

Dr.Gürsel KÜSEK
Genel Müdür V.

Ülkemizde tarım işletmelerinin küçük ve dağılık olması rekabeti ve üretilen ürünlerin pazarlanmasını zorlaştırmakta, bu durum üreticilerimizin örgütlenmesini kaçınılmaz hale getirmektedir.

Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi tarımı geliştirmek ve kırsal alandaki üreticilerimizin kalkınmasını sağlamak için; örgütlenmenin yeterli düzeye çıkarılması, yatay ve dikey teşkilatlanmanın tamamlanması ve üretimden pazarlamaya kadar bu örgütlenmelerin etkin bir duruma getirilmesi gerekmektedir.

Bakanlık olarak kooperatifçilik ilkelerine uygun faaliyet gösteren, ortak sorumluluk bilincine sahip, kendi kendine yardım ve yönetim esaslarına dayanan, devletin aşırı himaye ve müdahalesinden uzak, kaynak tüketen değil kaynak üreten, özgür ve gönüllü kooperatifçilik hareketini benimsemekteyiz.

Tarımsal amaçlı kooperatifleri tarımsal üretimi ve istihdamı artırıcı, tarımsal ürünleri değerlendiren, ortaklarına en uygun şartlarda girdi sağlayıcı, üreticilerimizin refah seviyesini yükseltici ve tarımsal sanayiye geliştirici projelerle teknik olarak desteklenmekle birlikte, faizsiz ve düşük faizli krediler kullanılarak da desteklemekteyiz.

Bunların yanı sıra kooperatiflerimizin eğitim ihtiyaçlarını da karşılamaya ve bu ihtiyaçlar için bazı fırsatlar yaratmaya çalışmaktayız. Alman Kooperatifler Konfederasyonu ile yürüttüğümüz "Türkiye'de Tarımsal Amaçlı Kooperatif Örgütlerinin Desteklenmesi Projesi"ni bir fırsatlardan biri olarak değerlendirmekteyiz.

Alman Kooperatifler Konfederasyonu (DGRV) ile işbirliğimiz 1970 yılında Alman Hükümeti ile Türk Hükümeti arasında imzalanan 'İkili Teknik İşbirliği' anlaşmasına dayanmaktadır. Yıllardır dost olan iki ülke

bu anlaşma ile dostluğunu pekiştirmiş, pek çok alanda birlikte iş yapmış ve yapmaya devam etmektedir.

Kooperatifçilik alanında çok gelişmiş bir ülke olan Almanya'da faaliyet gösteren 'Alman Kooperatifler Konfederasyonu' ile 2006 yılında yapılan işbirliği protokolü ile oradaki kooperatif örgütlenmelerinin bu güne kadar gerçekleştirdikleri uygulamalardan yararlanmayı amaçlamaktayız.

Kalkınmada öncelikli illerimizden Kastamonu, Erzurum, Aksaray, Karaman ve Nevşehir'de uygulanan proje ile kooperatiflerin yönetim ve denetleme kurulu üyelerine kooperatifçilik mevzuatı, kooperatiflerde muhasebe, pazarlama teknikleri, modern yönetim teknikleri, proje planlama, girişimci kooperatiflerin rolü ve iletişim teknikleri konularında, ayrıca kooperatiflerin uyguladıkları proje ve çalışma konularına göre, ormancılık ve süt sıvırcılığı konularında kooperatif ortaklarına ve çalışanlarına yerinde eğitim desteği sağlanmaya devam edilmektedir.

Kooperatifçilik konusunda dünyada söz sahibi olan DGRV ile birlikte bu projeyi uygulamaktan memnuniyet duyduğumuzu belirtmek istiyorum. Almanya'da DGRV çatısı altında toplanan kooperatiflerin bu güne kadar edinmiş oldukları deneyimleri bizlere aktarmasının, ülkemizdeki tarımsal örgütlenme üzerindeki olumlu etkisini zamanla çok daha iyi göreceğimizi düşünüyorum.

DGRV ile yaptığımız çalışmalarını finanse eden Alman Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığına ve proje bölgelerimizdeki kooperatiflerimize birebir eğitim ve teknik destek veren DGRV Türkiye temsilciliğine teşekkürlerimi sunuyorum bu eğitim setinin kooperatifçilerimize yararlı olmasını diliyorum.

Andreas Kappes

Birleşmiş Milletler 2012 yılını “Uluslararası Kooperatifler Yılı” olarak ilan etmiştir. Bunun nedeni, yaklaşık 100 ülkede kooperatiflerin ekonomik ve sosyal kalkınmaya önemli katkılar sağlamış, bölgesel ekonomi döngüleri sağlamlaştırmış ve yerel istihdam sağlamış olması ile gerekçelendirilmiştir. Yaklaşık 100 milyon insan kooperatiflerde çalışarak kooperatif ortaklarına ve müşterilerine hizmet vermektedir. Kredi kooperatifleri, kırsal ve endüstriyel hizmet kooperatifleri dünyanın tüm bölgelerinde 800 milyon kooperatif ortağının ortak çıkarına destek vermektedir. Kooperatifler kar maksimizasyonuna değil demokratik denetlemeye odaklanmıştır. Kooperatiflerin göstergesi sağlıklı ve sorumluluktur. Kooperatifler, özellikle kriz sürecinde diğer işletme yapılarından daha dirençli olduklarını ortaya koymuştur.

Almanya’daki kooperatif örgütü sıralanan tüm bu nedenlerden dolayı 2012 yılına ilişkin “Herkes için bir kazanç – Kooperatifler” sloganlı bir kampanya başlatmıştır. Kooperatifler kendilerini kamuoyuna tanıtarak, özelliklerini ve “Almanya için kazancının” ne olduğunu göstermektedir.

DGRV 2006 yılından beri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının (GTHB) Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (TRGM) ve çeşitli tarımsal kooperatif örgütleriyle işbirliğini sürdürmektedir. Türkiye’nin farklı proje bölgelerinde bölgesel ve yerel çalışmalar birçok kooperatif ile birlikte ortak yapılmaktadır. Alman Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığının (BMZ), DGRV’nin Türkiye’de yürütmüş olduğu proje faaliyetlerini finanse ettiği vurgulanmalıdır.

Kooperatiflerin başarısına, özellikle kooperatiflerin görev organları olan kurullarının ve çalışanlarının nitelikleri gibi bir çok faktör katkıda bulunmaktadır. Ancak kooperatiflerin ortakları hak ve sorumluluklarını da bilmek durumundadır. Kooperatif ve ortak arasında bilinçli bir “alış” ve “veriş” olmalıdır: Kooperatifleri güçlendiren, ortaklar için iyidir ve ortağı güçlendiren, kooperatif için faydalıdır! Ortaklar ve kooperatif elele verilerse uzun süreli başarılı olabilir!

DGRV-Projesi baştan beri eğitim ve danışmanlık çalışmalarını desteklemektedir. Amaç, modern ve girişimci kooperatiflerin en önemli temel yapılarını yaygınlaştırmaktır. Bu kitapçıklar ortak çalışmaların sonucunda oluşturulmuştur. Bunlar, DGRV’nin eğitim programlarında oluşturulan bilgilerin derinleşmesine ve okuyucunun her zaman elinin altında bulunması için hazırlanmıştır.

Ortak çalışmalar umut verici etkiler göstermektedir. Türkiye’de özellikle kırsal alandaki kooperatiflerin güçlenmesi için katkıda bulunabildiğimiz için hem türk partnerlerimize güvenilir işbirliği için müteşekkiriz hem de bundan dolayı gururluyuz.

Bu yayının oluşumunda destek olan projenin tüm çalışanlarına ve uzmanlarına, ayrıca partner kuruluşların temsilcilerine teşekkür ediyorum. Başarılar sadece birlikte hareket edilirse mümkündür! Türkiye’deki DGRV ekibi bundan sonra yapılacak ortak çalışmalarını sevinçle beklemektedir.

İnancımız: “Kooperatifler – Türkiye için bir kazançtır”!

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	10
1.1. Kooperatif nedir?	10
1.2. Kooperatiflerin amacı nedir?	10
1.3. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa bağlı tarımsal kooperatiflerin amaçları nelerdir?	10
1.4. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa tabi tarımsal kooperatiflerin çalışma konuları nelerdir?	10
1.5. Kooperatif organları nelerdir?	10
1.6. Kooperatiflerin temel ilkeleri nelerdir?	11
1.7. Kooperatifçilikte temel değerler nelerdir?	11
1.8. Kooperatiflerin yararları nelerdir?	11
2. KOOPERATİFLERİN KURULMASI	12
2.1 Tarımsal amaçlı bir kooperatifi kurmak için hangi işlemlerin yapılması gereklidir?	12
2.2 İl Tarım Müdürlüğü'nden kuruluş izni almak yeterli mi?	13
2.3 Tescil edilmemiş kooperatifin sorumluluğu var mı?	13
2.4 Tescil işlemi tamamlandıktan sonra hangi işlemler yapılmalıdır?	13
3. ORTAKLARIN HAK VE ÖDEVLERİ	14
3.1 Her isteyen kooperatife ortak olabilir mi?	14
3.2 Kooperatife hangi tüzel kişilikler ortak olabilir?	14
3.3 Kooperatif ortağı olmak için nasıl başvurulur?	14
3.4 Ortaklık başvurusunu kim, nasıl değerlendirir?	14
3.5 Ortak olabilmek için başka koşullar öne sürülebilir mi?	15
3.6 Giriş sırasında ortaklık sorumluluklarını yerine getirmeyenlerin durumu ne olur ?	15
3.7 Ortaklık senedi nedir?	15

3.8 Bir ortak, ortaklık bedeli olarak ne kadar sermaye koymak zorundadır?	15
3.9 Ortakların şahsi alacaklıları kooperatiften bir şey talep edebilir mi? 15	
3.10 Mal veya hizmet cinsinden sermaye hakkında bilgi veriniz.	15
3.11 Kooperatif ortaklarının görevleri nelerdir?	15
3.12 Kooperatif ortaklarının kişisel hakları nelerdir?	16
3.13 Ortakların toplu olarak kullanabileceği haklar nelerdir?	16
3.14 Hangi hallerde ortaklık sona erer?	16
3.15 Ortaklıktan çıkmak isteyen kişi ne yapmalı?	17
3.16 Ölen ortakların hakları ve sorumlulukları kaybolur mu?	17
3.17 Ortaklık haklarımı devredebilir miyim?	17
3.18 Ortaklık çıkarma (ihraç edilme) kararını kim verir?	17
3.19 Genel kurul istediğini ortaklıktan çıkarabilir mi?	17
3.20 Hakkında ortaklıktan çıkarılma teklifi görüşülecek olan ortaklar o genel kurulda haklarından yararlanabilir mi?	18
3.21 Genel kurulda ortaklıktan çıkarılma kararı alınanların hakları ve sorumlulukları hemen sona erer mi?	18
3.22 Ortaklıktan çıkan veya çıkarılanlar hakları nedir?	18
3.23 Ortaklıktan çıkan veya çıkarılanların sorumlulukları sürer mi?	18
3.24 Ortaklıktan çıkan veya çıkarılanların alacakları en geç ne zaman ödenmelidir?	18
3.25 Ortaklıktan çıkan veya çıkarılanlar tekrar ortaklığa başvurabilir mi?	19
3.26 “Ortaklığın düşmesi” ne demektir?	19
3.27 Kooperatifle ilgili sırları öğrenmek hakkım değil mi?	19
3.28 Alacaklılarına karşı kooperatifin maddi yükümlülüğü sınırsız mıdır?	19
3.29 Alacaklılarına karşı ortakların maddi yükümlülüğü sınırsız mıdır?	20
3.30 İflas eden kooperatiflerde ortakların hakları ve sorumlulukları nelerdir?	20

3.31	Yeni ortak olanlar kooperatifin eski borçlarından sorumlu olur mu?	20
3.32	Kooperatifin yıllık gelir-gider farkında ortakların hakkı var mı?	20
3.33	Yıllık gelir-gider farkı menfi olursa, bu durumdan ortaklar etkilenir mi?	20
3.34	Yedek akçeden ortaklara ödeme yapılabilir mi?	21
3.35	Yatırım ve Geliştirme Fonu'nun ortaklar açısından önemi nedir?	21
3.36	Sosyal hizmet fonunun ortaklar açısından anlamı var mı?	21
3.37	Yılsonunda gelir-gider farkının dağıtılmasını örnekle açıklayınız?	21
3.38	Risturn nedir?	22
3.39	Risturn dağıtımını bir örnekle açıklayınız?	22
3.40	Risturn dağıtımı adaletsizliğe yol açmaz mı?	23
3.41	Risturn dağıtılmayıp yatırım ve geliştirme fonuna aktarılsa daha iyi olmaz mı?	23
3.42	Ortak dışı işlemlerden elde edilen kar ortaklara dağıtılır mı?	23
4.	KOOPERATİF GENEL KURULLARININ ÇALIŞMA ESASLARI	24
4.1	Genel kurul nedir ve neden önemlidir?	24
4.2	Genel kurula herkes katılabilir mi?	24
4.3	Genel kurul ne zaman toplanır?	24
4.4	Olağanüstü genel kurul çağrısını kim yapabilir?	24
4.5	Ortakların olağanüstü genel kurul isteği reddedilirse ne yapılabilir?	24
4.6	Olağan genel kurula çağrı kim ve nasıl yapılır?	24
4.7	Genel kurul gündemini kim belirler? Gündeme müdahale edilebilir mi?	25
4.8	Genel kurul toplantısı yapılırken nelere dikkat etmek gerekir?	25
4.9	Genel kurulda her ortak eşit midir?	26
4.10	Genel kurulda kararlar nasıl alınır?	26
4.11	İkinci toplantıda yani erteleme toplantısında yeniden ilan gerekir mi?	26

4.12	Genel kurul toplantıları nerede yapılır?	27
4.13	Genel kurul belgeleri nelerdir?	27
4.14	Divan nedir? Kimler divana seçilebilir? Nasıl?	27
4.15	Başkanlık divanına kimler seçilemez?	27
4.16	Genel kurul başkanlık divanı seçimleri nasıl olmalıdır?	27
4.17	Başkanlık kurulunda hiçbir ortak görev almak istemiyorsa ne yapılması gerekir?	27
4.18	Başkanlık divanı seçiminden önce genel kurulun açılışı nasıl gerçekleşir?	28
4.19	Genel kurulda gizli oylama yapılacaksa nasıl davranılmalıdır?	28
4.20	Genel kurul toplantısı öncesinde ve toplantı sırasında güvenlikle ilgili hususlardan kimler sorumludur?	28
4.21	Divan başkanının yetkisi sınırsız mı?	28
4.22	Genel kurulda Bakanlık temsilcisinin görevi ve yetkisi nelerdir?	28
4.23	Gündemde seçim yoksa seçim yapılabilir mi?	28
4.24	Gündeme bağlı kalma ilkesinin başkaca istisnası var mıdır?	29
4.25	Gündemde bulunan konuların bir bölümünün karara bağlanmaması veya bu konuların gündemden çıkarılması mümkün müdür?	29
4.26	Genel kurul istediği şekilde karar alma hakkına sahip midir?	29
4.27	Çekimser oylar nasıl değerlendirilecektir?	29
4.28	Oylama nasıl yapılmalıdır?	29
4.29	Gizli oylama nasıl yapılır?	29
4.30	Açık (el kaldırarak) oylama nasıl yapılır?	30
4.31	Kararların muteber olması için ne yapılmalıdır?	30
4.32	Daha önceki genel kurullarda alınan kararların aksine yeni karar alınabilir mi?	30
4.33	Genel kurulda alınan kararlar toplantıya katılmayan ortaklar için bağlayıcı olur mu?	30

4.34	Genel kurul yasalara ve ana sözleşmelere aykırı kararlar alabilir mi? Alır ise hukuki durum nedir?	31
4.35	Ortaklar genel kurul kararlarına karşı nasıl dava açabilirler ve hak düşürücü süre ne kadardır?	31
4.36	İyi niyet esaslarına aykırı kararlar aleyhine de dava açılabilir mi?	31
4.37	Bir kararın bozulması, bütün ortaklar için hüküm ifade eder mi?	31
4.38	Genel kurul hangi yetkilerini devreder? Hangilerini devredemez?	31
4.39	Kooperatife gayrimenkul alımı nasıl yapılmalı?	32
5.	YÖNETİM KURULU	33
5.1	Kooperatiflerde yönetim kurulu nedir?	33
5.2	Her ortak yönetim kurulu üyeliğine aday olabilir mi?	33
5.3	Yönetim kurulu üyelik şartlarını kim araştırır? Üyelik şartlarını taşımayanlar hakkında kim işlem yapar?	33
5.4	Genel kurulda yapılacak seçimde yönetim kurulu nasıl belirlenir?	33
5.5	Yönetim kuruluna seçilecek üye sayısı ve görev süreleri ne kadardır?	33
5.6	Genel kurulda ibra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri tekrar yönetim ve denetim kurulu üyeliklerine seçilebilirler mi?	33
5.7	Yönetim kurulundan bir üye ayrılırsa yapılacak işlem nedir?	33
5.8	Yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse, boşalan yönetim kurulu üyelikleri için ne yapılır?	34
5.9	Seçimleri müteakip yönetim kurulu ilk olarak ne yapmalıdır?	34
5.10	Yönetim kurulunun imza ve temsil yetkisi nasıldır? Yönetim kurulu ve kooperatifi temsile yetkili kişiler tescil ve ilana tabii midir?	34
5.11	Yönetim kurulu üyelerinin kooperatif işlerinin görülmesinde sorumluluğu kaç türdür?	34
5.12	Yönetim kurulu üyeleri hangi hallerde sorumlu olmazlar?	34
5.13	Yönetim kurulu üyeleri hangi hallerde sorumluluk taşır?	34
5.14	Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk niteliklerini açıklar mısınız?	35
5.15	Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk şekilleri ve bu şekiller kapsamındaki sorumlulukları nelerdir?	35

5.16	Yönetim kurulu üyeleri, kooperatifin kuruluş işlemlerini yürütürken özen göstermek ve iyi bir surette hareket etmek zorunda mıdır? Kuruluş işlemleri ile ilgili usulsüzlükler ve cezai müeyyideleri nelerdir?	36
5.17	İlk yönetim kurulu üyelerinin başkaca bir sorumluluğu var mıdır?	37
5.18	Yönetim kurulu üyelerinin kooperatif müdürlerinin sebebiyet verdikleri zararlardan doğan sorumluluğu var mıdır?	37
5.19	Yönetim kurulu üyelerinin kooperatifin iflasından doğan sorumlulukları nasıldır?	37
5.20	Haksız rekabet halinde sorumluluk nasıldır?	38
5.21	Yönetim kurulu üyelerinin kanun ve ana sözleşme ile verilen diğer görevleri yapmamalarından doğan sorumlulukları nedir?	38
5.22	Üst kuruluşlar tarafından verilen talimatlara uymamadan doğan sorumluluk nedir?	38
5.23	Özel kanunlarla konulan yükümlülüklere uymamadan doğan sorumluluk nedir?	38
5.24	Yönetim kurulu üyelerinin münferiden sorumlu oldukları haller nelerdir?	38
5.25	Yönetim kurulu üyelerinin haksız fiillerinden dolayı sorumluluk nedir?	38
5.26	Genel kurulda oy hakkını kullanma yasağına uymamaktan doğan sorumluluk nedir?	39
5.27	Kooperatifin çalışma konularına giren konularda ticaret ve komisyonculuk yapma yasağına uymamaktan doğan sorumluluk nedir?	39
5.28	Rekabet yasağına aykırılıktan doğan sorumluluk nedir?	39
5.29	Yanlış beyanlardan doğan sorumluluk nelerdir?	39
5.30	Usulsüz işlemleri denetleme mecburiyetine uymamaktan doğan sorumluluk nelerdir?	40

5.31	Sır saklama yükümlülüğüne uymamanın sorumluluğu nedir?	40
5.32	Diğer hallerde şahsi sorumluluk nasıl olur?	40
5.33	Cezai sorumluluk söz konusu olan haller nelerdir?	40
5.34	Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin devlet memurları gibi cezai sorumlulukları var mıdır? Nelerdir?	41
5.35	Kooperatif yönetim kurulu üyeleri için özel cezai hükümler nelerdir?	41
5.36	Sorumluluğun şartları nelerdir?	42
5.37	Yönetim kurulu üyeleri topluca istifa ettikleri ve yedekleri yerini doldurmadığı takdirde ne yapılmalıdır?	42
5.38	Kooperatif yöneticilerinin mal bildiriminde bulunmaları gerekir mi?	42
6.	KOOPERATİFLERDE DENETİM	43
6.1	Kooperatiflerde denetim nedir ve neden yapılır?	43
6.2	Kooperatifler ne şekilde denetlenir?	43
6.3	Ortaklar tarafından denetim nasıl yapılır?	43
6.4	Kooperatif denetçileri kooperatifi nasıl denetler?	44
6.5	Kooperatif üst kuruluşları da denetleme yapar mı? Nasıl?	44
6.6	Kamu kuruluş ve müesseseleri tarafından yapılan denetim nedir?	44
6.7	Bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetim yapılabilir mi?	44
6.8	Her ortak denetim kuruluna seçilebilir mi?	45
6.9	Denetim kuruluna kaç kişi seçilir?	45
6.10	Denetçiler kaç yıl için seçilmeli?	45
6.11	Yakınlık (hısımlık) derecesi nasıl hesaplanır?	45
6.12	Birbirleriyle akrabalığın yoğun olduğu yerlerde denetleme kurulunu oluşturmada güçlük yaşanmaktadır. Bu sorunun çözümü yok mu?	46
6.13	Hesap tetkik komisyonu nedir?	46
6.14	Hesap tetkik komisyonunu seçerken nelere dikkat etmeli?	46
6.15	Denetçi seçilen tüzel kişilerin temsilci ataması nasıldır?	46
6.16	Denetçilik görevi nasıl sona erer?	46

6.17	Denetçiliğin boşalması halinde ne yapılmalıdır?	47
6.18	Denetçiler nasıl çalışmalı?	47
6.19	Denetçilerin görevleri nelerdir?	47
6.20	Denetçilerin temsil yetkisi var mıdır?	49
6.21	Denetçilerin yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarının araştırılma yetkisi var mı?	50
6.22	Denetçilerin yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açma hakkı var mıdır?	50
6.23	Denetçilerin hakları nelerdir?	50
6.24	Denetçilerin yükümlülükleri nelerdir?	50
6.25	Denetçilerin sorumlulukları nelerdir?	51
6.26	Denetçinin azledilmesi halinde tazminat talebi mümkün müdür?	52
6.27	Yönetim ve denetim kurulu üyeliklerine seçilmeye kimse istekli değilse ne yapılmalıdır?	53
6.28	Genel kurulca yönetim ve denetim kurulu üyelerine ücret verilmesi mümkün müdür?	53
7.	BİLANÇO VE İBRA	54
7.1	İbra nedir?	54
7.2	Genel kurulca ibra ne anlama gelir? Hangi hallerde ibra edilmiş sayılmaz?	54
7.3	Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin kaç türlü sorumluluğu vardır?	54
7.4	İbra kararı, o yıla ait işlemlerden dolayı hiçbir tazminat talebi kalmadığı sonucunu doğurur mu?	54
7.5	İbrayla ilgili hususlarda karar nisapları nedir?	55
7.6	Bilanço nedir? Bilanço neden tanzim edilir?	55
7.7	Yönetim kurulu ve denetim kurulu raporları, bilanço ve gelir-gider cetveli toplantıda mutlaka okunmalı mıdır?	55
7.8	Ertelenen genel kurul tarihi nasıl saptanmalı?	56
7.9	Aksine kayıt bulunmadığı sürece, bilançonun onaylanması,	

aynı zamanda ibrayı kapsar mı?	56
7.10 Bilançonun onaylanması ile ibra gündemde ayrı maddeler halinde yer alıyorsa ne yapılmalı?	57
7.11 Yönetim kurulu ve denetim kurulu üyelerinin ibra edilmemesi, bunların azledildiği anlamına gelir mi?	57
7.12 Şartlı ibra kararı alınabilir mi?	57
7.13 İlan olunan gündemde yer verilmesine karşın; toplantı sırasında “yönetim kurulu faaliyet raporu” “bilanço”, “gelir-gider farkı cetveli” ya da “denetim kurulu raporu”ndan herhangi biri okunup görüşülüyorsa, ibraya geçilmemesi, toplantının ertelenmesini gerektirir mi?	57
7.14 Kooperatifler Kanunu’nun 46. maddesi gereğince Hesap Tetkik Komisyonu seçilmesi halinde, bilanço incelemesi ve ibranın da geriye bırakılması gerekir mi? Gündemin diğer maddelerinin görüşülmesine bir engel bulunmakta mıdır?	57
7.15 Kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir suretle katılmış olanlar, yönetim kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılabilirler mi? Bu hüküm denetçiler hakkında uygulanır mı?	58
7.16 Ortaklardan hiçbiri, kendisi veya karısı/kocasısı yahut usul ve furuu ile kooperatif arasında şahsi bir işe veya davaya dair olan görüşmelerde oy hakkını kullanabilir mi?	58
8. TASFİYE	59
8.1 Kooperatifin dağılmasına (feshine) karar verilebilmesi için karar nisabı ne olmalıdır?	59
8.2 Kooperatifin dağılmasına (feshine) ve tasfiyeye genel kurul karar vermişse KK m. 81’deki öteki koşulların gerçekleşmesiyle, kooperatif dağılmış sayılır mı?	59
8.3 Ortak sayısı 7’den aşağı düşmüş kooperatiflerde, genel kurul toplantısı yapılabilir, kararlar alınabilir mi?	59

8.4	Kooperatiflerin dağılıma sebepleri nelerdir?	60
8.5	Mahkeme veya genel kurulca tasfiye memurları seçilmediği takdirde tasfiye işlerini kim yapar?	60
8.6	Ticaret siciline bildirme zorunluluğu var mıdır?	60
8.7	Tasfiye mamelekinin paylaşılması konusunu açıklar mısınız?	60
8.8	Kooperatifin tasfiye hali ne demektir?	59
8.9	Tasfiye memurları azledilebilir mi?	60
8.10	Tasfiye memurlarının aktifleri satma yetkisi var mıdır?	61
8.11	Tasfiye memurları görevlerine başlar başlamaz ne yapmalıdır?	61
8.12	Tasfiye halinde kooperatifte alacaklıları davet ve koruma nasıl olmalıdır?	61
8.13	Tasfiyenin sonunda evrak ve defterler nerede ve kaç yıl saklanmalıdır?	61
8.14	Kooperatifin unvanının ticaret sicilinden çıkarılması gerekir mi?	61
8.15	Tasfiye kurulunun sorumluluğu nedir?	61
8.16	Tasfiye halindeki kooperatif, tasfiye süresince olağan genel kurul toplantılarını yapmak zorunda mıdır?	61
9.	ANA SÖZLEŞME DEĞİŞİKLİKLERİ	62
9.1	Kooperatif ana sözleşmelerinin hangi maddeleri değiştirilebilir?	62
9.2	Ana sözleşme değişikliği amacıyla İl Tarım Müdürlüğüne nasıl bir dilekçeyle başvurulmalıdır?	62
9.3	Ana sözleşme değişikliği izni almak için İl Tarım Müdürlüklerine hangi belgeleri sunmak gerekir?	62
9.4	Ana sözleşme değişikliği izni alındıktan sonra kooperatif yetkilileri hangi işlemleri yapar?	63
9.5	Ana sözleşme değişikliği için yönetim kurulu kararı nasıl olmalıdır?	63
9.6	Ana sözleşme değişiklik metinlerine bir örnek verir misiniz? (Eski ve yeni metin)	64
9.7	Ana sözleşmenin 5. maddesindeki çalışma bölgesinin genişletilmesiyle ilgili örnek verebilir misiniz?	64

9.8	Ana sözleşme değişiklikleri hangi hallerde ve ne zaman geçer olur?	65
9.9	Değiştirilecek maddelerin genel kurulda ayrı ayrı görüşülerek karara bağlanması şart mı?	65
9.10	Ana sözleşme değişiklikleri gündemde nasıl belirtilmelidir?	65
10.	KOOPERATİFLERDE ÜST ÖRGÜTLENME	66
10.1	Kooperatif neden üst örgütlere ihtiyaç duyar?	66
10.2	Bir bölge veya merkez birliği kurmak için ne gereklidir?	66
10.3	Herhangi bir çalışma konusunda bölge veya merkez birliği kurulabilir mi?	66
10.4	Her ilde bölge birliği kurulabilir mi?	66
10.5	Bölge ve merkez birlikleri kooperatiflere hangi hizmetleri sunarlar?	67
10.6	Birim kooperatifleri denetlemek bölge birliğinin mi görevidir?	67
10.7	Kooperatifler bölge birliklerinde nasıl temsil ediliyor?	67
10.8	Bir kooperatif bölge birliğinin kurulma aşamaları nelerdir?	67
10.9	Hangi il hangi birlik bölgesinde bulunuyor ve bölgelerin merkez illeri hangisidir?	68
11.	MALİ HÜKÜMLER	69
11.1	Kooperatiflerin kurumlar vergisinden muaf olabilmeleri için gerekli şartlar nelerdir?	69
11.2	Kooperatiflerde kurumlar vergisi (risturn) istisnası nasıl uygulanır?	69
11.3	Kurumlar vergisi matrahını açıklar mısınız?	69
11.4	Kurumlar vergisi matrahından indirilebilen giderler nelerdir?	70
11.5	Kurumlar vergisi matrahından indirilemeyen giderler nelerdir?	70
11.6	Kurumlar vergisi beyannamesi nasıl ve ne zaman verilir?	70
11.7	Kurumlar vergisi oranı ne kadardır ve ne zamanı ödenir?	70
11.8	İktisadi kıymetlerin yeniden değerlendirilmesini açıklar mısınız?	70
11.9	Kooperatiflerin gelir vergisi ile ilişkisi nedir?	71

11.10	Kooperatiflerde zirai mahsuller vergisi tevkifatı hakkında bilgi verir misiniz?	71
11.11	Kooperatiflerin Vergi Usul Kanunu ile ilişkileri nelerdir?	72
11.12	Kooperatiflerce tutulması gereken defterler:	72
11.13	Kooperatiflerde katma değer vergisini açıklar mısınız?	72
11.14	Kooperatiflerin harçlar kanunu ile ilgisi nedir?	73
11.15	Kooperatiflerin ana sözleşmelerinde yer alan bazı hükümlerin muafiyete etkisi nelerdir?	73
11.16	Kooperatiflerin yıl içinde kurumlar vergisi muafiyet şartlarını kaybetmesi veya kazanması nasıl olur?	75
11.17	Kooperatifler Kanunu'nda düzenlenen vergi, resim ve harç muaflığını açıklar mısınız?	75
11.18	Genel olarak kooperatiflerde KDV istisnasını açıklar mısınız?	75
11.19	Kooperatiflerin arsa alımlarında KDV istisnasını açıklar mısınız?	76
11.20	Kooperatiflerin banka ve sigorta muameleleri vergi istisnası nedir?	76
11.21	Sosyal Sigortalar mevzuatı karşısında kooperatiflerin genel olarak durumu hakkında bilgi verir misiniz?	77
11.22	Sosyal Sigortalar Kanunu'nun amacı nedir?	77
11.23	Sigortalı sayılanlar, işveren ve işveren vekilinin tarifini yapar mısınız?	77
11.24	Sigortalılığın başlangıcı ve mecburi oluşu konusunda bilgi verir misiniz?	78
11.25	Kooperatif yönetim kurulu üyeleri sigortalı olabilir mi?	78
EKLER		79
(A)	1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun Ek 2. Maddesinde Sayılan Suçlar ve Cezaları	80
(B)	5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Kooperatif Yönetim Kurulu Üyeleri ve Memurları İçin Suça Konu Olabilecek Bazı Fiiller ve Öngörülen Cezaları	82

(C) 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Kooperatif Yönetim ve Denetim Kurulu Üyeleri İle Memurları İçin Suça Konu Olabilecek Diğer Fiiller ve Cezaları	84
(D) 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gereği Kooperatif Yetkilileri Adına Ortaya Çıkan Sorumluluklar, Suç Teşkil Eden Fiiller ve Cezaları	87
(E) İl Tarım Müdürlüğü'nden genel kurula Bakanlık Temsilcisi görevlendirme talebini içeren dilekçe örneği	91
(F) İl Tarım Müdürlüğü'nden personeline Bakanlık Temsilcisi görevlendirme yazısı	92
(G) İl Tarım Müdürlüğü'nden talepte bulunan kooperatife Bakanlık Temsilcisi görevlendirme yazısı ve genel kurul belgeleri istemi	93
(H) Kooperatifin genel kurul ilan örneği	94
(İ) Kooperatifin genel kurul ilan tutanağı örneği	95
(J) Kooperatifin genel kurulda hazır bulunanların listesi örneği	96
(K) Kooperatifin genel kurulu için hazırlanan Yönetim Kurulu Raporu örneği	97
(L) Kooperatifin genel kurulu için hazırlanan Denetleme Raporu örneği	100
(M) Kooperatifin genel kurulu için hazırlanan Bilanço örneği	102
(N) Kooperatifin genel kurulu için hazırlanan gelir-gider tablosu örneği	103
(O) Kooperatifin genel kurulu için hazırlanan yılı tahmini bütçesi örneği	104
(P) Kooperatifin genel kurul tutanak örneği	105
(Q) Kooperatifin genel kurulu hakkında Bakanlık Temsilcisinin rapor örneği	107

▼ Genel Bilgiler

1.1 Kooperatif nedir?

1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesine göre kooperatif "Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklık" demektir.

Uluslararası Kooperatifler Birliği ise kooperatifleri şu şekilde tanımlamaktadır: "Ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaç ve istekleri müşterek sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen bir işletme yoluyla karşılamak üzere gönüllü olarak bir araya gelen insanların kurup işlettiği özerk bir teşkilat.

Bir başka tanıma göre kooperatif "Gönüllü olarak bir araya gelen insanlar tarafından, ekonomik çıkar elde etmek üzere kurulan ticari bir işletme"dir.

Kooperatifleri şu şekilde tanımlamak da mümkündür: "Kooperatif çok sayıda kişinin ortak bir ekonomik amaç etrafında bir araya gelmek suretiyle faaliyet gösterdikleri güvene dayalı bir ortaklıktır".

1.2 Kooperatiflerin amacı nedir?

Kooperatiflerin ana amacı, yeteri derecede iktisadi güce sahip olmayan gerçek kişilerin meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle akılcı bir şekilde ve ekonomik olarak karşılamaktır. Özetle, kooperatifler ortaklarının ekonomik çıkarlarına hizmet etmek zorundadır ve ortaklarına ekonomik avantajlar sunamayan kooperatiflerin hayatta kalma şansları yoktur.

1.3 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa bağlı tarımsal kooperatiflerin amaçları nelerdir?

1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'na bağlı tarımsal kooperatiflerin kuruluş amaçları ana sözleşmelerinde ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Örneğin, ana sözleşmesine göre Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri'nin amaçları şunlardır: "Ortaklarının her türlü bitkisel, hayvancılık, ormancılık konularındaki istihsalini geliştirmek ve ihtiyaçları ile ilgili temin, tedarik, işleme, pazarlama, değerlendirme faaliyetlerinde bulunmak, ortakların ekonomik ve sosyal yönden gelişmelerine yardımcı olmak, iş sahası temin etmek, ortakların ekonomik gücünü arttırmak için tabii kaynaklardan faydalanmak, el ve ev sanatları ile tarımsal sanayinin gelişmesini sağlayıcı tedbirler almak"

1.4 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa tabi tarımsal kooperatiflerin çalışma konuları nelerdir?

Tarımsal amaçlı kooperatiflerin çalışma konuları, başka bir deyişle, faaliyet yapabilecekleri ve hizmet sunabilecekleri alanlar ana sözleşmelerinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

1.5 Kooperatif organları nelerdir?

Kooperatif faaliyetlerinin planlanması, yürütülmesi ve denetlenmesi amacıyla birbirini bütünler şekilde çalışan 3 organı vardır. Aşağıda adları belirtilen organlarla ilgili ileriki kısımlarda daha geniş bilgiler verilecektir.

- Genel Kurul
- Yönetim Kurulu
- Denetçiler'den meydana gelir.

1.6 Kooperatiflerin temel ilkeleri nelerdir?

Kooperatifleri kooperatif eden ve amaçlarına ulaşmalarını sağlayan temel ilkeler aşağıda belirtilmiştir. Bu ilkelerden özellikle ilk 4'üne uymayan örgütler kooperatif olarak tanımlanamazlar.

- Gönüllü ve herkese açık ortaklık
- Demokratik yönetim ve denetim
- Ortakların ekonomik katılımı
- Özerklik ve bağımsızlık
- Eğitim, öğretim ve bilgilendirme
- Kooperatifler arası işbirliği
- Topluma karşı sorumluluk

1.7 Kooperatifçilikte temel değerler nelerdir?

Kooperatiflerin başarılı olmasını sağlayan temel değerler aşağıda sıralanmıştır. Bu değerlere uyulmadığı zaman kooperatif "kooperatif olma nitelikleri"nden uzaklaşır ve başarılı olma şansı kalmaz.

- Kendine yardım
- Öz sorumluluk
- Demokrasi
- Eşitlik
- Dürüstlük
- Dayanışma

1.8 Kooperatiflerin yararları nelerdir?

İyi yönetilen ve başarılı çalışmalarla halkın desteğini kazanan kooperatifler ortaklarına maddi ve manevi birçok avantaj sunarken içinde yer aldıkları çevreye de çeşitli katkılarda bulunabilmektedir. Kooperatiflerin ortaklarına ve topluma sağladığı avantajları 3 ana başlık altında özetlemek olasıdır:

a) Maddi yararlar

Verimlilik, ucuz girdi, ürünün değer fiyatına satışı, katma değer, vergi muafiyetleri, tarım dışı etkinliklerden sağlanan yararlar, mevcut kaynakların değerlendirilmesi ve yeni kaynak temini, tüketim mallarının daha ucuza sağlanması, devlet yardımı ve sübvansiyonlardan yararlanma, sigorta yoluyla risklerin karşılanması ve hukuki kolaylıklar.

b) Sosyal yararlar

Aracı ve tefeci bağımlılığının ortadan kalkması ile bağımsızlık ve kendine güvenin sağlanması, genel ekonomik durumun düzelmesi ve sosyal dayanışmanın güçlenmesi, tarım dışı etkinlikler ve mesleki hareket yeteneğinin artması, ortaklar arasında eşitlik ve adalet duygularının gelişmesi, kültürel yaşamın zenginleştirilmesi.

c) Yaşam kalitesini yükseltmek

Sağlık, beslenme ve mesleki eğitim gibi çeşitli alanlarda sağlanan destek ve iyileştirmeler

▼ Kooperatiflerin Kurulması

2.1 Tarımsal amaçlı bir kooperatifi kurmak için hangi işlemlerin yapılması gereklidir?

Gıda Tarım ve Hayvancılık (GTH) Bakanlığı'nın görev alanında bulunan tarımsal amaçlı kooperatifler köy, belde veya ilçe yerleşim merkezinde kurulabilir. Kuruluş işlemleri sırasıyla şöyledir:

- Kurucu heyet: Kooperatif kurmak için en az yedi çiftçiden oluşan bir kurucu (müteşebbis) heyet oluşturulur. Kurulacak kooperatif birden fazla yerleşim birimini kapsıyorsa, her yerleşim biriminden en az bir kurucu ortağın kurucu heyete alınması şarttır.
- Başvuru dilekçesi: Kurucu heyette yer alan çiftçilerin adı, soyadı, ikametgah adresi, imzası vb. bilgileri içeren kooperatif kurma talebine ilişkin dilekçesi ve ekinde kurucuların ikametgah belgesi, nüfus cüzdanının onaylı fotokopisi vb. belgeler GTH Bakanlığı İl veya İlçe Tarım Müdürlüğü'ne verilir. İlçe Tarım Müdürlüğüne verilen dilekçeler işlemlerin yapılması için İl Tarım Müdürlüğüne havale edilir.
- Kooperatif kuruluş etüt raporu: İl Tarım Müdürlüğü, kooperatif kurulacak yerleşim yerinin tarımsal kaynak ve potansiyeli, alt yapısı, sosyo-ekonomik durumlarını etüt ederek "Kooperatif Kuruluş Etüt Raporu" adı altında bir rapor hazırlar.
- Kuruluş etüt tebligatı: İl Tarım Müdürlüğü, kuruluş etüt raporunu inceler ve uygun görmesi halinde "Kuruluş Etüt Tebligatı" adı altında bir yazı yazarak İlçe Tarım Müdürlüğüne veya doğrudan kurucu heyete gönderir. Bu yazının ekinde, kurucu ortaklara verilmek üzere yeterli sayıda (en az 6) ana sözleşme de gönderilir.
- Geçici yönetim kurulu: İl Tarım Müdürlüğünden gelen ana sözleşmeler doldurulmadan önce, kurucu ortaklar kendi aralarında bir toplantı yaparak kuruluş genel kuruluna kadar görev yapmak üzere bir yönetim kurulu seçer. Geçici yönetim kuruluna seçilen üyelerin birbirleriyle üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) akraba olmamaları gerekir.

- Noter onaylı ana sözleşme ve belgeler: Ana sözleşmeler kurucu ortaklar tarafından doldurulur noter huzurunda imza edilir. Bu sırada, kuruculara ait kimlik ve ikametgah belgeleri ile kooperatiflerce tutulması gereken defterlerin onaylatılması gerekir.
- Kuruluş sermayesi teslim tutanağı: Her bir kurucu ortak tarafından peşin ödenen ortaklık paylarından oluşan kuruluş sermayesi, geçici yönetim kurulunca emanete alınarak, bu hususta bir teslim tutanağı hazırlanır.

Mevcut ana sözleşmelere göre bir ortak kooperatife girerken en az bir (1) pay taahhüt etmek zorundadır. Bir (1) ortaklık payının değeri 100,00.-TL'dir. Buna göre; bir ortağın en az 100,00.-TL. taahhüt etmesi ve bu taahhüt tutarının ¼'ü olan 25,00.-TL'ni peşin ödenmesi gereklidir.

Bir ortak en çok 5.000 payı geçmemek üzere istediği miktarda sermaye payına sahip olabilir.

- Kuruluş evraklarının teslimi: Hazırlanan kuruluş evrakları (noter tasdikli ana sözleşmeler, kuruluş sermayesi teslim tutanağı vb) incelenmek üzere, İlçe Tarım Müdürlüğü kanalı ile veya doğrudan İl Tarım Müdürlüğü'ne sunulur.
- Kuruluş tebligatı: Kuruluş evrakları incelenir ve sonuç olumlu olursa, İl Tarım Müdürlüğü 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 3. maddesine göre kooperatifin kurulmasına onay verir. Kurulmasına onay verilen kooperatife kurulma izni yazılı olarak kurucu heyete doğrudan veya İlçe Tarım Müdürlüğü aracılığıyla tebliğ edilir. Bu yazının ekinde kuruluş şerhini taşıyan onaylı ana sözleşmeler yer alır.
- Kooperatifin tescili: Geçici yönetim kurulu, İl Tarım Müdürlüğü'nden kuruluş izni alınmasını izleyen bir ay içinde, Ticaret Sicili Memurluğu'na müracaat ederek kooperatifin tescilini talep eder. Ticaret Sicil Memurluğu tarafından kooperatifin unvanı sicil defterine kaydedilerek ana sözleşmelere tescil şerhi verilir. Ayrıca, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 3. maddesinde sayılan hususların ilanı için ilan beyannamesini tanzim edilir.
- İlan beyannamesi: Ticaret Sicil Memurluğu tarafından verilen ilan beyannamesinde belirtilen hususların Ankara'da yayımlanan Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan edilmesiyle kooperatifin kuruluşu hukuken tamamlanmış olur.
- İşe başlama bildirimini: Tescil işlemini izleyen 10 gün içinde vergi dairesine işe başlama bildirimini yapılır. Vergi dairesine başvuru dilekçesinin ekinde bulunması gereken evraklar şunlardır:
- Noter onaylı ana sözleşme
- Kurucu ortakların (en az 7 kişi) onaylı nüfus cüzdan örneği ve ikametgah belgeleri

- İmza sirküleri
- Üst birliğe kayıt belgesi
- Banka hesabı açma: Kooperatifin kuruluş tescil ve kuruluş ilanını içeren belgeler İl Tarım Müdürlüğü'ne intikal ettirildiğinde, geçici yönetim kurulunca emanete alınan kuruluş sermayesinin kooperatif adına bankada açılacak hesaba yatırılması için talimat verilir.
- Kuruluş genel kurulu: Kuruluş ilanının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlanmasını takip eden bir ay içinde "Kuruluş Genel Kurul Toplantısı" yapılır. Kooperatifin asıl yönetim ve denetim kurulu üyeleri seçilir. Kuruluş masrafları görüşülüp kabul edilir.

2.2 İl Tarım Müdürlüğü'nden kuruluş izni almak yeterli mi?

Kooperatifin faaliyet yapabilmesi için İl Tarım Müdürlüğü'nce verilen kuruluş izni yeterli değildir. Bunun için, İl Tarım Müdürlüğü'nden izin alındıktan en geç bir ay içerisinde Ticaret Sicil Memurluğuna başvurmak gerekir. Maliye ile ilgili sorun yaşamamak için ise, tescil işlemini izleyen 10 gün içinde işe başlama bildirimini yapılması şarttır. Aksi halde, ceza almak kaçınılmaz olur.

2.3 Tescil edilmemiş kooperatifin sorumluluğu var mı?

Kuruluş izni alan ama tescil edilmemiş kooperatif henüz kurulmamış demektir. Kooperatif adına bir faaliyet yapılmaması halinde sorun yok demektir. Fakat tescil işlemleri tamamlanmadan önce kooperatif adına işlem yapılırsa, bu işlemlerden dolayı işlemleri yapanlar kişisel ve müteselsil olarak sorumludurlar. (K.K.Md.7)

2.4 Tescil işlemi tamamlandıktan sonra hangi işlemler yapılmalıdır?

Ticaret Sicil Memurluğu'na tescil edilmiş ana sözleşmelerden yeteri sayıda, kuruluş ilanının yayımlandığı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile birlikte İl Tarım Müdürlüğü'ne teslim edilir. İl Tarım Müdürlüğü gerekli kontrolleri yapar ve noksanlık tespit edilmesi halinde giderildikten sonra, il müdürlüklerinin arşivlerinde oluşturulan kooperatif dosyaları muhafaza edilir. Ayrıca, İl Tarım Müdürlüğü, kuruluş sermayesinin kooperatif adına açılan banka hesabına yatırılması için talimat verir.

Daha sonra Mahalli Ticaret Sicil Memurluğu'nun tescil şerhini taşıyan 1 adet tescilli ana sözleşme ve kooperatif kuruluş ilanının yayımlandığı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi nüshası ile kuruluş genel kurul toplantısının yapıldığına dair kuruluş genel kurul toplantısı bilgi formu tanzim edilerek GTH Bakanlığı'na gönderilir.

▼ Ortakların Hak ve Ödevleri

3.1 Her isteyen kooperatife ortak olabilir mi?

Aşağıda belirtilen şartları yerine getiren her kişi ortak olmak üzere kooperatife başvurabilir.

- Türk vatandaşı olmak
- Kooperatifin çalışma bölgesinde en az bir yıldır ikamet ediyor olmak veya nüfus kütüğüne kayıtlı olmak (tüzel kişiler için bu madde uygulanmaz) (2010 Ana sözleşme md. 9/b : çalışma bölgesi içinde ikamet etmek veya nüfus kütüğüne kayıtlı olmak)
- Aynı bölgede başka bir tarımsal kalkınma kooperatifinin ortağı olmamak
- Kuruluşta bu ana sözleşmeyi imzalamış olmak veya sonradan kooperatife girişte bu ana sözleşme hükümlerini bütün hak ve ödevleri ile birlikte kabul ettiğine dair bir ortaklık dilekçesi vermiş olmak

3.2 Kooperatife hangi tüzel kişilikler ortak olabilir?

Kooperatiflerin çalışma konularında faaliyet gösteren kamu ve özel hukuk tüzel kişilikleri ortak olabilirler. Tüzel kişiliklerin ortak olabilmesi için kooperatif faaliyet bölgesinde ikamet etmeleri gerekli değildir.

3.3 Kooperatif ortağı olmak için nasıl başvurulur?

Ortak olmak isteyen kişi, öncelikle kooperatifin ana sözleşmesini dikkatlice okumalı ve ortak olması halinde hak ve görevlerini yerine getirebileceğine inandığı zaman bir dilekçeyle bir başvurmalıdır. Aşağıda bir başvuru dilekçesi örneği görülmektedir.

Sözlü olarak yapılan müracaat geçerli değildir.

S.S. Akçaköy Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Yönetim Kuruluna

İşbu dilekçeyle kooperatifinizin anasözleşmesinde yer alan tüm hak ve görevleri kabul ettiğimi beyan eder, ortaklığa kabul edilmem için gereğini arz ederim.

Ahmet SAYGIN

Aşağı Mahalle Arda Sokak No: 2

Akçaköy

Ekleri:

- 1 adet nüfus cüzdanı örneği
- 1 adet ikametgah belgesi

3.4 Ortaklık başvurusunu kim, nasıl değerlendirir?

Ortaklık başvuruları kooperatifin yönetim kurulu tarafından değerlendirilir ve karara bağlanır. Yönetim kurulu, ortak olmak isteyen kişinin ana sözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadığını inceler ve karar alarak karar defterine işler. Yönetim kurulu, giriş isteklerini bir ay içinde cevaplamak zorundadır. Aksi halde, sorumlu hale düşer.

Ortaklık başvuru dilekçesi kabul edilen şahsın ortak haklarından yararlanabilmesi için taahhüt ettiği nakdi sermaye payının 1/4'ünün karşılığı olan miktarı ödemesi şarttır.

Ortaklık başvurusu kabul edilmeyenlere durum gerekçesi ile birlikte bildirilir. Ortaklık başvurusu geri çevrilen kişiler İl Tarım Müdürlüğü'ne yazılı bir dilekçeyle itiraz edebilirler.

3.5 Ortak olabilmek için başka koşullar öne sürülebilir mi?

Genel kurul kararıyla başvuru şartlarına ek şartlar konulabilmektedir. Örneğin, tesisleri bulunan kooperatifler, genel kurulda kararlaştırılmış olması şartıyla, yeni ortaklardan sermaye payı dışında tesis katkı payı adı altında bir bedel isteyebilmektedir. Böylece, yeni ortaklar da, eski ortakların maddi ve manevi katkılarıyla kurulmuş olan tesislerde eşit haklara sahip olabilmektedir.

3.6 Giriş sırasında ortaklık sorumluluklarını yerine getirmeyenlerin durumu ne olur ?

Girişte ortaklık sorumluluklarını (vecibelerini) yerine getirmeyenlerin ortaklık hakkı doğmaz. Örneğin, başvurusu yönetim kurulunca kabul edilmiş bir şahıs, taahhüt ettiği sermaye payının ¼'lük kısmını ödemezse ortaklığı gerçekleşmemiş sayılır.

3.7 Ortaklık senedi nedir?

Her ortağın ortaklık haklarının ada yazılı bir ortaklık senedi ile temsil olunması şarttır. Bu senede kooperatifin unvanı, senet sahibinin adı ve soyadı, iş ve ev adresi, kooperatife giriş tarihi yazılır. Bu senet, kooperatifi temsile yetkisi olan kişiler ve ortak tarafından imzalanır. Ortağın yatırdığı veya çektiği paralar tarih sırası ile kaydedilir. Bu kayıtlar kooperatifin ödediği paralara ait ise ortak imza eder. İmzalı ortak senedi makbuz hükmündedir. Ortaklık senetleri kıymetli evrak niteliğinde olmayıp sadece ortağa ait bir belge hükmündedir.

Pratikte ortaklık defteri ortaklık senedi yerine kullanılmaktadır.

Birkaç pay bir ortaklık senedinde (aynı sayfada) gösterilebilir.

3.8 Bir ortak, ortaklık bedeli olarak ne kadar sermaye koymak zorundadır?

Kooperatife giren her şahıs en az bir ortaklık payı almak zorundadır. İsteyen ortaklar 5.000 (beş bin) paya kadar pay sahibi olabilir.

Her bir payın bedeli 100,00 TL olarak belirlenmiştir.

Önceden alınması taahhüt edilen pay miktarı tamamen ödenmedikçe pay artırılması yapılamaz.

3.9 Ortakların şahsi alacaklıları kooperatiften bir şey talep edebilir mi?

Bir ortağın şahsi alacaklıları, sadece ortağa ait faiz gelirini, gelir-gider farklarından hissesine düşen miktarını ve kooperatifin dağılmasında ona ödenecek payı haczettirebilir. Bunların dışında kooperatiften herhangi bir talepte bulunamazlar.

3.10 Mal veya hizmet cinsinden sermaye hakkında bilgi veriniz.

Genel kurul tarafından kararlaştırılması halinde, bazı kişiler hizmetleri veya malları karşılık gösterilerek ortaklığa kabul edilebilir. Ayrıca kendisi mevcut bir işletmeyi veya malları tüzel kişi adına devralabilir.

3.11 Kooperatif ortaklarının görevleri nelerdir?

Tarımsal amaçlı kooperatiflerde tüm ortakların yerine getirmesi gereken görevler aşağıda sıralanmıştır:

- İlgili kanun, ana sözleşme ve yönetmelik hükümlerine uymak
- Kooperatifin çıkarlarına ve alınan kararlara aykırı davranışlarda bulunmamak, kooperatifin bütün hizmetlerine yardımcı olmak

- Yüklendiği ortaklık paylarını, varsa ek ödemelerini, kredi ve avanslardan doğan ve vadesi gelen borcunu zamanında ödemek
- Kooperatife olan her türlü vecibelerini yerine getirmek
- Finansman müesseselerinden kooperatif adına ortakların müteselsil kefaletiyle kredi alınması sonucunda bu teşekküllere karşı doğan borçların yerine getirilmesinde payına düşeni zamanında yerine getirmek

3.12 Kooperatif ortaklarının kişisel hakları nelerdir?

Tarımsal amaçlı kooperatif ortaklarının hakları şunlardır:

- Genel kurul toplantısına katılma, konuşma seçme ve seçilme hakkı
- Genel kurukda oy kullanma seçme ve seçilme hakkı
- Kooperatif hakkında bilgi edinmek (genel kurul toplantılarından önce bilanço, gelir gider hesapları yıllık çalışma raporu ve kooperatifin gelecek yıla ait iş programlarını incelemek, denetçilerin yaptığı denetimlere ait sonuçları yazılı olarak istemek)
- Gerekliğinde ilgili makamlara başvurarak görev ve hakları ile ilgili konularda yardımcı olunmasını istemek
- Gerekliğinde, yönetim kurulunun kararlarına karşı deneticilere, genel kurul kararlarına karşı da yargı organlarına itiraz hakkını kullanmak
- Müspet gelir gider farkından pay almak (risturn)
- Ortaklıktan çıkarılma kararına karşı genel kurula itiraz etmek ve mahkemeye dava açmak
- Gerekliğine, genel kurul kararları aleyhine dava açmak
- Ortaklık payını devretmek
- Ortaklıktan çıkmak
- Tasfiye halinde, tasfiye kalanından pay almak
- Kanun ve ana sözleşmede yazılı her türlü haklardan faydalanmak

3.13 Ortakların toplu olarak kullanabileceği haklar nelerdir?

Tarımsal amaçlı kooperatif ortaklarının bir kısmının birlikte kullanabilecekleri hakları şunlardır. Aşağıda belirtilen hakları kullanabilmek için en az kaç ortağın birlikte hareket etmesi gerektiği ana sözleşmede belirtilmiştir.

- Ana sözleşmede belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde genel kurulu toplantıya çağırma

- Genel kurul gündemine madde ilave ettirmek
- Genel kurullarda, kooperatife satın alınacak veya kooperatifçe satılacak menkul veya gayri menkullerin alt ve üst limit fiyatlarını belirlemek
- Genel kurullarda, yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile tasfiye halinde tasfiye kurulu üyelerini seçmek ve ibra etmek
- Genel kurullarda, kooperatifin bütçesini onaylamak, müspet gelir-gider farkının nasıl kullanılacağına karar vermek
- Genel kurul kararıyla kooperatifin feshine karar vermek

3.14 Hangi hallerde ortaklık sona erer?

Ortaklık aşağıdaki hallerde sona erer

- Ortağın çıkması isteğinin kabulü
- Ortağın ölümü
- Ortaklığın devredilmesi,
- Ortaklıktan çıkarılma kararının verilmesi
- Ortaklığın düşmesi

3.15 Ortaklıktan çıkmak isteyen kişi ne yapmalı?

Ortakların çıkmak isteyen ortak bu isteğini bir dilekçe ile yönetim kuruluna bildirir. Başka bir deyişle, ortaklıktan çıkmak için ortağın sözlü başvurusu geçerli değildir; mutlaka yazılı olarak başvurmalıdır.

Ayrılma istekleri, en geç bir ay içerisinde yapılacak olan yönetim kurulunda görüşülür ve karara bağlanır. Ortağın, ortaklıktan çıkması kooperatifin varlığını tehlikeye düşürebi-lecek nitelik taşıması halinde yönetim kurulu belirli bir tazminatın ödenmesini isteyebilir.

Genel kurulun tasfiyeye karar verdiği tarihten 6 ay öncesine kadarki zaman içerisinde çıkma isteğinde bulunan ortakların bu istekleri dikkate alınmaz.

3.16 Ölen ortakların hakları ve sorumlulukları kaybolur mu?

Ortağın ölümü halinde ortaklık kanuni mirasçılara geçer. Mirasçılar aralarında anlaşarak paylarını içlerinden birine veya birkaçına 9. maddedeki şartları taşımak kaydıyla dev-rini isteyebilir.

Bu durumda ölen ortakların hakları da aynen devredilmiş olur. Miras yoluyla ortaklık haklarını devir alan eski ortağın tüm hak ve vebelerinden yararlanır.

Ölen ortakların mirasçıları ayrılmak istedikleri zaman hesaplaşmada ödeme önceliğinden faydalanırlar.

3.17 Ortaklık haklarımı devredebilir miyim?

Ortaklık payları, ortak olmayan ve yeterli ödeme gücüne ve ortaklık şartlarına sahip olan gerçek ve tüzel kişilere devredilebilir.

Anlaşan kişiler arasında düzenlenen temlik senedi bir dilekçe ile yönetim kurulu başkanlığına sunulur. Yönetim kurulu, en geç bir ay içinde yapacağı toplantıda başvuruyu uygun bulursa devralanın ortaklık defteri ile ilgili işlemleri yapılır. İşlemler tamamlandığı tarihten itibaren ortaklık payları ile diğer tüm hakları devredilmiş sayılır.

3.18 Ortaklık çıkarma (ihraç edilme) kararını kim verir?

Ortaklıktan çıkarma yetkisi genel kurulundur. Yönetim kurulunun yetkisi, çıkarılmasını istediği ortaklarla genel kurula teklif sunmakla sınırlıdır. Yönetim kurulu, konu hakkındaki gerekçeli kararını karar defterine ve ortaklar defterine işlemek ve bu kararını ilk genel kurula karara bağlanması amacıyla sunar.

3.19 Genel kurul istediğini ortaklıktan çıkarabilir mi?

Ortaklar, ana sözleşmede gösterilmeyen herhangi bir nedenden dolayı ortaklıktan çıkarılamaz. Ana sözleşmeye göre ortaklıktan çıkarılmaya yol açacak nedenler şunlardır:

- Kooperatifçe kendisine verilen her çeşit üretim ve tüketim maddelerini yapılan ih-tara rağmen verilmiş amacı dışında kullananlar, başkasına devredenler veya satanlar
- Üç defa arka arkaya genel kurul toplantısına katılmayanlar
- 14' üncü maddede belirtilen görevleri yerine getirmeyenler
- Ortak alınmış kimselerden ortaklık şartlarına sahip olmadığı meydana çıkmış olan-lar
- Ana sözleşmenin 9. maddesinde kayıtlı şartların yitirilmesi

3.20 Hakkında ortaklıktan çıkarılma teklifi görüşülecek olan ortaklar o genel kurulda haklarından yararlanabilir mi?

Yönetim kurulunun kendi hakkında çıkarılma kararı aldığı ortak, bu kararın görüşüle-ceği genel kurulda, bu konu dışındaki tüm haklarından yararlanır. Çıkarılma kararı ile ilgili olarak yapılacak oylamada oyunu kullanamaz, ancak, karşı görüşünü genel kurul tutanağı-na geçirme hakkına sahiptir.

3.21 Genel kurulda ortaklıktan çıkarılma kararı alınanların hakları ve sorumlulukları hemen sona erer mi?

Hakkında genel kurulda çıkarılma kararı alınan ortakların ortaklıklarının sona ermesi için aşağıda belirtilen sürecin tamamlanması gerekir.

- Genel kurulca çıkarılma kararının onaylı örneği çıkarılan ortağa 10 gün içinde tebliğ edilmek üzere notere verilir.
- Hakkında çıkarılma kararı alınan ortak, tebliğ tarihinden itibaren 3 ay içinde itiraz davası açabilir.
- Üç aylık süre içinde genel kurula veya mahkemeye başvurarak itiraz edilmeyen çıkarılma kararları kesinleşir.
- Haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların, ortaklık hak ve yükümlülükleri çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam eder.

3.22 Ortaklıktan çıkan veya çıkarılanlar hakları nedir?

- Çıkan ve çıkarılan ortakların kendilerinin veya mirasçılarının kooperatifin yedek akçeleri, malları üzerinde hiç bir hakları yoktur.
- Mevcut olan haklar ise, ortağın ayrıldığı yıl sonu bilançosuna göre hesaplanır. Ortağın ayrılmasıyla kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek bir durumun mevcut olması halinde kooperatifin tazminat isteme hakkı saklıdır.
- Çıkan ve çıkarılan ortaklara yapılacak iade ve ödemeler kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelik taşıyorsa, iade ve ödemeler süresi genel kurulca 3 yılı aşmak üzere geciktirilebilir.
- Çıkan veya çıkarılan ortaklar ile mirasçıların alacak ve hakları bunları isteyebilecekleri günden itibaren 5 yıllık süre sonunda zaman aşımına uğrar.

3.23 Ortaklıktan çıkan veya çıkarılanların sorumlulukları sürer mi?

- Genel kurul yetkisiyle alınmış kredilerde, ortakların sorumluluğu geri ödeme süresince devam eder. Buna çıkarılmış veya çıkmış ortaklar dahildir.
- Kooperatiften çıkan, çıkarılan ve ölen ortakları, ortaklık zamanlarına ait zararlardan dolayı sorumlulukları ayrıldıkları yıla ait bilançonun genel kurulca kabulünden başlayarak iki bilanço yılı devam eder. Çıkan veya çıkarılan ortaklar tarafından o güne kadar gerek sermaye payı olarak ve gerekse mevduat olarak kooperatife yatırılmış bulunan paralar, tahakkuk eden zarar karşılığı düşüldükten sonra faizsiz olarak ilgililere geri verilir.

3.24 Ortaklıktan çıkan veya çıkarılanların alacakları en geç ne zaman ödenmelidir?

Çıkan ve çıkarılanlara yapılacak ödemeler toplamı, ödenmiş kooperatif sermayesinin tutarının 1/10'unu geçmez. Bu miktarı geçen ödemeler ertesi yıla aktarılır. Bu aktarmalar ortak alacağıının 5 yıllık zamanaşımı süresine kadar bekletilemez. Çıkarılanlara yapılacak ödemenin sırası ölenlere ve ayrılanlara ait ödemelerden sonra başlar.

3.25 Ortaklıktan çıkan veya çıkarılanlar tekrar ortaklığa başvurabilir mi?

Kooperatiften çıkan veya çıkarılan kişilerin ayrılma sebepleri ortadan kalkarsa kooperatife tekrar alınabilirler. Bunun için izlenen yol şudur:

- Çıkarılanların tekrar kooperatif ortaklığına kabul edilmeleri konusundaki yazılı istekleri genel kurulun onayına sunulur.
- Genel kurul kabul ederse, ortaklık işlemleri tamamlanır ortaklığa kabul edilmiş olur.
- Çıkan ve çıkarılan ortak yeniden ortaklığa kabul edilen kişi, eskiden kooperatife ödediği paraları geri almışsa bu parayı tekrar ödemek zorundadır.
- Ortaklıktan çıkarıldıktan sonra tekrar ortaklığa alınanlar, ikinci defa ortaklıktan çıkarıldıkları zaman tekrar alınma haklarını kaybeder.

3.26 "Ortaklığın düşmesi" ne demektir?

Kooperatife olan ödemelerini aksatan ortakların ortaklıkları, genel kurul kararına gerek olmadan kendiliğinden düşer. Bunun için aşağıdaki sürecin gerçekleşmesi şarttır:

- Yönetim kurulu sermaye yükümlerinden borçlu veya diğer ödemelerle yükümlü bulunan ortakları belirler ve haklarında işlem yapmak üzere karar alarak karar defterine yazar.
- Bu ortaklara yükümlülüklerini getirmeleri için yazılı olarak elden veya taahhütlü mektupla bildirimde bulunur. Bu husus mümkün olmazsa, ilanla duyurulur.
- Yönetim kurulunca uygun görülen sürede yükümlülüklerini yerine getirmeyen kişilere ikinci bildirim veya duyuru yapma kararı alınır ve yukarıda belirtilen şekilde uygulanır.
- İkinci bildirimden sonra bir ay içinde yükümlerini yerine getirmeyenlerin ortaklığı kendiliğinden düşer.
- Ortaklığın düşmesi, ortaklığı düşen kişilerin ana sözleşme veya diğer suretlerle doğmuş borçlarının yok olmasını gerektirmez.

3.27 Kooperatifle ilgili sırları öğrenmek hakkım değil mi?

Genel kurulun izin verdiği her konuda ortakların bilgi alma hakları vardır. Genel kurulca izin verilmeyen konularda ise hiç bir ortak bilgi talep edemez.

Her ortak, ne şekilde olursa olsun, öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını başkalarına açıklayamaz. Buna ortaklıktan çıkmış veya çıkarılmış ortaklar da dahildir.

3.28 Alacaklılarına karşı kooperatifin maddi yükümlülüğü sınırsız mıdır?

Kooperatifler, alacaklılarına karşı mal varlığı ve ortaklarının sermaye yüklenmesinin 50 katı ve ek ödeme yükümleri ile sorumludur. Ortaklardan ek ödeme istenecekse, genel kurul toplantıya çağırılır ve orada tartışıldıktan sonra karar alınır.

Genel kurul, her bir ortaktan istenecek ek ödeme miktarını, ortağın sermayesine ve kooperatifle olan alış-veriş oranına bakarak belirler.

Kooperatifin alacaklılarına karşı yükümlülüğünü açıklamak amacıyla aşağıda örnekten yararlanılmaya çalışılmıştır.

Örnek: 100 ortaklı bir kooperatifin mal varlığının değeri 60.000 TL ve ortaklardan birer pay karşılığında oluşturulmuş olan sermayesi 10.000 TL olsun. Bu kooperatifin alacaklılarına ödemeyi taahhüt ettiği tutar 560.000 TL'dir. Yani, mal varlığının yanı sıra sermayesinin 50 katı kadardır.

Kooperatifin alacaklılara karşı borcu 100.000 TL olsa ve bunu ödeyemeyecek duruma düşerse, kooperatifin mallarına ve sermayesine el konur. Ayrıca, ilk genel kurulda ortaklardan kalan 30.000 TL tutarındaki borcu karşılamak için ek ödeme kararı alınır ve uygulanır.

3.29 Alacaklılarına karşı ortakların maddi yükümlülüğü sınırsız mıdır?

Kooperatif ortaklarının sorumluluğu, yüklenmiş oldukları sermaye paylarının 100 katı ve ek ödeme yükümleri ile sınırlıdır.

Örneğin; 100 TL değerinde 1 paya sahip olan ortağın sorumluluğu 10.000 TL, 20 paya sahip olan ortağın ise 200.000 TL'dir. Yani, pay miktarı arttıkça ortağın yükümlülüğü de artmaktadır.

Ayrıca, gerekli olması halinde, genel kurul tarafından ek ödeme talebinde bulunulabilir.

3.30 İflas eden kooperatiflerde ortakların hakları ve sorumlulukları nelerdir?

Kooperatifin iflas etmesi halinde, her bir ortak kendisine düşen payı ödemekle yükümlüdür. İflas idaresi, her bir ortağın borcunu hesaplayarak tutarı, ödeme şeklini ve zamanını bildirir.

Aktif bakiye olması halinde, bu tutar ortaklara ödenir.

Ortakların geçici olarak tespit olunan borçları ile pay cetveli aleyhine İcra ve İflas Kanunu'nun hükümlerine göre itiraz hakları vardır.

3.31 Yeni ortak olanlar kooperatifin eski borçlarından sorumlu olur mu?

Kooperatifin borçlarında eski veya yeni tüm ortaklar sorumludur. Yeni ortakların kooperatifin eski borçlarından sakınmak için ortaklık başvurusu sırasında kooperatifin durumunu ortaya koyan bilgileri yazılı olarak talep etmelerinde yarar vardır.

3.32 Kooperatifin yıllık gelir-gider farkında ortakların hakkı var mı?

Yıl sonunda yıllık gayri safi gelir hesaplanır ve bundan her türlü masraflar, faiz ve amortisman karşılıkları ile vergiler ve geçen yıllara ait zararlar düşülür. Geriye kalan para aşağıda görülen şekilde işleme tabi tutulur.

- % 10 Yedek akçe
- % 5 Yatırım ve geliştirme fonu
- % 8 Sosyal hizmetler fonu
- % 7 Bölge birliği ve merkez birliğine yardım fonu
- % 70 risturn (kar payı)

Risturn, ortaklara dağıtılacak olan kar payıdır. Her bir ortağın kar payının nasıl hesaplandığı izleyen kısımlarda ayrıca açıklanmıştır.

Aslında, sadece risturn değil, yıllık karın tamamı ortakların yararına kullanılmaktadır. Bunun ne anlama geldiği de izleyen kısımlarda açıklanmıştır.

Genel kurul, gerekli görmesi halinde risturn dağıtmama kararı alabilir. Bu durumda, risturn için ayrılan %70'lik gelir-gider farkı yatırım ve geliştirme fonuna aktarılır.

3.33 Yıllık gelir-gider farkı menfi olursa, bu durumdan ortaklar etkilenir mi?

Yılsonunda zarar ettiği belirlenen kooperatiflerin zararını karşılamak için öncelikle yedek akçe kullanılır. Yedek akçe yeterli olmazsa, genel kurul kararına bağlı olarak ortaklardan ek ödeme talebinde bulunulur veya ortak sermaye payları kullanılır.

Zarar halindeki kooperatifler kar payı dağıtamaz.

3.34 Yedek akçeden ortaklara ödeme yapılabilir mi?

Yedek akçenin üzerinde ortaklar herhangi bir talepte bulunamaz, hak iddia edemez. Yedek akçe, kooperatifin zarar etmesi halinde bunu karşılamada kullanılmak üzere oluşturulan bir fondur.

Kooperatif sermayesinin %20'sini aşması halinde, %20'nin üzerindeki yedek akçe miktarı kooperatifin yatırım geliştirme fonuna eklenir.

Şayet kooperatifin dağıtılmasına karar verilirse, yedek akçelerin kooperatifin zararlarının karşılanmasında kullanılan miktardan artan kısmı kooperatifin bağlı olduğu birliğe devredilir veya kooperatif bölgesinde kurulacak kooperatiflere devredilmek üzere köy sandığına yatırılır.

Özetle, yedek akçe, hiçbir şekilde ortaklara dağıtılamaz.

3.35 Yatırım ve Geliştirme Fonu'nun ortaklar açısından önemi nedir?

Yatırım ve geliştirme fonu kooperatifin hizmetlerini arttırmak amacıyla yapılacak yatırımlarda kullanılır. Dolayısıyla, hem kooperatif ve hem de ortaklar açısından çok önemlidir. Bu fona aktarılan paranın kaynakları şunlardır:

- Kooperatifin yıllık gelir-gider farkının %5'i
- Kamu tüzel kişileri ve gerçek kişilerce yatırım ve geliştirme amacı ile yapılacak her türlü yardımlar
- Ortakların yatırım için yaptıkları bağışlar
- Kooperatif sermayesinin %20'sini geçen yedek akçe kısmı
- Kooperatif bölgesinde birlik yoksa veya birliğe ortak değilse, gelir gider farkının %7'si
- Kooperatif birliğe ortak olup da, birlik merkez birliğine ortak değilse, merkez birliğine gelir-gider farkından ayrılan %2'lik pay

3.36 Sosyal hizmet fonunun ortaklar açısından anlamı var mı?

Her yıl gelir-gider farkının %8'inin ayrıldığı sosyal hizmet fonu ortakların hem kara ve hem de iyi günleri için harcanan bir fondur. Bu fondaki para ortakların sosyal ve kültürel ihtiyaçları ile kooperatif memur ve işçilerinin ölüm, sigorta veya yardımlaşma amacıyla kullanılır.

3.37 Yıls sonunda gelir-gider farkının dağıtılmasını örnekle açıklayınız?

KALEMLER	%	TUTAR
Yedek akçe	10	30.000
Yatırım ve geliştirme fonu	5	15.000
Sosyal hizmetler fonu	8	24.000
Bölge ve merkez birlikleri fonu	7	21.000
Risturn	70	210.000
Toplam	100	300.000

Kurumlar vergisi muafiyet hükümlerine uygun olarak çalışan kooperatifler kurumlar vergisinden muaf olacağından elde ettiği müspet farkın tümünü ana sözleşme ve genel kurul kararı ile dağıtabilir. Örneğin; yıls sonunda yapılan değerlendirmelerde kooperatifin gayri safi hasıladan her türlü masraflar, faiz ve amortisman karşılıkları ile vergiler ve geçen yıllara ait zararlar düşüldükten sonra 300.000.00 TL parası kaldıysa, bu tutarın aşağıda belirtildiği şekilde dağıtılması gerekir.

Aşağıda belirtilen bazı hususlardan dolayı yukarıdaki çizelgede görülen dağılım değişebilir:

- Genel kurul kararıyla, risturn dağıtılmayabilir ve buna ayrılacak 210.000 TL yatırım ve geliştirme fonuna aktarılabilir.
- Merkez birliğine üyelik yok ise, %2'lik kısım (6.000 TL), bölge birliği de yoksa 21.000 TL yatırım ve geliştirme fonuna aktarılır.
- Kooperatifin sermayesi 100.000 TL ise, yedek akçeye ayrılan 30.000 TL bu sermayenin %20'si olan 20.000 TL'den daha fazla olduğundan, yedek akçeye ayrılan paradan 20.000 TL çıkarıldıktan sonra geri kalan kısım (10.000 TL) yatırım ve geliştirme fonuna aktarılır.

3.38 Risturn nedir?

Risturn, en basit tanımıyla kooperatife sahip çıkan ve kooperatifle daha çok iş yapan ortaklara yıls sonunda verilen ödül demektir.

Kooperatifleri diğer ortaklıklardan (şirketlerden) ayıran öğelerin başında risturn gelir. Şöyle ki, sermaye şirketlerinde kar dağıtımı sermaye payına göre yapılırken kooperatiflerde kar dağıtımı ortağın sahip olduğu sermaye payına değil, kooperatifle yaptıkları işe veya gördükleri hizmete göre paylaşılır.

Risturn verilmesi ilkesi, kooperatifçilikte eşitlik ve adalet ilkesinin bir sonucu olarak kabul edilir. Sermayenin egemen olmadığı bu tür tüzel kişiliklerde hakça bir düzene giden yol, ortaklarla tüzel kişilik arasındaki işlemlerin temel kabul edilmesidir. Risturn verilmesi ilkesi, esas itibarıyla, kooperatif tarafından elde edilen öz varlık artışlarının veya saf gelir-gider artıklarının, ortaklara ait olması ve bu fazlalığı ortaklara, sermaye oranlarına göre değil, ortakların kooperatifle yıl içinde yapmış oldukları işlemlere (alımlar-satışlar kullanılan kredi-yapılan hizmet v.s.) göre dağıtımını ifade eder.

3.39 Risturn dağıtımını bir örnekle açıkla mısınız?

Aşağıdaki örnekte, ortaklarının sütünü pazarlayan 11 ortaklı bir kooperatifin her bir ortağın aldığı yıllık süt miktarı, ortaklara ödediği süt parası, bu satıştan kooperatifin elde ettiği kazanç ve yılsonunda her bir ortağa ödenecek risturn değeri görülmektedir.

ORTAK NO	KOOPERATİFE SATILAN SÜT MİKTARI (kg)	SÜT SATIŞ GELİRİ (TL)	KOOPERATİFİN SÜT SATIŞINDAN NET KARI (TL/yıl)	RİSTURN (TL)
1	80.000	58.400	3.200	2.240
2	76.000	55.480	3.040	2.128
3	70.000	51.100	2.800	1.960
4	64.000	46.720	2.560	1.792
5	60.000	43.800	2.400	1.680
6	50.000	36.500	2.000	1.400
7	35.000	25.550	1.400	980
8	30.000	21.900	1.200	840
9	30.000	21.900	1.200	840
10	25.000	18.250	1.000	700
11	20.000	14.600	800	560
TOPLAM		394.200	21.600	15.120

Her bir ortağa ödenecek risturn tutarlarını farklı şekilde hesaplamak mümkündür. Bunlardan en sık kullanılanı, risturn oranından hesaplama yöntemidir. Bunun için önce aşağıdaki eşitlikten yararlanarak risturn oranı bulunur.

$$\text{Risturn Oranı \%} = \frac{100 * \text{risturn için ayrı tutar}}{\text{Toplam Yıllık Gelir}} = \frac{100 * 15.120}{394.200} = 3,84$$

Bundan sonraki adım, her bir ortağın süt satışından kazandığı parayla risturn oranının çarpılmasıdır. Örneğin, 1 numaralı ortağın alacağı risturn tutarı şu şekilde hesaplanır:

$$1. \text{Ortak} = 3,84 * 58.400 / 100 = 2.240$$

3.40 Risturn dağıtımı adaletsizliğe yol açmaz mı?

Risturn, kooperatifle fazla iş yapanı ödüllendirmek için uygulanır. Çünkü, kooperatifle ne kadar çok iş yapılırsa, kooperatif de o kadar kazanır ve güçlenir. Yukarıda verilen örneğe bakılacak olursa, yıl içinde kooperatife 80 ton süt teslim eden ortaktan dolayı kooperatif 3.200 TL kazanırken 20 ton verenden sadece 800 TL kazanabilmiştir. Buna karşılık olarak, 80 ton veren ortak 2.240 TL risturn almaya hak kazanmışken 20 ton veren ise sadece 560 TL alabilecektir. Öngörülen şekilde risturn verildiğinde, fazla süt veren kişi teşvik edilmiş, daha da aktif çalışması için özendirilmiş olacaktır. Az süt veren ortak ise, üretimini arttırmak için elinden geleni yapacaktır.

Her ortağa eşit miktarda risturn verilmiş olsaydı, o zaman “kooperatife kazandıran ortak” cezalandırılmış, daha az kazandıran ise ödüllendirilmiş olurdu. Bunun, hem başarılı ortağın, hem de kooperatifin zararına bir uygulama olacağı açıktır.

3.41 Risturn dağıtılmayıp yatırım ve geliştirme fonuna aktarılsa daha iyi olmaz mı?

Kooperatiflerin hedefi, yılsonunda risturn dağıtmak olmalıdır. Bunun için müspet gelir-gider farkı oluşturacak faaliyetler yapılmalıdır.

Müspet gelir-gider farkı olmasına rağmen risturn dağıtılmıyorsa, kooperatifle yoğun iş yapan başarılı ortaklar cezalandırılıyor demektir. Bunu açıklamak için yukarıdaki örneğe bakmakta yarar vardır. Örneğin; genel kurul o yıl risturn dağıtmamaya karar verdiğinde, 80 ton süt veren ortaktan esirgenen para 2.240 TL, 20 veren ortaktan ise sadece 560 TL olacaktır. Bu, kesinlikle adil bir durum değildir ve kooperatifin geleceğini tehlikeye atabilecek bir uygulamadır. Bu nedenle, risturn dağıtılması için her türlü çaba harcanmalıdır.

3.42 Ortak dışı işlemlerden elde edilen kar ortaklara dağıtılır mı?

Kurumlar vergisi istisnasından yararlanan kooperatiflerde kurumlar vergisi ödemesine esas olan gelir-gider farkı ortaklara dağıtılmaz. Buradan elde edilen kar fonlara aktarılır.

▼ Kooperatif Genel Kurullarının Çalışma Esasları

4.1 Genel kurul nedir ve neden önemlidir?

Kooperatif genel kurulu, bütün ortakların temsil edildiği en yetkili ve en büyük karar organıdır. Genel kurul önemlidir, çünkü kooperatifin geleceğini belirleyen tüm kararlar orada alınır ve kooperatifin yönetim ve denetleme kurulları orada seçilir.

4.2 Genel kurula herkes katılabilir mi?

Tarımsal amaçlı kooperatiflerin genel kuruluna, toplantının yapılacağı tarihten en az üç ay önce ortak olanlar katılma hakkına sahiptir.

4.3 Genel kurul ne zaman toplanır?

Kooperatiflerde genel kurul 3 farklı şekilde toplanır:

- Kuruluş genel kurulu
- Olağan genel kurul
- Olağanüstü genel kurul

Kuruluş genel kurulu sadece bir defa toplanır. Söz konusu toplantı ana sözleşme ilan edildikten en geç en geç bir ay içerisinde yapılmak zorundadır. Kooperatifin kuruluşuna önderlik eden ortaklardan birisi sorumluluk üstlenerek diğer ortakları davet eder. Davet edilecek kişiler, kuruluş genel kurul tarihine kadar kooperatife kayıt olan tüm ortaklardır. Kuruluş genel kurulunun görevi yönetim ve denetim kurullarının seçilmesidir.

Olağan genel kurul, her yıl hesap dönemi sonundan itibaren 6 ay içerisinde toplanmak zorundadır. Başka bir deyişle, olağan genel kurul yılda bir kez toplanır. Toplantı tarihini yönetim kurulu belirler.

Olağanüstü genel kurul yılın herhangi bir zamanında yapılabilir. Bunun için yönetim kurulu, denetçiler, dört kişiden az olmamak şartıyla bir ortak grubu, üst birlik veya tasfiye memurlarının yazılı başvurusu gerekir.

4.4 Olağanüstü genel kurul çağırısını kim yapabilir?

Tarımsal amaçlı kooperatiflerde olağanüstü genel kurul çağırısını aşağıda sıralananlar yapabilir:

- Yönetim kurulu
- Denetim kurulu
- Dört ortaktan az olmamak üzere ortak sayısının 1/10'u
- Üst birlik
- Tasfiye memurları

4.5 Ortakların olağanüstü genel kurul isteği reddedilirse ne yapılabilir?

Yeterli sayıda ortağın imzasıyla yönetim kuruluna yapılan başvuru sırasıyla yönetim kurulu, denetleme kurulu ve üst birlik tarafından onandıktan sora olağanüstü genel kurul çağırısı yapılır. Başvurunun red edilmesi halinde, Bakanlık makamına itiraz edilir. Bakanlığın başvuru gerekçesini haklı görmesi halinde, genel kurulu çağırma yetkisini kullanır. Bakanlığın da red etmesi halinde, başvuru sahipleri mahalle mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

4.6 Olağan genel kurula çağrı kim ve nasıl yapılır?

Olağan genel kurula çağırma görevi yönetim kuruluna aittir. Yönetim kurulu, olağan genel kurul öncesinde şu işlemleri yapmak veya yaptırmak zorundadır:

- Genel kurul yapılacak tarihi belirleyerek karar defterine yazmak
- Genel kurul tarihinden en az 6 hafta önce, önceki yıla (genel kurulda değerlendirilecek yıla) ait faaliyet raporunu, bilançoyla birlikte hazırlayıp incelenmek üzere denetleme kuruluna vermek
- Genel kurul tarihinden en az 2 hafta önce, denetleme kurulunun raporunu hazırlamasını sağlamak
- Genel kurul tarihinden en az 2 hafta önce faaliyet ve denetleme kurulu raporlarını ortakların bilgisine sunmak.
- Genel kurul tarihinden en az 15 gün önce ortakların en kolay ve en emin şekilde haber almalarını sağlamak üzere mahalli örf ve adetlerin gerektirdiği duyurma usullerine göre toplantı çağırısı ve ilanını yapmak. Çoğunluğun sağlanamaması halinde ikinci toplantının tarihini de belirlemek (bu süre 15 günden az 30 günden fazla olamaz).
- Genel kurul çağırısını, gerekirse, yazılı olarak imza karşılığı yapmak.

- Toplantı ilanını ihtiva eden yazıya gündemi de ekleyerek ilan ve toplantının başlama günü hariç 15 gün önceden kooperatifin kapısına ve ortakların bulunduğu yerleşim merkezinin muhtarlık ilan yerine asmak
- İlanın yapıldığına dair düzenlenen tutanağın muhtarlıkça onaylanmasını sağlamak
- Ana sözleşme değişikliği yapılacaksa, değiştirilecek maddelerin numaralarına genel kurul ilanında yer vermek
- İlanların bir örneğini toplantıdan en az 15 gün önce GTH Bakanlığı Mahalli Teşkilatı'na ve Mülki İdare Amirliği'ne göndermek

4.7 Genel kurul gündemini kim belirler? Gündeme müdahale edilebilir mi?

Genel kurulda görüşülecek hususlar yönetim kurulunca belirlenir. Bununla birlikte, dörtten az olmamak üzere, ortakların en az 1/10'u tarafından ve genel kurul toplantısından en az yirmi gün önce yazılı olarak yönetim kuruluna bildirilecek hususların da gündeme alınması zorunludur.

Genel kurulda da ek gündem önerisi yapılabilir. Bunun için, divan oluştuktan sonra, dörtten az olmamak üzere, ortakların en az 1/10'u tarafından önerilen gündem maddeleri bir dilekçeyle divan başkanlığına sunulur. Divan, bu ek gündem maddelerini genel kurulun onayına sunar; genel kurul tarafından onaylanan maddeler gündeme eklenir.

4.8 Genel kurul toplantısı yapılırken nelere dikkat etmek gerekir?

Genel kurul toplantısına katılan ortakların hazır bulunanlar listesini imzalaması şarttır. Listeyi imzalayanların sayısına bakılarak yeterli çoğunluğun sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilir. Yeterli çoğunluk, gündemdeki maddelerin niteliğine göre değişir.

- Toplantının başlaması için ortakların en az ¼'ünün, ortak sayısı 5.000'in üzerinde olan kooperatiflerde ise 1/50'sinin hazır bulunması yeterlidir.
- Ortakların şahsi sorumlulukları arttırılacak veya ek ödeme yükümlülüğü kararlaştırılacaksa, tüm ortakların en az ¾'ü hazır bulunmalıdır.

Toplantı, yönetim kurulu başkanı veya üyeleri, bulunmadıkları zaman denetçilerden biri veya olmadıkları zaman genel kurulca gösterilecek bir ortak tarafından açılır. Genel kurulu idare etmek üzere başkanlık divanı oluşturulmasına geçilir.

Başkanlık divanı ortaklar veya üst kuruluş temsilcileri arasından seçilir. Başkanlık divanı bir başkan, bir başkanvekili, en az birer katip ve oy tasnifçisinden oluşur.

Başkanlık divanının oluşmasından sonra gündeme geçilir ve görüşmelere başlanır.

Kooperatifin yaptığı ilk toplantıda yeterli çoğunluk sağlanamazsa toplantı ilan ve toplantı günü hariç 15 günden az 30 günden fazla olmayacak şekilde sonraya bırakılır.

4.9 Genel kurulda her ortak eşit midir?

Kooperatif genel kuruluna katılan her ortak, sermayesi ve görevi ne olursa olsun, sadece bir oy hakkına sahiptir. Her ortak, genel kurulda tartışılan gündem maddelerine ilişkin görüşlerini ifade etmek için söz alabilir, tartışmalara katılır, yönetim ve denetleme kurulu üyeliklerine ve üst birlik delegesi olmaya aday olabilir.

4.10 Genel kurulda kararlar nasıl alınır?

Genel kurulda gündem maddeleri sırasıyla tartışmaya açılır. Tartışmalardan sonra, genel kurulun onayına sunulur. Ortaklar gizli veya açık oylama ile görüşlerini bildirirler. Divan, oylama sonucunu genel kurula duyurur.

Kanun ve ana sözleşmelerde aykırı bir hüküm bulunmadıkça genel kurul kararlarında ve seçimlerde, toplantı salonunda hazır bulunanların oylarının yarıdan bir fazlası karar almaya yeterlidir.(KK.md.51/1)

1- Yarıdan bir fazla

- **50 imzada, 26'dır.** (26'ya 24)

- **49 imzada da 26'dır.** (26'ya 23)

(49:2=24,5 -- 24,5+1=25,5-- 25,5=26)

- **51 imzada 27, 52 imzada da 27'dir.**

- **53 imzada 28, 54 imzada da 28'dir.**

Salt çoğunluk, mutlak ekseriyet kavramları da, "yarıdan bir fazla" anlamına gelmektedir.

2-Yarıdan fazla:

-**50 imzada, 26'dır.** (26'ya 24)

-**49 imzada (49:2=24,5), 25'tir.** (25'e 24)

-**51 imzada (51:2=25,5), 26'dır.**(26'ya 25)

-**52 imzada (52:2=26), 27'dir.**(27'ye 25)

-**53 imzada (53:2=26,5) 27'dir.** (27'ye 26)

Çoğunluk, ekseriyet kavramları da “yarıdan fazla” anlamına gelmektedir. Ana sözleşmelerde, kararlar ortakların çoğunluğu ile alınır ibaresinden “yarıdan fazla” kavramı anlaşılmalıdır. (isterseniz bu şekilde ayrıtı verilebilir. Kafa karışıklığı yapar dersiniz konulmayabilir)

Örneğin; 50 kişinin katıldığı genel kurulda karar alabilmek için 26 kişinin; 49 kişinin katıldığı genel kurulda ise 25 kişinin (25,5 kişinin değil!) oyları yeterlidir.

Kooperatiflerin dağılması veya diğer bir kooperatifle birleşmesi veya ana sözleşmenin değiştirilmesi hakkındaki kararlar için hazır bulunanların oylarının en az 2/3'ünün onayı gerekir. Örneğin; 30 kişinin bulunduğu bir toplantıda kararın kabul edilmesi için en az 20 kabul oyu, 29 kişinin bulunduğu bir toplantıda da en az 20 kabul oyu gereklidir.

Ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümlülükleri hakkında alınacak kararlar için ise **bütün ortakların** $\frac{3}{4}$ 'ünün rızası gereklidir. Örneğin; 100 ortağın katıldığı bir toplantıda önerilen ek ödemenin kabul edilmesi için en az 75 kabul oyunun çıkması şarttır.

4.11 İkinci toplantıda yani erteleme toplantısında yeniden ilan gerekir mi?

İlk ilanda ikinci toplantı tarihi belirtilmemişse düzenlenecek erteleme tutanağında da belirtilerek genel kurula çağrı usul ve esaslarına göre yeniden ilan yapılmalıdır.

4.12 Genel kurul toplantıları nerede yapılır?

Genel kurul toplantılarının nerede yapılacağı konusunda 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununda hüküm bulunmamaktadır. Şayet ana sözleşmede bu konuda hüküm varsa ona göre hareket edilmelidir. Herhangi bir hüküm yoksa 1163 sayılı K.K. md.98. ve T.T.K. 371 inci maddesi gereğince kooperatifin yönetim merkezinin bulunduğu yerde yapılması gerekir.

4.13 Genel kurul belgeleri nelerdir?

Genel kurul yapıldıktan sonra ilgili Bakanlığa gönderilecek belgelerin listesi aşağıda görülmektedir. Bunlardan ilk 5'inin genel kurul öncesinde hazırlanmış olması şarttır.

- 1) İlan, gündem ve ilan tutanağı
- 2) Yönetim kurulu faaliyet raporu
- 3) Denetim kurulu raporu
- 4) Bilanço

- 5) Gelir- gider farkı cetveli
- 6) Hazır bulunan ortaklar listesi (Hazirun Listesi),
- 7) Genel kurul tutanağı
- 8) Tahmini bütçe
- 9) Bakanlık temsilcisi raporu

4.14 Divan nedir? Kimler divana seçilebilir? Nasıl?

Divan, genel kurulu yönetmek üzere genel kurulun oylarıyla oluşturulan bir kuruldur. Buna "başkanlık kurulu", "başkanlık divanı" veya "divan başkanlığı" da denmektedir.

Başkanlık divanı ortaklar veya üst kuruluş temsilcileri arasından seçilir. Başkanlık divanı bir başkan, bir başkanvekili, en az birer katip ve oy tasnifçisinden oluşur.

Genel kurul başkanı ve üyelerin seçimi, gündeme yazılmamış olsa bile yapılır. Bu seçim toplantının yönetimi için zorunludur.

4.15 Başkanlık divanına kimler seçilemez?

Genel kurulun yönetimi, sadece ortaklar veya üst kuruluş temsilcileri arasından seçilen başkan ve üyeler tarafından sağlanır. Bu nedenle, toplantı başkanlığına üst kuruluş temsilcileri ve ortaklar dışında ortak olmayanlar seçilemez.

Mevcut yönetim ve denetleme kurulu üyeleri de başkanlık divanına aday olamazlar.

4.16 Genel kurul başkanlık divanı seçimleri nasıl olmalıdır?

Başkanlık kurulunun seçimi titizlikle yapılmalı ve seçimi olumsuz etkileyecek davranışlardan kaçınılmalıdır. Seçim önemli tartışmalara yol açıyorsa, ana sözleşmede aksine hüküm olmamak kaydıyla gizli oy açık tasnif yolu uygulanabilir. Ancak bu durumda seçimin gizli oyla yapıp yapılmayacağına genel kurul karar verecektir.

Başkanın, toplantıyı kanun ve ana sözleşmeye göre yönetecek, katiplerin de kararları usulüne uygun şekilde yazacak yetenekte olması gerekir.

Bakanlık temsilcisi, gerekirse seçimden önce bu konuda ortakları uygun bir dille uyarır.

4.17 Başkanlık kurulunda hiçbir ortak görev almak istemiyorsa ne yapılması gerekir?

Genel kurulun sevk ve idaresi, sadece ortaklar veya üst kuruluş temsilcileri arasından seçilen başkan ve üyeler tarafından sağlanır. Dolayısıyla, kimse görevi kabul etmiyorsa durum bir tutanakla saptanır. Toplantı yapılamaz.

4.18 Başkanlık divanı seçiminden önce genel kurulun açılışı nasıl gerçekleşir?

Başkanlık divanının seçimden önce genel kurulun açılması, toplantı nisabının mevcut olup olmadığının araştırılması, başkan seçiminin temini işlemleri de yönetim kurulu başkanı veya görevlendirdiği bir kişi tarafından yapılır. Genel kurul, yönetim kurulu, denetçilerden biri veya olmadıkları zaman genel kurulca gösterilecek ortak tarafından yoklamayı müteakip genel kurul açılır. Şayet genel kurul yönetim kurulu dışında yetkili olanlar tarafından toplantıya çağırılmışsa, söz konusu işler çağırıcı yapan merci veya kişilerin görevlendirdiği kişiler tarafından yapılır. Başkanlık divanı seçildikten sonra, toplantı ile ilgili işlerin idaresi başkanlık divanına aittir. Yönetim kurulu kendilerine yardım edici bir tutum içerisinde girer.

4.19 Genel kurulda gizli oylama yapılacaksa nasıl davranılmalıdır?

Genel kurulda gizli oylama yapılacaksa, her gizli oylama sonucu hemen ayrı bir tutanağa bağlanmalı ve sonraki gizli oylamaya ondan sonra geçilmelidir. Gizli oylama tutanağı (oy tasnif tutanağı) mutlaka oy tasnifçileri, divan başkanı, divan başkan vekili, kâtip üyeler ve bakanlık temsilcileri tarafından hemen imzalanmalıdır.

4.20 Genel kurul toplantısı öncesinde ve toplantı sırasında güvenlikle ilgili hususlardan kimler sorumludur?

Toplantılara, toplantı öncesinden polis veya jandarma çağırarak güvenlik önlemlerinin alınması kooperatif yönetim kurulu yetki ve sorumluluğundadır. Toplantı sırasında alınacak güvenlik önlemlerinden ise genel kurul başkanı sorumludur. İlke olarak, Bakanlık temsilcisinin ve İl Tarım Müdürlüğü'nün bu konuda bir görevi yoktur.

4.21 Divan başkanının yetkisi sınırsız mı?

Divan başkanının görevi, tarafsız birisi olarak genel kurulu yönetmek ve başarıyla tamamlanmasını sağlamaktır. Başkanın dikkat etmesi gereken hususlar şunlardır:

- Kendiliğinden gündem sırasını değiştiremez ve gündemden madde çıkaramaz.
- Söz almak isteyenleri not ederek sırayla her ortağa verir.
- Toplantıyı keyfi tutum ve davranışlarla yönetemez.
- Ortakların kararını etkileyecek sözler sarf edemez. Başkan toplantıyı mevzuata uygun olarak yönetmek ve tarafsız kalmak zorundadır. Özellikle yönetim ve denetim kurulu seçimlerinde tarafsız davranmaya dikkat etmelidir.
- Gündemde olmayan hususların görüşülmesine izin vermez.

4.22 Genel kurulda Bakanlık temsilcisinin görevi ve yetkisi nelerdir?

Bakanlık temsilcisi genel kurulun ana sözleşme hükümlerine uygun olarak yapılmasını sağlamak amacıyla görevlendirilen gözlemci ve danışman durumundadır. Hatalı veya eksik işlem yapıldığında divanı uyarma yetkisine sahiptir. Bu uyarıya rağmen divan ve genel kurul hatasını düzeltmezse, durumu tutanağa işler.

Bakanlık temsilcisi hiçbir şekilde divan başkanının görevini üstlenmemeli, görevi sırasında engellememelidir.

4.23 Gündemde seçim yoksa seçim yapılabilir mi?

Gündemde olmasa bile genel kurul seçim yapabilir. Süresi bitmeyen yöneticilerin yerine seçim yapılması azil niteliğindedir. Bunun için, divan seçildikten sonra ve gündem maddelerine geçilmeden önce dörtten az olmamak şartıyla en az 1/10 ortağın yazılı teklifiyle ek gündem maddesi şeklinde genel kurulun onayına sunulur. Genel kurulca onaylarsa, seçim maddesi gündeme alınır ve seçim yapılabilir.

4.24 Gündeme bağlı kalma ilkesinin başkaca istisnası var mıdır?

Gündeme bağlılık ilkesinin bir istisnası da kooperatifin bütün ortaklarının toplantıda hazır bulunduğu durumdur (KK.md. 47). Bütün ortakların hazır bulunduğu bir toplantıda, genel kurul toplantılarına dair olan diğer hükümler saklı kalmak şartıyla, toplantıya çağrı hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa dahi kararlar alınabilir. Bu durumda gündemin ilk haline, yani gündem sıralamasına uyulmasına gerek kalmamaktadır.

4.25 Gündemde bulunan konuların bir bölümünün karara bağlanmaması veya bu konuların gündemden çıkarılması mümkün müdür?

Genel kurul toplantısı gündeminde bulunan konuların bir bölümünün karara bağlanmaması veya bu konuların gündemden çıkarılması mümkündür. Bu durum söz konusu toplantının iptali için neden olamaz (Yargıtay 11. HD. 23.4.1981/E.1631 K. 1923). Ancak gündeme alınmış konuların bir bölümünün karara bağlanmaması ya da gündemden çıkarılması ilke olarak genel kurulca kararlaştırılmış olmalıdır.

4.26 Genel kurul istediği şekilde karar alma hakkına sahip midir?

Genel kurul bile, kanun ve ana sözleşmeye aykırı karar alamaz. Ana sözleşmeyi usulüne göre değiştirene kadar, genel kurul da, ana sözleşmeye aynen uymak zorundadır.

4.27 Çekimser oylar nasıl değerlendirilecektir?

Esasında çekimser oyların da aleyhte olarak kabulü gerekir (Yargıtay 11 HD. 29.11.1982 E.5096,K.4999). Nitekim Dairemizin yerleşmiş içtihatları da bu doğrultudadır (Yargıtay11. HD.3.5.1984 E.1801,K.2572).

Bir kararın alınması için esas olan kabul oylarının payıdır. Bu pay yarıdan fazlaysa, özel haller dışında, oylanan karar kabul edilmiş olacaktır. Dolayısıyla çekimser oylar kabul oylarının dışında, yani red oyları arasında değerlendirilmiş olur.

4.28 Oylama nasıl yapılmalıdır?

Oylama gizli ve açık olmak üzere 2 türlü yapılabilir. Oylama konusunda ana sözleşme hüküm varsa ona göre oy kullanılır. Bazı ana sözleşmelerde, oylama konusunda hüküm olmayabilir. Hüküm yoksa kararlar açık oylamayla (el kaldırılarak) alınabilir. Ancak, gizli oylama isteyenler de varsa; bu istem, “seçim yapılmadan veya herhangi bir konu oya konmadan önce” genel kurulca oylanır. Oylama sonucu alınan karara göre işlem yapılır

3/6/2010 tarih ve 5983 sayılı Kooperatifler Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun İle 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 48 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifleri hariç olmak üzere, ortak sayısı 500’den fazla olan kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının genel kurul toplantılarındaki yönetim ve denetim kurulu belirleme seçimleri, gizli oy açık tasnif esasına göre yapılır. Kooperatiflerin organ seçimlerinde her ortak, en fazla bir ortağı temsilen oy kullanabilir. Ana sözleşmelerin bu fıkraya aykırı hükümleri uygulanmaz.”

4.29 Gizli oylama nasıl yapılır?

Oylama gizli yapılacaksa; her ortağa, kooperatif mührü ile mühürlenmiş “oy pusulası” verilir. Ortaklar, “ortak numarası ve adı okunarak” oyunu kullanmaya çağrılır. Gizli oylamaya ana sözleşme ve genel kurulda hangi konularda izin veriliyorsa, sadece o konular gizli oylanır. Bunlar da, birden fazlaysa ve karışıklığa yol açılacaksa, mutlaka ayrı ayrı oylanmalıdır. Sadece gündem maddesi numaraları belirtilerek gizli oylamaya gidilmesi, karışıklığa yol açacaktır. Kararlar, tartışmaya yol açmayacak açıklıkta oylanmalı, tutanağa da açıkça ve ayrı ayrı yazılmalıdır (TTK md.297 ve 78).

4.30 Açık (el kaldırarak) oylama nasıl yapılır?

Buna "işaret oyu" yada "işari oy"da denir. El kaldırma yoluyla oylamada, çoğunluk oyu açıkça anlaşılabilirse elleri ayrıca saymaya gerek yoktur.

Ancak genel kurul başkanının, "kabul edenler?" deyip kaldırılan elleri herkes gördükten sonra "kabul etmeyenler?" deyip karşı oyların da açıkça görülmesini sağlaması yararlı olacaktır. Böylece olası güvensizlikler ve tartışmalar önlenecektir. Art arda yapılacak bu oylamanın özellikle ikincisi, aceleye getirilmemelidir. El kaldırma yoluyla oylamada, karşı oylar sayılacak kadar azsa, tutanakta bu oyların belirtilmesi uygun olur: "...2 (iki) muhalif oya karşılık çoğunlukla kabul edilmiştir." gibi.

Az ortaklı kooperatiflerde, oyların kaç kaç olduğunun belirtilmesi en ideal olanıdır. El kaldırma yoluyla karar verildiğinde, ilk oylamada ("kabul edenler?") yarıya yakın çıktıysa (çekişmeli oylamalar) oy sayılarının ne olduğu, kaldırılan eller teker teker sayılarak tutanağa açıkça yazılmalıdır. Çekişmeli oylamalarda hiç acele edilmemelidir. Kullanılan oylar, hazır bulunanların huzurunda tasnif edilir (Tüzük md.6/p). Kaldırılan elleri, "oy tasnifçisi" olarak seçilenler, salona inerek tek tek saymalıdır.

4.31 Kararların muteber olması için ne yapılmalıdır?

- a) Toplantı tutanağının KK md.87 ve TTK md.297'de belirtilen esaslar dairesinde tutulması şarttır:
 - Toplantı Bakanlık temsilcisinin huzurunda açılıp devam edecektir (KK.md.87/2).
 - Bakanlık temsilcisi, tutanağın kanuna uygun şekilde tutulmasına nezaret edecektir (TTK md.297).
 - Tutanağa, verilen kararların mahiyet ve neticeleriyle muhalif kalanların muhalefet sebepleri yazılacaktır (TTK md.297).
 - Bakanlık temsilcisi, "kanun ve ana sözleşmeye aykırı olarak alınan kararlar hakkındaki görüşünü" tutanakta mutlaka belirtecektir (KK md.87/5).
- b) Toplantıya katılanlar listesi (hazırın cetveli) ile toplantıya çağrının usulüne uygun şekilde yapıldığını ispat eden belgeler tutanağa ek yapılacaktır (TTK md.378). Ancak, adı geçen belgelerin içeriği tutanakta açıklandığı takdirde, bunların ayrıca tutanağa ek yapılmasına lüzum yoktur (TTK md.378). Ancak karşı iddialara cevap imkanı sağlaması nedeniyle, bu belgelerin ilgili genel kurul dosyasında saklanması da yarar vardır (Liste, muhtar onaylı ilan tutanağı, gazete ilanları, taahhütlü mektup gönderme makbuzları vb)

- c) Yönetim kurulu, genel kurul tutanağının noterce onaylı bir suretini derhal mahalli ticaret sicil memurluğuna verecek, bu tutanak içeriğinden tescil ve ilana tabi hususları da tescil ve ilan ettirecektir (TTK md.378)

4.32 Daha önceki genel kurullarda alınan kararların aksine yeni karar alınabilir mi?

Genel kurulun, önceki genel kurullarda alınan kararların aksini sonradan kararlaştırmasını önleyen bir kural mevcut değildir. Örneğin; genel kurul daha önce üç kez kooperatif arsalarının satışını reddetmiş olabilir. Ama dördüncü genel kurulda satışa karar verebilir.

4.33 Genel kurulda alınan kararlar toplantıya katılmayan ortaklar için bağlayıcı olur mu?

Kanun ve ana sözleşmeye uygun surette toplanmış genel kurullarda alınan kararlar, toplantıda bulunmayanlar veya bulunup aleyhte oy kullananlar hakkında da geçerli ve bağlayıcıdır (T.K.Kooperatifi tip ana sözleşmesi md.62/1).

4.34 Genel kurul yasalara ve ana sözleşmelere aykırı kararlar alabilir mi? Alır ise hukuki durum nedir?

Genel kurul yasalara aykırı karar alamayacağı gibi, ana sözleşmede düzenlenmiş emredici hükümlere aykırı da karar alamaz. Ana sözleşmedeki; "... yapılıır"; "... nisap aranır"; "...öde-me yapılamaz" gibi kesin ifadeli hükümlere aynen uyulur. "Yapılabilir", "seçilebilir" gibi tercih imkanı taşıyan hükümlerde ise genel kurul istediği kararı alabilir.

Genel kurul yasalara ve ana sözleşmeye aykırı karar ya da kararlar almak isterse Bakanlık temsilcisi, genel kurul başkanını ve genel kurulu uygun bir dille uyarır. Buna karşın yine karar alınıyorsa, durumu toplantı tutanağına yazar: "temsilci, genel kurulda, kanun ve ana sözleşmeye aykırı olarak alınan kararlar hakkındaki görüşünü tutanakta belirtmeye mecburdur." (KK md.87/5). Genel kurul toplantısında alınan kararların "kanuna, ana sözleşme hükümlerine, iyi niyet esaslarına" aykırı olmaması gerekir (KK md.53). Kararlar, "...ahlaka ve adaba..." da aykırı olmamalıdır. (Kooperatif Ve Üst Kuruluşları Genel Kurullarında Bulundurulacak Bakanlık Temsilcisinin Nitelik Ve Görevleri Hakkında Tüzük md. 6/r)

Böyle durumlarda ortaklar, yönetim kurulu üyeleri, denetim kurulu üyeleri; genel kurul kararları aleyhine, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurarak bozma davası açabilir ve o kararı iptal ettirebilirler (KK md.53).

4.35 Ortaklar genel kurul kararlarına karşı nasıl dava açabilirler ve hak düşürücü süre ne kadardır?

Ortağın bu davayı açabilmesi için öncelikle karara muhalif kaldığını tutanağa geçirtmiş olması gerekir. Bu konuda gerekirse Bakanlık temsilcisi müdahale etmelidir.

Muhalif kaldığını tutanağa geçirtmemiş olanların dava açmaya hakları yoktur. Muhalif kaldığını tutanağa geçirenler ise, bir ay içerisinde dava açmak zorundadır. Aksi halde hakkını kaybeder.

Bununla birlikte, toplantı ve karar yeter sayıları, temsilen oy kullanma gibi hükümlere aykırılık olması halinde muhalif kaldığını tutanağa geçirmeden ve bir aylık süre geçse dahi dava açma hakkı vardır.

4.36 İyi niyet esaslarına aykırı kararlar aleyhine de dava açılabilir mi?

Evet. "...iyi niyet esaslarına aykırı "kararlar aleyhine de dava açılabilir (KK md.53/1). Bu dava durumu TTK md. 381'e, "Çoğunluğun yersiz ve haksız kararları ile azınlığı ezmesine engel olmak" gerekçesiyle konulmuştur.

Yargıtay'ın aşağıdaki kararı açıklayıcı bir örnek olabilir:

Medeni Kanun md.2: "Herkes haklarını kullanmakta ve borçlarını ifada hüsnüniyet kaidesine riayetle mükelleftir. Bir hakkın gayrı ızrar suiistimalini kanun himaye etmez."... Bu suretle genel kurul, aynı durumda bulunan iki ortak arasında ayırım gözeterek ayrı kararlar almıştır. Birini ortaklıktan ihraç etmeyip ötekini ihraç etmiştir. Genel kurulun bu kararı, "Medeni Kanun'un 2 nci md.sindeki objektif iyi niyet kurallarına aykırı bir davranış niteliğindedir."(Yargıtay 11.HD.21.4.1977/E.1163,K.2081)

4.37 Bir kararın bozulması, bütün ortaklar için hüküm ifade eder mi?

Bir kararın bozulması, kararın geçersiz olduğu anlamına gelir. Dolayısıyla bütün ortaklar için hüküm ifade eder.

4.38 Genel kurul hangi yetkilerini devreder? Hangilerini devredemez?

Genel kurul, aşağıdaki yetkilerini devir ve terk edemez (KK.md.42):

- Ana sözleşmeyi değiştirmek,
- Yönetim kurulu ve denetçiler kurulu üyelerini (gerekliyorsa tasfiye kurulu üyelerini) seçmek,

- c) İşletme hesabı, bilanço, gelir-gider farkının bölüşülmesi hakkında karar almak,
- d) Yönetim kurulu ve denetim kurulunu ibra etmek,
- e) Kanun veya ana sözleşme ile genel kurula tanınmış olan konular hakkında karar vermek,
- f) Gayrimenkul alımında ve satımında takip edilecek usulü; alınacak gayri menkulün niteliği, yeri ve azami fiyatını; satılacak gayri menkulün asgari fiyatını belirlemek,
- g) İmalat ve inşaat işlerinin yaptırılma yöntemini belirlemek,
- h) Yönetim kurulu üyelerine ve denetçilere verilecek ücret, huzur hakkı ve yollukları belirlemek, yönetim kurulunca teklif edilen kooperatif personel kadrolarını, ücretlerini ve yolluklarını tespit etmek,
- i) Yeniden değerlendirme yapılıp yapılmayacağına karar vermek,
- j) Kiralama işlerinde takip edilecek usul ve esasları belirlemek.

Genel kurulun devredemeyeceği yetkiler, ana sözleşmeler ile daha da artırılmış olabilir. Bu nedenle, öncelikle kooperatif ana sözleşmesine bakılmalıdır.

Yönetim kurulu üyeleri ve temsile yetkili şahıslar, genel kurulun devredemeyeceği yetkileri kullanamaz (KK md.59/son). Bu yetkileri kullanan yönetim kurulu üyeleri, hapis ve ağır para cezası ile cezalandırılır (3476 sayılı kanun md.26, K.K.Ek.md.2/1).

4.39 Kooperatife gayrimenkul alımı nasıl yapılmalı?

Kooperatife gayrimenkul (arsa-taşınmaz mal) alımında genel kurul yetkilidir. "Gayrimenkul alımında takip edilecek usul" ile bu gayrimenkulün "niteliğini, yerini, azami fiyatını" mutlaka genel kurul kararlaştıracaktır. Yönetim kurulu bu konularda hiçbir işlem yapamaz. Bu yetkiler genel kurulca da devir ve terk edilemez (KK md.42/6).

Gayrimenkul alımında takip edilecek usul; kapalıya da açık zarf yoluyla teklif alma, pazarlık yolu vb. olabilir. Alınacak gayrimenkulün kooperatifin amacına uygun olması gerekir (KK md.59/5). Kooperatiflerce alınması kararlaştırılan gayrimenkullerin alımının, tapu devri veya tapuya şerh verdirilecek bir satış vaadi sözleşmesi ile yapılması şarttır (KK md. 59/4). Başka türlü alımlar, hapis ve ağır para cezası ile cezalandırılır (3476 sayılı kanun md.26 (KK Ek md.2/1))

▼ Yönetim Kurulu

5.1 Kooperatiflerde yönetim kurulu nedir?

Yönetim kurulu, kanun ve ana sözleşme hükümleri içinde kooperatif faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır.

5.2 Her ortak yönetim kurulu üyeliğine aday olabilir mi?

- Aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmayan,
- Türk ceza kanunundaki zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, görevi suiistimal, sahtekarlık, hırsızlık, dolandırıcılık, hileli iflas, emniyeti suiistimal ve devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlardan veya 3476 sayılı kanunla **değişik 1163 sayılı kanuna** göre mahkum olmayan,
- Birbirleriyle ve denetleme kurulu üyeleriyle üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dahil) akraba olmayan,
- Aralarında herhangi bir iş ortaklığı bulunmayan,
- Hacir altında bulunmayan,
- En az ilkokul mezunu olan ve
- Kooperatifin çalışma konuları ile ilgili işlerin ticaret ve komisyonculuğunu yapmayan her ortak yönetim kuruluna aday olabilir.

Haklarında yukarıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olanların görevleri ilk genel kurul toplantısına kadar devam etmekle beraber, yönetim kurulunca bu durumdaki üyelerin genel kurulca azli veya göreve devamı hakkında karar alınmak üzere yapılacak ilk genel kurul gündemine madde konulur. (KK.md.56)

5.3 Yönetim kurulu üyelik şartlarını kim araştırır? Üyelik şartlarını taşımayanlar hakkında kim işlem yapar?

Üyelik şartları denetçiler tarafından araştırılır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir.

5.4 Genel kurulda yapılacak seçimde yönetim kurulu nasıl belirlenir?

Genel kurulda en çok oy alan ortaklar aldıkları oy sayısına göre yönetim kurulu asıl ve yedek üyeliğine seçilmiş olurlar. Oylar eşit olursa, eşit oy alanlar arasında kuraya başvurulur.

5.5 Yönetim kuruluna seçilecek üye sayısı ve görev süreleri ne kadardır?

Yönetim kurulu üyeleri ve yedekleri genel kurul toplantısında ortaklar arasından 3 asıl 3 yedek olmak üzere en az bir, en fazla dört yıl için seçilirler. Genel kurulca böyle bir üye tespiti yapılmaması halinde bir yıl için seçilmiş sayılır. Görev süresi sona eren üyelerin seçilme hakkı vardır. Tüzel kişiler de yönetim kurulu üyeliğine seçilebilirler. Yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler, temsilcilerinin isimlerini kooperatife bildirir.

5.6 Genel kurulda ibra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri tekrar yönetim ve denetim kurulu üyeliklerine seçilebilirler mi?

Genel kurulda ibra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri gündemde seçim maddesi var ise tekrar yönetim ve denetim kurulu üyeliklerine seçilemezler. Şayet gündemde seçim maddesi yok ise yapılacak ilk genel kurul toplantısı gündemine seçim maddesi konması zorunludur.

5.7 Yönetim kurulundan bir üye ayrılırsa yapılacak işlem nedir?

Yönetim kurulundan ayrılan bir üyenin yerine yedek üyelerden, alınan oy sırasına göre biri geçer (2010 Tarihli Tar. Kal. Koop. Örnek. Ana sözleşme md.71).

5.8 Yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse, boşalan yönetim kurulu üyelikleri için ne yapılır?

Herhangi bir sebeple, yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu üyeleri tarafından gecikilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağrılır (2010 Tarihli Tar.Kal.Koop. Örnek Ana sözleşme md.71).

5.9 Seçimleri müteakip yönetim kurulu ilk olarak ne yapmalıdır?

Yönetim kurulu üyeleri, seçilmelerini müteakip yapacakları ilk toplantıda aşağıdaki kararları alarak karar defterine geçirmeleri gerekir:

- Başkan, başkan yardımcısı ve muhasip üyenin belirlenmesi
- Yönetim kurulunun yapacağı mutata (aylık) toplantı tarihleri ve yeri
- Lüzumu halinde yapılması zorunlu olan mutata dışı toplantılara çağrının nasıl ve kimler tarafından yapılacağı
- Kasada bulundurulabilecek para tutarı

5.10 Yönetim kurulunun imza ve temsil yetkisi nasıldır? Yönetim kurulu ve kooperatifi temsile yetkili kişiler tescil ve ilana tabii midir?

Yönetim kurulu başkanı, olmadığı zaman yardımcısı kooperatifi temsilen birinci derecede imzaya yetkilidir. İkinci imza yetkisi yönetim kurulunca muhasip üyeye verilir.

Kooperatifin hukuken bağlanabilmesi için kooperatif unvanının yazılıp altının imzaya yetkili olan iki kimse tarafından imzalanması gerekir. Kooperatifi temsile yetkili olanlar kooperatifin konularının sınırları içerisinde çeşitli işleri hukuki işlemleri, kooperatif adına yapmak ve kooperatifin unvanını kullanmak hakkına sahiptirler.

Yönetim kurulu üeleriyle kooperatifi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları tescil ve ilana tabidir.

5.11 Yönetim kurulu üelerinin kooperatif işlerinin görülmesinde sorumluluğu kaç türdür?

Yönetim kurulu üelerinin sorumluluğu hukukî veya cezaî sorumluluk niteliğinde olabilir.

5.12 Yönetim kurulu üeleri hangi hallerde sorumlu olmazlar?

Yönetim kurulu üeleri görevlerini kooperatifin bir nevi mümessili olarak ifa ettiklerinden üçüncü kişilerle yapmış oldukları muamele ve sözleşmelerden dolayı şahsen sorumlu olmazlar (KK.md.98-TTK md.336/1). Sorumlu olan kooperatif tüzel kişiliğidir. Bu esastan olmak üzere idarecilerin kooperatif işlerini görürken işlemiş olduğu haksız fiilden dahi kooperatif tüzel kişiliği sorumludur (KK.md.59/3).

5.13 Yönetim kurulu üeleri hangi hallerde sorumluluk taşır?

Yönetim kurulu üeleri kanun ve ana sözleşmenin kendilerine yüklediği görevleri, kusurları nedeniyle gereği gibi yerine getirmemeleri halinde kooperatifle aralarındaki sözleşmenin ihlâli söz konusu olduğundan yönetim kurulu üelerinin kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumlu oldukları hükmü getirilmiştir (KK.md.62/3).

Yönetim kurulu üeleri kooperatif işlerinin görülmesinde gereken titizliği göstermeye ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi için bütün gayretini sarf etmeye zorunludur. Gereken titizliği göstermedikleri takdirde kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumlu olmaktadır. Bu sorumluluk kooperatife, ortaklara ve üçüncü şahıslara karşı şahsi sorumluluk şeklindedir (KK.md.62).

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun hukukî müeyyidesi, verdikleri zararın tazmin etmektir. Yönetim kurulu üyeleri veya memurları, kasıtları bulunsun veya bulunmasın, kusurlu bir hareketlerinden dolayı zarar meydana geldiği takdirde, şahsen sorumlu olmaktadır. Bunların sorumluluğu cihetine gidilmesi için açık zararın meydana gelmiş olması yeterli değildir. Ayrıca zararın bir kusurdan hasıl olduğunun ispatı gereklidir. Bu hususun ispatı zararı iddia eden tarafa düşmektedir. K.K.md.62/2'ye, göre; yönetim kurulu, kendi tutanakları ile genel kurul tutanaklarının, gerekli defterlerin ve ortak listelerinin muntazaman hazırlanmasından, tutulup saklanmasından ve işletme hesabıyla yıllık bilançonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp incelenmek üzere denetleme kuruluna verilmesinden sorumludur. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarını düzenleyen KK.md.62'den başka KK.md.98 yollamasıyla TTK.md.336 uyarınca bu üyelerin müteselsil sorumluluğu da kuraldır.

5.14 Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk niteliklerini açıklar mısınız?

- **Kusurlu sorumluluk:** Yönetim kurulu üyelerinin kusurundan kaynaklanan bir sorumluluktur. TTK.md.338 bir kusur karinesi getirmektedir; yani ortaklara verilen zararların yönetim kurulu üyelerinin kusurlu davranışlarının sonucunda meydana geldiği asıldır; Yönetim kurulu üyeleri kusursuz olduklarını ispat etmedikçe kusurlu sayılırlar.
- **Sözleşmeden doğan sorumluluk:** Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu akdî nitelik taşır. Yönetim kurulu üyelerinin kanun veya sözleşmenin kendilerine yüklediği görevleri gereği gibi yerine getirmemeleri ortaklar ile aralarındaki sözleşmenin bir ihlâlini teşkil eder.
- **Müteselsil Sorumluluk:** Yönetim kurulu üyeleri, yönetim kuruluna verilmiş olan görevlerin ihlâli nedeniyle müteselsilen sorumlu tutulmuşlardır (KK.m.98;TTK.m.336). Yöneticiler için öngörülen teselsül, tam teselsüldür. Yani davacı, sorumlu yöneticilerin kusur derecesine bakılmaksızın tazminatın tamamını birinden veya hepsinden talep edebilir.

5.15 Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk şekilleri ve bu şekiller kapsamındaki sorumlulukları nelerdir?

Yönetim kurulu, kurul halinde birlikte çalışan bir organdır. K.K.m.98 TTK.m.336,346,392/son ve 433'üncü maddelerde düzenlenen hallerde yönetim kurulunun sorumluluk şekli "müteselsil"dir. Bu haller dışında kalan durumlarda ise, hukuki sorumluluk şekli "şahsi" sorumluluktur.

a) Yönetim kurulu üyelerinin müteselsil sorumluluk halleri:

1) Ödemelerin doğru olmamasından doğan sorumluluk: Yönetim kurulu üyeleri, ortakların yüklendikleri ortaklık paylarının zamanında ödenmesini istemek, takip etmek ve ortaklık paylarının ödenmesi ile ilgili kayıtların doğru olmasına itina göstermekle görevlidir. Pay bedellerine mahsuben yapılan ödemelerin doğru olmamasına bağlı olarak bir zararın doğması halinde, yönetim kurulu üyeleri meydana gelen zararları tazminle yükümlüdür.

- I. Herhangi bir ortak pay bedelini ödemediği halde ödemiş gibi gösterilmişse, ödenmeyen kooperatif alacağı için yönetim kurulu üyeleri müteselsilen sorumlu olurlar
- II. Yönetim kurulu aktifteki varlıkların değerini fazla göstermek amacıyla taahhüt olunan sermayenin büyük bir kısmını ödemiş göstermek suretiyle üçüncü kişileri yanıltabilir. Bu davranış dolayısıyla ortakların veya üçüncü kişilerin zarara uğramalarına sebep olursa, yönetim kurulu üyeleri zararı ödemede müteselsilen sorumludur.

2) Dağıtılan ve ödenen gelir-gider farkının gerçek olmamasından doğan sorumluluk: Gerçek müspet fark yıllık bilançoya göre hesap edileceğinden, bilançonun bilanço ilkelerine uyularak ve usule uygun olarak hazırlanmış olması lâzımdır. Yönetim kurulunun gelir gider farkı dağıtımında, kanun ve ana sözleşme hükümlerini göz önünde bulundurması gerekir. Dağıtılan müspet gelir farkı "gerçek değilse" yahut "usulüne uygun dağıtılmamışsa" yönetim kurulu üyeleri, bundan doğan zararlardan müteselsilen sorumludur.

3) Kanunen tutulması gereken defterlerin mevcut olmaması veya intizamsız bir suretle tutulmasından doğan sorumluluk: Kooperatifler, kanunen tutulması gereken defterler (yevmiye defteri, defter-i kebir, karar defteri, ortak defteri) ile kooperatif işletmesinin mahiyet ve öneminin gerektirdiği diğer bütün defterleri tutmakla yükümlüdürler (TTK.m.66). Bu yükümlülük yönetim kuruluna aittir. Yönetim kurulu, kusuru memur ve müstahdemlere yükleterek bu sorumluluktan kurtulamaz. Ticari defterlerin kısmen veya tamamen mevcut olmamasından yahut kanuna uygun olarak tutulmamasından veyahut saklanması mecburi olan defter ve kâğıtların gereği gibi saklanmamasından doğacak zararlardan yönetim kurulu üyeleri sorumludur (TTK.m.67/11).

Defterlerin hiç olmaması veya kanuna uygun şekilde tutulamamasından kuruluşun iki şekilde zarar görmesi söz konusu olabilir :

- I. Defterlerin kooperatif lehine delil olarak kullanılmamasından doğan zarar tazmin edilir.
- II. Vergi usul kanunundan doğan ve doğrudan doğruya kooperatif tüzel kişiliğinden alınan usulsüzlük cezasının tazmini gerekir. Vergi usul kanununa göre (md.33), tüzel kişilik adına verilen vergi cezası, sorumluluğu olan yönetim kurulu üyelerine tazmin ettirilir.

4) Genel kurul kararlarının sebepsiz olarak yerine getirilmemesinden doğan sorumluluk: Kooperatiflerde icra organı yönetim kuruludur. Bu sıfatla genel kurul kararlarının icrası da yönetim kuruluna düşer. Yönetim kurulu üyeleri, genel kurul kararlarını geciktirmeksizin ve kararın gereklerine uygun şekilde icra etmekle yükümlüdür; aksi davranış sorumluluk nedenidir. Ancak bu ilke sadece genel kurulun sıhhatli kararları için geçerlidir. Yönetim kurulu üyeleri, icrası söz konusu olan kararı sıhhat yönünden incelemek zorundadırlar. Sakat kararları icra etmekten kaçınmaları gerekir. Sakat kararların yerine getirilmemesi değil, tam aksine icra edilmesi sorumluluk doğurur. Buna göre yönetim kurulu üyeleri sakat bir genel kurul kararını icradan kaçınabilir ve bu nedenle sorumlu tutulamaz. Zira kararın sakatlığı, icradan kaçınmak için KK.m.53 kapsamında haklı bir sebep teşkil eder.

b) Yönetim kurulu üyelerinin şahsi sorumluluk halleri: Kanunumuz kuruluş muamelelerinin usulü dairesinde yapılmış olmasına önem vermiş ve kuruluş muamelelerinde yolsuzluk bulunup bulunmadığını araştırmak görevini ilk yönetim kuruluna heyet olarak değil, ferden yüklemiştir.

5.16 Yönetim kurulu üyeleri, kooperatifin kuruluş işlemlerini yürütürken özen göstermek ve iyi bir surette hareket etmek zorunda mıdır? Kuruluş işlemleri ile ilgili usulsüzlükler ve cezai müeyyideleri nelerdir?

Yönetim kurulu üyeleri, kooperatifin kuruluş işlemlerini yürütürken özen göstermek ve iyi bir surette hareket etmek zorundadır.

1) Kuruluştaki belgelerin doğru olmaması: Kooperatif taahhüt sermayesinin 1/4'ünün ödendiğine dair banka mektubunun veya tutanağın ve aynî sermayeye değer biçilmesi için genel kurul toplanmış ise bilirkişi raporu ile bu toplantıya ait tutanakların gerçeğe uygun olarak düzenlenmemiş olması halinde, doğan zararlardan kurucularla bu belgelerin düzenlenmesine iştirak edenler müteselsilen sorumludur ve haklarında TCK.m.350 hükmü uygulanır (KK.m.98-TTK.m.305)

2) Sermaye hakkında yanlış beyanlar: Sermaye taahhüt olunmamış iken taahhüt olunmuş gibi gösterilmesi (örneğin; gerçekte olmadığı halde yüz pay taahhüt edilmiş gösterilmesi) veya sermaye karşılığı kanun hükümleri gereğince ödenmemişken ödenmiş gibi gösterilmesi halinde bu fiilde bulunanlarla, kurucular ve bunların fiiline iştirak edenler müteselsilen sorumludur (TTK. Md. 306).

3) Mal cinsinden sermayeye değer biçilmesinde hile: Mal cinsinden sermaye konulmuşsa, bunlara değer biçilmesinde hile kullanan kurucularla bu fiilde kendilerine iştirak edenler, kooperatifin uğradığı zararı müteselsilen tazmin ile yükümlüdürler (TTK. Md. 307).

4) Bir işletmenin veya bazı malların devir alınmasında usulsüzlük: Devir alınması kararlaştırılan bir işletmeye veya bazı mallara değer biçilmesinde hile kullanan kurucularla bu fiilde kendilerine iştirak edenler, kooperatifin bu yüzden uğrayacağı zararı müteselsilen tazmin ile yükümlüdür. Ayrıca haklarında TCK.md.343 hükmü uygulanır.

5.17 İlk yönetim kurulu üyelerinin başkaca bir sorumluluğu var mıdır?

İlk yönetim kurulu üyeleri kooperatiflerin kurulmasında yolsuzluk olup olmadığını araştırmakla yükümlüdür. Bu hususta ihmalleri görülür ve kuruluştaki yolsuzluktan hasıl olan zarar kuruculardan alınmamış olursa, yönetim kurulu üyeleri müteselsilen sorumlu olurlar. Ayrıca TCK.md.230 hükümlerine göre cezalandırılırlar (TTK.m.308).

5.18 Yönetim kurulu üyelerinin kooperatif müdürlerinin sebebiyet verdikleri zararlardan doğan sorumluluğu var mıdır?

Yönetim kurulu üyelerinin, kooperatif müdürlerinin sebebiyet verdikleri zararlardan dolayı sorumlu olmayacakları kuralı benimsenmiştir (TTK.md.346). Ancak yönetim kurulu üyeleri, müdürlerin sebep oldukları zararlardan üç halde sorumlu tutulabilir.

a) Ehil müdür tayin etmemek: Yönetim kurulu, müdür seçme hususunda dikkatli, basiretli ve gayretli olmalıdır. Ehil müdür tayin edemezlerse kendileri sorumlu duruma düşerler(TTK.346).

b) Zararlı işlere müsamaha göstermek: Yönetim kurulu, kooperatifi idare ve temsil eden organ olması sebebiyle, yönetim ve temsil haklarının tamamını üyelerden birine veya müdürlere bıraksa bile (KK.md.53) kooperatif işlerine nezaret zorun-

dadırlar. Müdürler yönetim kurulunun gözetimi altında faaliyette bulunurlar. Bu gözetimin icabı olarak müdürün zararlı davranışlarına müsamaha gösterilmemesi lâzımdır. Aksi takdirde yönetim kurulu müteselsilen sorumlu olur.

c) Yetki dışı izinler vermek: Genel kurulun görevleri arasında saklı tutulan veya kanun ve ana sözleşme ile başka organa devri mümkün olmayan hususların yönetim kurulu tarafından müdürlere gördürülmesi, sorumluluğu ortaya çıkarabilmektedir.

Her üç halde de sorumluluk müteselsil bir sorumluluktur. Bu sorumluluk dolayısıyla dava hakkı sadece kooperatife aittir. Bu konulardaki kusura iştirak etmediği sabit olan üye sorumlu olmaz.

5.19 Yönetim kurulu üyelerinin kooperatifin iflasından doğan sorumlulukları nasıldır?

Kooperatifin iflasi halinde bunun neticeleri sadece kooperatif tüzel kişiliğine aittir. Yönetim kurulu üyeleri şahsi kusurları olmadıkça bundan dolayı sorumlu tutulamazlar. Yönetim kurulu üyeleri sadece kooperatif alacaklılarına karşı, iflasın açılmasından önceki son üç yıl içinde her ne nam altında olursa olsun hizmetlerine karşılık olarak da olsa münasip ücreti aşan şekilde aldıkları miktarları, gelir gider farkı olarak haklarından fazla aldıkları miktarları ve almamaları gerektiği halde aldıkları paraları geri vermekle yükümlüdür (TTK.md.474)

5.20 Haksız bir rekabet fiili işlenmesi halinde sorumluluk nasıldır?

Kooperatife ait işlerin görülmesi sırasında haksız bir rekabet fiili işlenirse, öngörülen ceza hükümleri, kooperatif namına hareket etmiş veya etmesi gereken organın üyeleri veya ortaklar hakkında uygulanır. Şu kadar ki; para cezası ve masraflardan tüzel kişi bu gerçek kişilerle birlikte müteselsilen sorumlu olur (TTK.md.65).

5.21 Yönetim kurulu üyelerinin kanun ve ana sözleşme ile verilen diğer görevleri yapmamalarından doğan sorumlulukları nedir?

Yönetim kurulu üyeleri, kanun ve ana sözleşmenin kendilerine yüklediği diğer görevleri kasten veya ihmal neticesi yapmamalarından dolayı doğacak zararlardan müteselsilen sorumludurlar (TTK.md.336).

Bu görevlerden biri, bir yönetim kurulu üyesine bırakılmış ise sorumluluk ilgili üyeye yükletilir. Bu takdirde o işlemde dolaylı müteselsil sorumluluk söz konusu olmaz.

5.22 Üst kuruluşlar tarafından verilen talimatlara uymamadan doğan sorumluluk nedir?

Sorumluluğun derecesi ana sözleşmede gösterilmek üzere, üst kuruluşlar tarafından verilen talimatlara uyulmamasından doğan zararlardan dolayı yönetim kurulu müteselsilen sorumludur.

5.23 Özel kanunlarla konulan yükümlülüklere uymamadan doğan sorumluluk nedir?

- a) 4857 sayılı İş Kanun'unda öngörülen hususların yerine getirilmemesi halinde işveren veya vekilleri hakkında para cezası hüküm olunur.
- b) 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre; vergi kanunları gereği vergi borcu olan kooperatifin yönetim kurulu üyelerinin ödemeleri kasıt veya ihmalleri nedeniyle yerine getirmemeleri yüzünden kooperatif varlığından tamamen veya kısmen alınmayan vergi alacakları, kanunî ödevleri yerine getirmeyenlerin varlığından alınır. Yönetim kurulu üyeleri bu suretle ödedikleri vergiler için asıl mükellef olan kooperatiften talepte bulunabilirler.

5.24 Yönetim kurulu üyelerinin münferiden (tek başına) sorumlu oldukları haller nelerdir?

Kooperatifin yönetim ve temsilinin kısmen veya tamamen Yönetim Kurulu üyelerinden birine bırakılması mümkündür. (K.K.md.58) Bu takdirde üyeler arasında müteselsil sorumluluk cari olmaz. Bu halde sorumluluk yetki verilen üyeye aittir (TK.m.336/III). Yönetim kurulu üyelerine görev yükletilmesi iki halde söz konusu olabilir.

- a) Görev ana sözleşmede isim belirtilmek suretiyle verilebilir.
- b) Ana sözleşmenin verdiği yetkiye göre genel kurul veya yönetim kurulu alacağı bir kararla görev verebilir,

Her iki halde de kendisine görev verilen yönetim kurulu üyesi üzerine aldığı işten sorumlu olur.

5.25 Yönetim kurulu üyelerinin haksız fiillerinden dolayı sorumluluk nedir?

Yönetim kurulu üyelerinin kooperatife ait görevleri yürütmeleri sırasında meydana getirdikleri haksız fiillerden doğan zararlardan kooperatif sorumlu tutulmuştur (Koop.K.m.59/3). Ancak, kooperatif haksız fiili işleyen yönetim kurulu üyesine karşı bu se-

bepile doğan tazminat borcundan dolayı rücu hakkına sahiptir (BK,m.55/11). Her yönetim kurulu üyesi bu şekilde münferiden sorumludur. Şayet haksız fiil müştereken işlenmişse bu takdirde bunlar müteselsilen sorumlu olurlar.

5.26 Genel kurulda oy hakkını kullanma yasağına uymamaktan doğan sorumluluk nedir?

Yönetim kurulu üyelerinin şahsi menfaatlerini veya onların usul ve furuundan biriy-le eşi ve üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sihrî hisımlarının menfaatlerini ilgilendiren hususların müzakeresine katılmaları yasaklanmıştır (TTK.m.332;349). Bu gibi durumlarda ilgili yönetim kurulu üyesi durumunu bildirip zapta yazdırmak zorundadır. Genel kurulda oy hakkını kullanma yasağı kooperatif yönetim kurulundaki temsilcilerinin toplantılara katılmamasını ve oy kullanmamasını da kapsar. Bu hükme aykırı hareket eden üye, ilgili olduğu işlem yüzünden kooperatife vereceği zararı tazminle yükümlüdür (TTK.m.332/2). Tazminat davasının kooperatif tarafından açılması gerekir.

5.27 Kooperatifin çalışma konularına giren konularda ticaret ve komisyonculuk yapma yasağına uymamaktan doğan sorumluluk nedir?

Yönetim kurulu üyeleri, ana sözleşmede gösterilen kooperatif çalışma konusuna giren işlerden birini kendisi veya başkası namına bizzat veya dolayısıyla yapabilmesi için genel kuruldan izin alması gerekmektedir (TTK.m 334). Üyeler, ister temsil yetkisine haiz bulunsunlar, ister bulunmasınlar, gerek doğrudan gerekse dolayısıyla veya üçüncü kişinin mümessili sıfatıyla hareket ederek kooperatif konusuna giren bir işi genel kurul kararı olmadıkça yapamazlar. Buna aykırı davranan üye kooperatifin doğan zararını tazminle yükümlüdür.

5.28 Rekabet yasağına aykırılıktan doğan sorumluluk nedir?

Yönetim kurulu üyeleri, genel kurulun müsaadesini almaksızın kooperatifin çalışma konusuna giren ticari bir muameleyi yapamayacağı gibi, aynı konuda faaliyet gösteren ticari bir işletmeyi de işletemez. Aynı nevi muamele yapan bir şirkete sınırsız sorumlu ortak olarak giremez. (TTK. m,335), Bu yasağa aykırı davranan ortağın sorumluluğu münferittir. Rekabet yasağına uyulmaması halinde kooperatif:

- a) Tazminat istemek,
- b) Yapılan muameleleri kooperatif namına yapılmış addetmek,
- c) Üçüncü kişiler hesabına yapılan mukavelelerden doğan menfaatlerin kooperatife aidiyetini talep etmek, haklarından birini tercih etmeye yetkili bulunmaktadır (TTK.m.335).

5.29 Yanlış beyanlardan doğan sorumluluk nelerdir?

Yönetim kurulu üyelerinden biri, kooperatifin mevcut durumunu, yayın, reklâm, hile veya türlü şekillerle olduğundan başka biçimde göstermek suretiyle (meselâ, faaliyet konusu, gelir durumu veya olmadığı halde başka kooperatif ve teşekküllerle ilişkisi bulunduğu hakkında üçüncü kişileri aldatıcı mahiyetteki beyanları ile) üçüncü kişileri zarara sokmuşsa bu zarardan şahsen sorumludur. Davayı, aldatılan üçüncü kişi açar.

3476 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle K.K.m.59'a ilâve edilen fıkraya göre "tanıtmak ve ortak kaydetmek amacıyla yapılacak ilân, reklam ve açıklamalar, eksik ve gerçeğe aykırı olamayacağı gibi, yanıltıcı bilgi ve unsurlar taşıyamaz. "Buna aykırı hareket edilmesi özel surette cezai müeyyideye bağlanmıştır (Koop.K.Ek.m.2/1).

5.30 Usulsüz işlemleri denetleme mecburiyetine uymamaktan doğan sorumluluk nelerdir?

Kooperatifin ilk yönetim kurulu üyeleri, kooperatif kuruluşuna ait işlemlerde bir yolsuzluk olup olmadığını araştırmak zorundadırlar. Bu hususta ihmalleri anlaşılırsa ve bu yüzden hasıl olan zarar karşılığı kuruculardan alınmamış bulunuyorsa, inceleme işini ihmal eden yönetim kurulu üyeleri müteselsilen sorumlu olurlar ve haklarında CK.md. 257 hükümleri uygulanır.

Yeni seçilen veya tayin edilen yönetim kurulu üyeleri, seleflerinin (kendilerinden önce gelenlerin) belli olan yolsuzluklarını denetçilere bildirmekle yükümlü tutulmuşlardır. Yönetim kurulu üyeleri, kural olarak, kendi faaliyet dönemine ait işlemlerden sorumlu olmakla beraber bir önceki dönemde çalışan üyelerin belli yolsuzluklarına muttali (haberdar) olduğu zaman bunu denetçilere bildirmek zorundadır. Yolsuzluğu öğrendiği halde denetçilere haber vermezse bu defa kendisi de aynen selefinin sorumluluğuna iştirak etmiş olur.

5.31 Sır saklama yükümlülüğüne uymamanın sorumluluğu nedir?

Yönetim kurulu üyeleri, her ne suretle olursa olsun öğrenmiş oldukları kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık sıfatını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmak zorundadırlar. Sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranan ortak meydana gelecek zararlardan kooperatife karşı sorumludur (Koop.K.m.25;TTK.m.363). Tazminat davası kooperatif tarafından zarara sebebiyet veren yönetim kurulu üyesine karşı açılır. Ayrıca herhangi bir zarara uğramasa dahi kooperatifin şikâyeti halinde bir yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır.

5.32 Diğer hallerde şahsi sorumluluk nasıl olur?

Yönetim kurulu üyeleri kasten veya ihmal ile yönetim kurulu toplantılarına iştirak etmezlerse sorumlu tutulabilir (TTK.m.336). Ayrıca, yönetim kurulu üyeleri tedbirli yönetici (basiretli iş adamı) gibi davranmak zorundadırlar. Tedbirli bir yönetici gibi hareket etmedikleri takdirde husule gelen zararlardan sorumludurlar (TTK. Md 20).

5.33 Ticaret siciline ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda cezai sorumluluk söz konusu olan haller nelerdir?

Ticaret siciline ilişkin olarak getirilen yükümlülükleri yerine getirmeyen kooperatif yöneticileri sorumlu olurlar.

- Kanunumuz esas itibarıyla kanunda ayrıca tasrih edilmedikçe (belirtilmedikçe), kötü niyet mevcut olmayan hallerde, tescil mecburiyetini yerine getirmemeyi bir suç olarak kabul etmemiştir. Ticari işletmenin, şubenin ve ticaret unvanının tescilin yapılması suiniet olmasa bile suç sayılmıştır (TTK.m.53/II).
- Tescil mükellefiyetinin yerine getirilmemesi doğrudan doğruya suç sayılmaz. Ancak böyle bir hal,sicil memuruna, mükellefiyetin yerine getirilmesi hususunda davet hakkı verir (TTK.m.35). Memurca bildirilen süre içinde tescil talebinde bulunmayan ve imtina sebeplerini de bildirmeyen kimse,sicil memurunun teklifi üzerine, sicilin bağlı olduğu mahkeme kanalıyla para cezasına mahkum edilir.
- Tescil ve kayıt için suinietle hakikate aykırı beyanda bulunanlar, ceza mahkemesi tarafından, adli para cezasına veya hapis cezasına yahut bunlardan her ikisine birden mahkum edilebilir. Hakikate aykırı tescilden dolayı zarar görenlerin tazminat hakları saklıdır (TTK.m.40/I).d). Kooperatif tüzel kişiliği ticaret unvanı kullanmak mecburiyetindedir. Bu hükme riayet etmeyenler TTK.m.40/1'a göre cezalandırılır.

5.34 Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin devlet memurları gibi cezai sorumlulukları var mıdır? Nelerdir?

Koop.K.m,62/III de, yönetim kurulu üyelerinin suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden özellikle para ve mallar, bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeler üzerinde işledikleri suçlardan dolayı, kamu görevlileri gibi ceza görürler hükmü getirilmiştir. Yönetim kurulu üyeleri, temsil yetkisine sahip olsunlar veya olmasınlar kamu görevlileri gibi ceza görürler. Kamu görevlileri hakkında uygulanan, zimmet, ihtilas, evrakta sahtecilik ve vazifeyi suiistimal ve vazifeyi ihmal suçları, kooperatif memurları ve yönetim kurulu üyeleri hakkında da uygulanabilecektir. Cezayı gerektiren bir suç işlendiği zaman, suçun ihbarı genel hükümlere tâbidir. Kooperatif yönetim kurulu üyeleri ve memurları sadece ceza tatbikatında kamu görevlisi sayılmışlardır. Bunlar hakkında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.

5.35 Kooperatif yönetim kurulu üyeleri için özel cezai hükümler nelerdir?

Kooperatifler kanununa 3476 sayılı Kanun ile getirilen hükümlere göre;

- a) Haklarında alınan çıkarma kararı kesinleşmeyen ortaklar yerine yeni ortak alınması (Koop.K.m.16/V);
- b) Genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında herhangi bir ad altında menfaat sağlanması (Koop.K.m-56/VI);
- c) Kooperatiflerce alınması kararlaştırılan gayrimenkullerin alımının, tapu devri veya tapuya şerh verilerek bir satış vaadi sözleşmesi ile yapılmaması (Koop.K.m.59/IV);
- d) Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personelinin ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapması (Koop. K.m.59/VI);
- e) Kooperatif ve üst kuruluşlarca tanıtma ve ortak kaydetmek amacıyla yapılacak ilan, reklam ve açıklamaların, eksik ve gerçeğe aykırı olması, yanıltıcı bilgi ve unsurlar taşınması (Koop.K.m.59/VII);
- f) Genel kurulun devredilmeyen yetkilerinin kullanılması (Koop.K.m.59/VIII)
- g) Kooperatiflerde ve üst kuruluşlarında görevli bulunanlar bu kuruluşlara ait mal, para ve para hükmündeki kağıtları ve gizli de olsa bunlarla ilgili defter ve belgeleri istenildiğinde müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine, denetimle görevlendirilen personele ve kredi kuruluşlarının denetim görevlilerine göstermek, saymasına ve incelemesine yardımda bulunmak, istenilen bilgileri gerçeğe uygun ve eksiksiz olarak vermek ve doğru beyanda bulunmakla yükümlü buldukları hallerde (Koop.K.m.90/V), yönetim kurulu üyeleri üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılırlar (Koop.K.Ek,m.2/1). Öngörülen hapis cezaları paraya çevrilemez.
- h) Genel kurulun süresi içinde toplantıya çağrılmaması (Koop.K.m.43) Kooperatif unvanına kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerine yer verilmesi (Koop.K.m.2/IV); ortaklar ile ortak olmak için müracaat edenlerin, ana sözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarının araştırılmaması (Koop,K,m.8/II); denetçilere defter ve belgelerin gösterilmemesi ve istenilen bilgilerin verilmemesi (Koop.K.m.66/2); ana sözleşmede gösterilen ortaklıktan çıkarılma sebepleri dışında bir nedenle ortak çıkarılması (Koop.K.m.16/1); denetim sonuçlarına göre ilgili bakanlıklarca verilecek talimatlara uyulmaması (Koop.K.m.90/III) hallerinde, yönetim kurulu üyeleri filin önem ve mahiyetine göre bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar (Koop,K.Ek.m.2/2). Öngörülen hapis cezası paraya tahvil edilemeyecektir.

5.36 Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk şartları nelerdir?

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk davası için şartlar, "kusurlu hareket etmek" ve "zarara sebebiyet vermek"tir.

- a) Kusurlu hareket etmek: İdarecilerin sorumluluğu kusurdan doğan bir sorumluluktur. Kusurlu olmadığını ispat eden üye sorumlu olmaz. Yönetim kurulu üyeleri kanunun veya ana sözleşmenin kendilerine yüklediği görevleri kasten veya ihmal sonucunda yapılmamasından sorumludurlar.
- b) Zarara sebebiyet vermek: sorumluluk davasının söz konusu olabilmesi için idarecilerin kusurlu hareket etmeleri halinde ortada bir zarar da bulunmalıdır.

5.37 Yönetim kurulu üyeleri topluca istifa ettikleri ve yedekleri yerini doldurmadığı takdirde ne yapılmalıdır?

Yönetim kurulu üyeleri topluca istifa ettikleri ve yedekler istifa eden üyelerin yerini dolduramadığı takdirde; kooperatif denetçilerince, olmadığı takdirde Bakanlıkça olağanüstü genel kurul toplantı çağırısı yapılır, genel kurul yeniden yönetim kurulu üyelerini seçer.

Yönetim kurulundan bir üye istifa edip de, yerine geçecek yedek üye yoksa yönetim kurulu ortaklar arasından birisini yönetim kurulu üyeliğine seçerek yeni üyeyi toplanacak ilk genel kurulun onayına sunar. Yeni üyeler seçilip göreve başlayıncaya kadar eskileri göreve devam eder. Eski yönetim kurulu görevi devretmemiş ise devredene kadar, genel kurulca karara bağlanmış ödemeler ile önceden ödeme planına bağlanmış ödemeler, vergi, resim ve harç ödemesiyle görevleri sınırlıdır (2010 Tarihli Tar.Kal.Koop.Ör. Ana sözleşmesi md.74)

5.38 Kooperatif yöneticilerinin mal bildiriminde bulunmaları gerekir mi?

04.05.1990 tarih ve 20508 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 3628 sayılı "Mal Bildiriminde Bulunulması , Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu"nun 2. maddesinin, (f) fıkrasına göre Bakanlığımıza bağlı kooperatiflerin ve birliklerin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri mal bildiriminde bulunmak zorundadır. Faaliyet sahası içerisinde bulunan Bakanlığımıza bağlı kooperatif ve üst kuruluşlarının başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürlerinin verecekleri mal bildirimleri Bakanlık İl Müdürlüklerinde muhafaza edilecektir.

Bunların yanında; Bakanlığımız gözetim ve denetimi altındaki 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa tabi kooperatifler ve üst kuruluşlarının başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürlerinin göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde, görevi sona erenlerin ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde, mal bildiriminde bulunmaları zorunludur.

Görevlerine devam eden kooperatif yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile genel müdürlerinin, sonu (0) ve (5) ile biten yılların en geç şubat ayı sonuna kadar mal bildirimlerini yenilemeleri gerekmektedir.

3628 sayılı Kanun ve Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre süresinde yapılan ihtar rağmen otuz gün içinde mazeretsiz olarak mal bildiriminde bulunmayanlara üç aya kadar hapis cezası verilir.

Kanunen daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde gerçeğe aykırı bildirimde bulunana altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

▼ Kooperatiflerde Denetim

6.1 Kooperatiflerde denetim nedir ve neden yapılır?

Denetim bir kişi bir kurum veya bir iktidarın değişik yönlerden görünümünün, yapısının, işlerliğinin ve uğraşlarının; yanlışlık, çelişki, tutarsızlık veya eksiklik içerip içermediğinin yasalar, tüzükler, yönetmelikler, kararlar ve akıcı yaklaşımlar çerçevesinde ölçülmesi, gözlemlenmesi ve izlenmesi için yapılan tüm uğraşlardır. Kısaca işin doğru ve yöntemine uygun olarak yapıp yapılmadığının murakabe, teftiş ve kontrol edilmesidir.

Yöneticilerin gereği kadar çalışıp çalışmadıkları ve çalışmalarına iyi niyet hakim olup olmadığı denetim ile anlaşılır.

6.2 Kooperatifler ne şekilde denetlenir?

Türk Kooperatif Hukuku'nda, kooperatiflerin 5 farklı yolla denetlenmesi öngörülmüştür.

- 1) Ortaklar tarafından yapılan denetim,
- 2) Kooperatif denetçileri tarafından yapılan denetim
- 3) Kooperatif üst kuruluşları tarafından yapılan denetim,
- 4) Kamu kuruluşları ve müesseseleri tarafından yapılan denetim,
- 5) Bağımsız denetim kuruluşları tarafından yapılan denetim,

6.3 Ortaklar tarafından denetim nasıl yapılır?

Kooperatif yöneticilerinin amaçları doğrultusunda gösterdikleri çalışmaların yeterli olup olmadığı, ne ölçüde amaca ulaşmaya imkan vereceği, aksaklıklar varsa bunların tespiti ortakların bizzat yapacakları denetleme ile tespit edilebilir. Ortaklar kooperatif yönetimine karşı ilgisiz kalırlar, yöneticilerin girişimlerini yakından izlemezlerse, kooperatif amacına ulaşamaz ve devlet başta olmak üzere kamu teşekküllerine yük olmaya ve sonunda dağılmaya mahkum olur.

Kanunlarımız, kooperatif ortaklarına denetim yapmaları için yeterli hak tanımıştır. Ortaklar kooperatifi aşağıda belirtilen olanaklardan yararlanarak denetleyebilirler.

a) Bilgi edinmek yolu ile denetim yönetim kurulunun yıllık gelir-gider farkının dağıtım şekli hakkındaki tekliflerini ihtiva eden “yıllık çalışma raporu ve denetçiler raporu genel kurulun yıllık toplantısından” en az on beş gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile kooperatif merkezinde ve varsa şubelerinde ortakların tetkikine amade tutulur (KK.md.24/1). Talep eden ortaklara bilanço ve gelir gider farkı hesaplarının birer suretinin verilmesi mecburidir (KK.md.24/2). Ortakların bilgi edinmek hakkı, ana sözleşme veya kooperatif organlarından birinin kararıyla bertaraf edilemez veya sınırlandırılmaz (KK.md.24/3).

b) Özel izin ile defterleri tetkik etme hakkı almak için ortakların genel kuruldan izin kararı çıkarması gerekir. Bu izne bağlı olarak kooperatifin ticari defterleri ve haberleşme ile ilgili hususlarını inceleyebilirler (KK.md.25/1).

c) Genel kurul toplantısına katılarak kanun ve ana sözleşme ile tespit edilen yükümlülüklerini yerine getiren ortaklar kooperatif faaliyetleri hakkında konuşmak, önerilerde bulunmak, oyunu kullanmak suretiyle denetleme imkanı bulabilirler (KK.md.26). Fakat aynı madde de genel kurula katılabilmek için, kooperatife en az “üç ay önceden ortak olma” şartı aranmaktadır.

d) Dava hakkından yararlanarak ortaklar genel kurul kararlarının kanuna, ana sözleşme hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiasıyla iptal davası açabilirler. Davayı açabilmek için genel kurul toplantısını izleyen günden başlayarak 1 ay içinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvuru şarttır (KK.md.53). Buradaki 1 aylık süre hak düşürücü bir süredir.

6.4 Kooperatif denetçileri, kooperatifi nasıl denetler?

Denetleme kuruluna kısaca denetçiler adı verilmektedir (KK. Md. 65).

Denetçiler, kendilerini bu göreve getiren kooperatif genel kurulu namına, kooperatif yöneticilerinin bütün işlem ve hesaplarını ihtimamla gözetmek ve denetlemek yetkisine ve görevine sahiptirler.

Ana sözleşme gereği denetçiler yılda en az dört defa toplanarak;

- kooperatifin işlemlerini ve hesaplarını denetler,
- malları ve kasayı sayar ve
- görülen noksanlıkları, düzensizlikleri inceleyerek bunları birer rapora bağlayarak “Denetçiler Denetim Raporları” dosyasında saklarlar.

Denetçiler, yıllık genel kurul toplantısından 35 gün önce bilançoyu, yönetim kurulunun hazırladığı yıllık çalışma raporu ve bütçeyi inceleyerek gerekli gördüğü işlemleri, hesap ve mevcutları elden geçirir ve düşüncesini açık olarak belirterek yıllık rapor hazırlar.

Denetçilerin hazırlamış olduğu yıllık denetim raporu genel kurul tarihinden en az 2 hafta önce ilan edilir ve bir sonraki genel kurula kadar ortakların görebileceği bir yerde tutulur.

Denetçiler, yapacağı toplantılarda yönetim kurulunun çalışma düzenini ve başarı derecesini takip ederek gerekli uyarılarda bulunurlar. Yaptıkları inceleme sonunda buldukları noksan ve hataların giderilmesi için gerekli tedbirleri almak üzere ilgili makam ve organlara haber vermek durumundadırlar.

6.5 Kooperatif üst kuruluşları da denetleme yapar mı? Nasıl?

Kooperatiflerin üst kuruluşlarını (Kooperatif bölge birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği) oluşturmaya imkan tanıyan 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, kooperatif üst örgütlerinin, kuruluş amaçları arasına kooperatiflerin denetimini de yapabilmesi hakkında hüküm koymuştur. (KK.md.70). Buna göre kooperatif bölge birliklerinin ve kooperatif merkez birliklerinin de kooperatifleri denetleme yetkisi vardır. Üst kuruluşlar, birliklerine üye olan kooperatifleri denetleme hakkı ve görevine sahiptir. Ne yazık ki, üst birlikler bu görevlerini yerine getirmekten kaçınılmaktadırlar.

6.6 Kamu kuruluş ve müesseseleri tarafından yapılan denetim nedir?

Kooperatif ve üst birliklerinin kendi kendilerine yetmesi, demokratik bir biçimde kararlarını alıp uygulaması, iç denetim mekanizmalarını işleterek amacına hizmet etmesi arzu edilen, hedeflenen durumdur. Ortakların iktisadi menfaatlerini karşılamak amacıyla kurulan kooperatiflerin başarıya ulaşmasının hayati önemi bulunduğundan, iç denetim mekanizmalarının işlemediği ve üst birliklerin aktif rol oynamadığı hallerde ilgili Bakanlık devreye girmek zorunda kalmaktadır.

6.7 Bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetim yapılabilir mi?

Bu yolla denetimde kooperatif dışında işletmelerin hesap ve işlemleri denetlemek amacıyla kurulmuş "Bağımsız Denetleme Kuruluşlarına" başvurularak, kooperatifin bütün hesap ve kayıtlarının incelettilmesi yolu ile yapılır. Bunlar mali müşavirler olabilir.

Maddi olanakları yerinde olan kooperatiflerin, denetleme kurullarını aktifleştirmelerinin yanı sıra, bir bağımsız denetleme kuruluşundan denetim hizmeti alması kesinlikle önerilen bir durumdur. Bu, sadece denetim hizmeti değil, aynı zamanda önemli bir danışmanlık hizmeti demektir.

6.8 Her ortak denetim kuruluna seçilebilir mi?

Denetçilerin ve yedeklerinin kooperatif ortaklarından olması şart değildir (KK. md.65/2). Bununla birlikte, denetçilerin yalnız ortaklar arasından veya hariçten seçileceğine dair ana sözleşmeye hüküm konulabilir; bu halde ana sözleşme hükmüne riayet edilir.

Kooperatif denetçilerinde aranan şartlar şunlardır;

- Türk vatandaşı olmak,
- Devletin güvenliğine, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine, milli savunmaya ve devlet sırlarına karşı suçlar işlememiş olmak,
- Casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da bu kanun hükümlerine göre mahkum olmamak (TKK Ana sözleşmesi md.86)
- Yönetim Kurulu üyesi olmamak (TTK md. 347/4)
- Kooperatif memuru olmamak (TTK md. 347/4)
- Görevi sona ermiş ama ibra edilmemiş yönetim ve denetleme kurulunun üyesi olmamak (TKK Ana sözleşmesi md.86)
- Birbirleriyle ve Yönetim kurulu üyeleriyle üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) akraba olmamak (TKK Ana sözleşmesi md.86)

6.9 Denetim kuruluna kaç kişi seçilir?

Genel kurul, denetleme organı olarak bir veya daha çok denetçi seçer (KK. md. 65/2). En az denetçi sayısı (bir) olarak saptanmıştır. Azami denetçi sayısı için Kooperatifler Kanunu'nda bir sınırlama getirilmemiştir. Bu durumda anonim şirketlere ait hükümlere başvurulmak gerektiğinden kooperatiflerde de azami denetçi sayısı beş olmaktadır (KK. md. 98/TTK.md.347).

Ana sözleşme ile denetçi sayısı saptanabilir. Ana sözleşme, denetçi sayısını sabit bir sayı olarak saptayabileceği gibi bir taban ve tavan belirterek de saptayabilir. GTH Bakanlığı tarafından tarımsal kalkınma kooperatifleri için kullanılan tip ana sözleşmelere göre denetçi sayısı 3 asıl ve 3 yedektir.

6.10 Denetçiler kaç yıl için seçilmeli?

Tarımsal kalkınma kooperatiflerinde denetçilerin en az bir yıl, en çok 4 yıl için seçilir. Doğrusu, yönetim kurulu için öngörülen süre ile aynı olmasıdır. Önerilen süre, 4 yıldır. Çünkü, hem yönetim ve denetleme kurulu için deneyim kazanma ve işini doğru yapma için yeterli zaman verilmiş olur ve hem de genel kurul harcamaları asgariye indirilmiş olur.

6.11 Yakınlık (hısımlık) derecesi nasıl hesaplanır?

Ortak bir ataya sahip insanlar birbirleriyle akrabadır. Örneğin; baba bir üvey kardeşler 2. derece, öz kardeşler 1. derece, amca-yeğen 3. derece, kuzenler 4. derece akrabadır. Özetle; aynı denetleme veya yönetim kurulunda amca-yeğen, teyze-yeğen, dayı-yeğen, öz ve üvey kardeşler bulunamaz.

Ayrıca, kayın hısımlığı da dikkate alınmalıdır. Şöyle ki, evli olanların kendi soylarıyla yakınlıkları eşleri için de geçerli kabul edilmektedir. Örneğin, aynı yönetim veya denetleme kurulunda enişte-kayın yer alamaz; çünkü, enişte-kayın birbirleriyle 1. derece akraba sayılırlar.

6.12 Birbirleriyle akrabalığın yoğun olduğu yerlerde denetleme kurulunu oluşturmada güçlük yaşanmaktadır. Bu sorunun çözümü yok mu?

Tarımsal kalkınma kooperatiflerinde denetleme kuruluna üyelerinden birisi ortak dışından seçilebilir. Dolayısıyla, birbiriyle 4. dereceden daha yakın olmayan 2 ortak bulmak yeterlidir. Kurula seçilecek 3. üye ortak olmayan bir öğretmen, muhasebeci vb. olabilir.

6.13 Hesap tetkik komisyonu nedir?

Genel kurulda bazı belirli hususların incelenmesine ihtiyaç duyulabilir. Türk Ticaret Kanunu'nda "Özel Denetçi" olarak adlandırılan müessese (TTK. Md. 348) 1163 Sayılı Kanun'da "Hesap Tetkik Komisyonu" olarak adlandırılmıştır (KK. md. 46/3). Bu nedenle, anonim şirketlerde özel denetçiler tarafından yapılan işlemler, kooperatiflerde hesap tetkik komisyonu üyeleri tarafından yapılır.

Hesap Tetkik Komisyonu, hazırladığı raporu genel kurula sunar. Genel kurul konu üzerinde aydınlanır, yönetim kurulunu ibra eder veya etmez. Gerekirse değiştirir veya mahkemeye verilip verilmemesi konusunda karar alır.

6.14 Hesap tetkik komisyonunu seçerken nelere dikkat etmeli?

- Hesap Tetkik Komisyonu üyelerinin kooperatif ortakları arasından seçilmesi gerekir. Kooperatif ortakları arasında hesap (muhasebe) işlerinden anlayanlar bulunmuyorsa ise kooperatif ortakları arasından seçilecek komisyon, kendi aralarında yapacağı çalışmalar sırasında bu işlerden anlayan kişilerden yararlanmak suretiyle hesapları inceleme ve raporlarını hazırlama görevini yerine getirirler.
- Hesap Tetkik Komisyonu en az üç kişiden oluşur, incelenecek işlemlerin hacmine göre daha çok kişiden oluşturulması da mümkündür.
- Seçilecek üyelerin yönetim ve denetim kurulunda görev yapmayanlardan oluşması gerekir.

6.15 Denetçi seçilen tüzel kişilerin temsilci ataması nasıldır?

Tüzel kişiler, kooperatif ortağı olabildiklerinden, bunların da denetleme kuruluna seçilmeleri mümkündür (KK. md. 55).

Denetleme kuruluna seçilen tüzel kişi, temsilcisinin adını kooperatife bildirir. Kendisini temsilen atadığı gerçek kişiyi her zaman azledebilir. Değişiklik halinde durumun ticaret siciline tescil ve ilânı zorunludur.

Genel kurul toplantısına tüzel kişiyi temsilen katılmış kişi bizzat kendisi ismen denetçiliğe seçilmiş ise, tüzel kişi tarafından azledilemez. Denetleme görevi, denetçiliğe seçilen tüzel kişilik adına, temsilci tarafından ifa olunur.

6.16 Denetçilik görevi nasıl sona erer?

Bir kişinin denetçilik görevi kanuni, azil, istifa gibi nedenlerle sona erer.

a) Kanuni sona erme sebepleri:

- Yönetim kurulu üyeliğine seçilme (KK. md 98/TTK.347)
- Kooperatife memur olma (KK. md 98/TTK. md 347)
- Usul ve furuundan biriyle, eşi ve üçüncü dereceye kadar kan ve sihri hısımlarının yönetim kurulu üyeliğine seçilmesi (KK. md 98/TTK. Md. 349).
- Medeni hakları kullanma ehliyetini kaybetmesi (KK. md 98/TTK.md.351)
- İflas veya hacir altına alınması (KK. md.98/TTK.md 351)
- Bir engelden dolayı görevini yapamayacak halde bulunması (KK.md.98/TTK.md. 351)
- Ağır hapis cezasıyla veya sahtekârlık, emniyeti suiistimal, hırsızlık, dolandırıcılık suçlarından dolayı mahkum olması (KK.md.98/ TTK. Md.351)
- Seçilme şartlarının kaybedilmesi (KK. md.56/13) hallerinde sona erer.

b) Azil:Kanun ve ana sözleşme ile kendilerine tevdi edilmiş görevleri yerine getirmeyen denetçileri genel kurul azlederek yerlerine yenilerini tayin edebilir. Görev süresi azil işine mani teşkil etmez (KK.md.98 / TTK.Md.350). Genel kurul her zaman, sebep göstermeksizin dahi azle yetkili bulunmaktadır. Kooperatif denetçiliğine seçilmiş olan tüzel kişinin, (tüzel kişiyi temsilen katılmış kişi bizzat kendisi genel kurulca ismen denetçiliğe seçilmemiş ise) ismini bildirdiği temsilcilerini azletmek yetkisi kendisine aittir.

c) İstifa : Denetçiler, istedikleri zaman görevlerinden çekilebilirler (KK. md.98/TTK. Md.351). Ancak uygun olmayan bir zamanda çekilme talebinde bulunulmamalıdır. Aksi halde, kooperatif bir zarara maruz kalırsa tazmini zorunda kalınabilir.

6.17 Denetçiliğin boşalması halinde ne yapılmalıdır?

Kooperatifler Kanunu, denetçilerin genel kurulca seçileceğini hükme bağlamış, “yedek denetçi” seçilmesine de imkan vermiştir. Denetçilerin ölümü, çekilmesi, bir maniden dolayı görevlerini yapamayacak halde bulunması, iflası veya hacir altına alınması gibi nedenlerle görevlerinin sona ermesi ve ağır para cezasıyla veya sahtekarlık, emniyeti suiistimal, hırsızlık, dolandırıcılık suçlarından dolayı mahkumiyet halinde, yerlerine sırasıyla denetçilerden en çok oy alanlar göreve çağrılırlar.

6.18 Denetçiler nasıl çalışmalı?

Birden çok denetçinin seçildiği kooperatiflerde denetim kurulu oluşmuş olur (KK.98/TTK.347) ve kurul olarak faaliyette bulunurlar. Heyet halinde toplanırlar, oybirliği ile veya çoğunlukla alacakları kararlara dayanarak vazife görürler.

Denetim kurulu yılda en az 4 kez toplanır. Başka bir deyişle, normal şartlarda, denetleme kurulu 3 ayda bir toplanarak ara denetleme yapmalı ve sonuçlarını bir raporla yönetim kuruluna sunmalıdır. Toplanma sıklığı ve rapor sayısı gerektiğinde arttırılabilir.

Denetçilerin doğrudan doğruya icraya karışmaları istenmediği için, görevlerini yaparlarken bu durumlara düşülmemesine itina gösterilmelidir. Tespit ettikleri noksanlığın veya yolsuzlukların giderilmesini sağlamak üzere ilgililere emir ve talimat verme yetkileri yoktur.

Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun ve ana sözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı buldukları organa (kooperatif çalışanları için müdür veya genel müdüre, genel müdür ve müdürler için yönetim kuruluna) ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler (K.K 67/2).

6.19 Denetçilerin görevleri nelerdir?

Denetçilerin görevleri genel olarak kooperatifin iş ve muamelelerine özenle incelemek ve denetlemektir. Bu görevlerini yerine getirirken son derece önemli bir danışmanlık hizmeti sunarak yönetim kuruluna destek olur.

Denetçiler bu görevlerinin bir kısmını kurul halinde bir kısmını da münferiden yerine

getirirler. Denetçilerin görevleri kooperatif iş ve muamelelerinin denetimini ilgilendirir ve ana sözleşmeye konacak bir hükümlerle yahut genel kurul kararıyla kısıtlanamaz. Denetçilerin başlıca görevleri şunlardır:

1) Bilançonun defterlere uygunluk halinde bulunup bulunmadığını incelemek.

Bilanço, bir faaliyet dönemi sonucunu gösterir. Ortaklar ve üçüncü kişiler bilanço ile kooperatifin faaliyetlerini değerlendirirler. Bu nedenle, bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığının incelenmesi önem taşır (KK.66/1).

2) Hesapların ve bilançonun incelenmesi. Denetçiler hesapların ve bilançonun denetimi görevlerini genellikle karşılaştırma, aritmetik inceleme, belgeleri inceleme ve tutar aktarmalarını inceleme suretiyle yerine getirirler.

- **Karşılaştırma;** Genel olarak defter kayıtları arasında doğruluğu araştırmaya yöneliktir, muhasebe tekniği ve çift taraflı kayıt ilkesi açısından tutarlar arasında eşitlik ve uygunluk aranmasıdır. Bu maksatla toptan karşılaştırmalar yanında tek tek tutarlar ve ilgili hesaplara ilişkin tutarların karşılaştırılması yapılır.
- **Aritmetik inceleme;** Muhasebe kayıtlarındaki toplama, çıkartma, çarpma, bölme işlemlerinde doğruluğun araştırılması ve hesap kontrolüdür. Aritmetik inceleme genellikle örnekleme yöntemine göre yürütülür.
- **Belgelerin incelenmesi;** Denetim işleminin en önemli olanıdır. Belge ve defter kayıtları arasındaki uygunluğun sağlanması, belgelerin şekli ve maddi uygunluklarının incelenmesi suretiyle yapılır.
- **Tutar aktarmalarının denetimi;** Karşılaştırma işlemlerini tamamlayan bir husustur. Denetimin amacı tutarların yanlış aktarılması (rakamların yanlış yazılması, rakamlar arasında yer değiştirme, fazla veya eksik sıfırlar yazılma gibi) veya doğru tutarların ait oldukları hesaptan başka bir hesaba kayıt edilmesi, sonucu meydana gelen muhasebe hatalarının ortaya çıkarmaktır.

3) Defterlerin düzenli bir surette tutulup tutulmadığını inceleme. Denetçiler, kanunen tutulması gereken defterlerle, işlerin gerektirdiği defterlerin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını, kayıtların bu defterlere zamanında ve muntazam bir şekilde geçirilip geçirilmediğini incelerler. Bu suretle defterlerin mevzuata uygun olarak tutulması sağlanmış ve denetçiler de düzenleyecekleri rapor için icap eden bilgiyi elde etmiş olurlar (KK.66).

4) Ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığının incelenmesi.

Ortakları şahsen sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olan kooperatiflerde denetçiler, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını incelemekle yükümlüdürler (KK.66).

5) Toplantılara katılmak.

- **Yönetim kurulu toplantıları:** Kooperatifin iş ve muameleatı hakkında bilgi edinmek ve yönetim kurulunca alınacak kararları yakından izlemek üzere, denetçiler yönetim kurulu toplantılarında hazır bulunabilirler. Denetçilerin tarafsızlıklarının korunması ve kooperatif işlerinin dışında kalıp bunların herhangi bir önyargı veya tesir altında kalmaksızın serbestçe eleştirebilmeleri için, yönetim kurulunun icraatına katılmamaları ilke olarak benimsenmiştir. Bu itibarla denetçiler, toplantılarda müzakerelere iştirak edemezler ve oy kullanamazlar. Ancak faydalı gördükleri bazı hususların gündeme alınmasını isteyebilirler.
- **Genel kurul:** Denetçiler, olağan ve olağanüstü genel kurul toplantılarında hazır bulunmaya zorunludurlar (KK. 67). Denetçiler, her yıl sonunda genel kurula bir rapor vermekle yükümlüdürler. Denetçilerin söz konusu raporlarını okumak, icabında ortaklara aydınlatıcı açıklamalarda bulunmak ve yıllık çalışma dolayısıyla ibra kararını almak üzere toplantıda hazır bulunmaları icap eder.

6) Ortakların açıklama yapılmasını istemeleri.

Ortakların gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapmalarını istemeye hakları vardır (KK.66). İster şikayet, isterse aydınlatma niyeti ile olsun böyle bir talep halinde denetçiler konuyu incelemek ve inceleme sonucunu ortağa açıklamak zorundadırlar.

Anonim şirketlerde sermayenin onda birine sahip pay sahiplerinin şikayeti üzerine yapılacak incelemenin sonuçlarının yıllık raporda gösterilmesi zorunluluğu kooperatifler için (TTK.356) de aynen geçerlidir. Bu durum için şikayette bulunan ortak adedinin dörtten az olmaması gerekir (KK.44).

7) Usulsüz ve yolsuz işlemin ihbarı yükümlülüğü.

Denetçiler görevleri çerçevesinde, kooperatifin iş ve muamelelerini denetlerken, idari işlerin yürütülmesinde göreceklere veya öğrenecekleri noksanlık ve yolsuzlukları, kanun ve ana sözleşme hükümlerine aykırı hareketleri, bunlardan sorumlu olanların bağlı bulunduğu organa (genel müdüre, yönetim kurulu başkanına) bildirmek ve gerekli hallerde genel kurulu önem derecesine göre olağan veya olağanüstü toplantıya çağırarak yükümlüdür. (KK.67/2, TTK.354).

Denetçiler, genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırma gerektiren yolsuzluklarla ilgili raporlarının birer örneğini derhal ilgili Bakanlıklara gönderirler.

8) Kurulustaki yolsuzlukları araştırmak yükümlülüğü.

Kooperatifin ilk denetçileri, kooperatifin kurulmasında yolsuzluk vaki olmadığını incelemekle yükümlü tutulmuştur (KK.98/TTK.308). İlk denetçiliğe seçilenler kooperatifin kuruluş işlemlerini

inceleme, kooperatif ve ortaklar aleyhine herhangi bir yolsuzluğun yapılıp yapılmadığını araştırma zorunluluğundadır. Aksi takdirde denetçiler müteselsilen sorumlulurlar ve ayrıca cezai sorumlulukları söz konusu olur (KK.98/TTK.308).

9) Rapor düzenlemek görevi

- Yıllık rapor. Kooperatifin iş ve muamelelerini genel kurul adına denetleyen denetçiler her faaliyet dönemi sonunda genel kurula yazılı bir rapor sunmakla yükümlüdürler (KK.67).
- Devre raporları. Kooperatif ana sözleşmesi ile genel kurula sunulacak yıllık raporlardan ayrı olarak, belirli devreler sonunda rapor hazırlama görevi verilebilir. (TTK md.353). Nitekim TTK Ana sözleşmesine (md.90) göre denetçilere yılda en az 4 kez toplanarak kooperatifin işlemlerini ve hesaplarını denetleme, malları ve kasayı sayma ve görülen noksanlıkları, düzensizlikleri inceleyerek bunları bir rapora bağlama görevi verilmiştir.

10) Genel kurul kararlarına karşı iptal davası açmak. Kararların yerine getirilmesi denetçilerin şahsi sorumluluklarını mucip olduğu (gerekirdiği) takdirde, bunlardan her biri, kanuna, ana sözleşme hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiasıyla genel kurul kararları aleyhine, toplantıyı takip eden günden itibaren başlamak üzere bir ay içinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemede iptal davası açabilirler (KK.53/3).

6.20 Denetçilerin temsil yetkisi var mıdır?

Kooperatifin temsili esas itibarıyla yönetim kuruluna aittir (KK.55). Ancak bazı hallerde, denetçiler temsil yetkisine haizdirler.

- Genel kurul kararları aleyhine, yönetim kurulunca iptal davası açılmışsa, davada kooperatifi denetçiler temsil eder (KK.53).
- Genel kurul, yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açılmasına karar verirse, dava açmak hakkı denetçilere aittir (KK.98/TTK.341).

6.21 Denetçilerin yönetim kurulu üyelerinin üyelik şartlarının araştırılma yetkisi var mı?

1988 yılında kabul edilen 3476 sayılı kanunla değiştirilen KK.56 ncı maddesine getirilen bir fıkra ile yönetim kurulu üyeliğine seçilen kişilerin, üyelik şartlarına haiz olup olmadığının araştırılması hususu denetçilere görev olarak verilmiştir. Araştırma görevini yerine getirmeyen denetim kurulu üyeleri hakkında cezai müeyyide uygulanması söz konusudur (KK.Ek.md. 2/3).

6.22 Denetçilerin yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açma hakkı var mıdır?

Genel kurul, yönetim kurulu aleyhine dava açmaya karar verirse, kooperatif namına bu davayı açmak denetçilerin görevidir. Yönetim kurulu üyeleri aleyhine, kooperatif adına dava açılabilmesi için genel kurulca karar alınması gerekir. Genel kurul bu yolda bir karar almamış ise ortakların dörtten az olmamak kaydıyla en az onda birinin dava açılmasına dair oy kullanması hallerinde talep tarihinden itibaren, bir ay içinde dava açılması zorunludur (KK. 98-/TTK. 341).

6.23 Denetçilerin hakları nelerdir?

- 1) **Bilgi istemek hakkı:** Denetçilerin denetim yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri için kooperatifin defter ve belgelerine ulaşabilmeleri gerekir. Yöneticiler, denetleme kurulundan gelecek talep üzerine bu bilgileri vermekle yükümlüdür (KK.66).
- 2) **Mali haklar:** Karşılıklı yardım ve dayanışma anlayışı içinde ortaklarının menfaatlerini karşılamak amacıyla kurulan kooperatiflerin organlarında hizmet görmek için maddi bir karşılık beklenmemesi normal olmasına rağmen denetçilere, aylık toplantı başına huzur hakkı veya yıllık bir ücret verilmesi düşünülebilir. Özellikle ortak olmayan denetçilere hizmetlerinin karşılığı bir ücret ödenmesi için gereğidir. Denetçilerin kooperatif işleri ile ilgili olarak yapacakları seyahat için yolluk (harcirah) ödenmesi de gerekir. Denetçilere verilecek aylık veya yıllık ücret miktarı, genel kurulca kararlaştırılabilir.

6.24 Denetçilerin yükümlülükleri nelerdir?

- a) **Açıklama yapma yükümlülüğü:** (K.K Md66/3) Ortaklar gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidirler. Bu maddeye göre ortaklar denetçilere bir şikayette bulunabileceği gibi denetçilerden bir hususun aydınlatılmasını da talep edebilirler. Ortakların açıklama yapılmasını isteyebileceği hususlar Kooperatifler Kanununun 25. maddesinde belirtilmiştir.
- b) **Yıllık rapor düzenleme yükümlülüğü:** (K.K Md 67/1) Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmaya mecburdurlar. Kooperatif ortakları kooperatifin yapısı, işlem ve hesapları ile ilgili bilgileri denetçi raporları aracılığı ile öğrenmektedirler. Bu raporlar yönetim kurulu ve denetçilerin ibrasında etkili olan bir unsurdur.
- c) **Noksanlıkları ve kanun veya ana sözleşmeye aykırılıkları haber verme yükümlülüğü:** (K.K Md 67/2) Denetçiler görevleri çerçevesinde, işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun veya ana sözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı buldukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler.

d) Toplantılara katılma yükümlülüğü (K.K Md.67/3) Denetçiler yönetim ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulunda oy kullanamazlar. Denetçiler bu sayede yönetim kurulunun mevzuat hükümlerine uygun hareket edip etmediğini takip edebilirler.

e) Sır saklama yükümlülüğü: (K.K. Md.68) Denetçiler görevlerini yaptıkları sırada öğrendikleri ve açıklamasında kooperatifin veya ortakların şahısları için zarar umulan hususları kooperatif ortaklarına ve üçüncü kişilere açıklayamazlar.

6.25 Denetçilerin sorumlulukları nelerdir?

1) Genel hüküm: Denetçiler, yönetim kurulu üyeleri gibi kanun veya ana sözleşmenin kendilerine yükledikleri görevleri hiç veya gereği gibi yapmazlarsa, bu hareketleri ile sebebiyet verdikleri zararlardan kusursuz olduklarını ispat etmedikçe sorumluluktan kurtulamazlar (KK.98/TTK.359). Denetçilerin sorumlu olabilmeleri için kusurlu (kasıt veya ihmâl) olmaları şarttır. Kusursuz olduklarını ispat yükümlülüğü denetçilere aittir. Kusursuz olduğunu ispat şekli hakkında özel hüküm getirilmemiştir. Genel hükümler dahilinde kusursuzluğun ispatı sağlanabilir, örneğin meşru bir mazeret nedeni ile görevin yerine getirilmemesi kusursuzluğun ispatına yeterli olabilir. KK.62 nci maddede yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarının cezai sorumlulukları düzenlenmiş denetçiler cezai sorumluluk kapsamı dışında tutulmuştur.

2) Sorumluluğun hükümleri: Sorumluluğu tahakkuk eden denetçiler aleyhine kooperatif merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde dava açılabilir. Sorumluluğun müeyyidesi kural olarak hukuki tazminattır. Kanunlarda özel hüküm getirilen haller için ayrıca cezai sorumluluk söz konusu olur. Yönetim kurulu üyeleri ile kooperatif memurlarının sorumluluğu konusunda KK.62 ile getirilen hüküm de kooperatif denetçileri hakkında uygulanmayacaktır.

3) Sorumluluk halleri:

- **Kuruluştan doğan sorumluluk:** Kooperatifin kuruluşundan sonra ilk yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler kooperatifin kuruluşunda yolsuzluk olup olmadığını araştırmakla yükümlüdürler. Bu hususta ihmalleri anlaşılır ve bu yüzden hasıl olan zarar karşılığı tazminat kuruculardan alınmamış olursa, araştırma ve inceleme işini ihmâl eden yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler müteselsilen sorumlu olurlar (KK.98/TTK.308). İnceleme ve araştırma yapılacak husus, özellikle kuruluşta ait belgelerin doğru olması ve değer biçilmesinde hile yapılmamış olması

6.26 Denetçinin azledilmesi halinde tazminat talebi mümkün müdür?

Davacı denetçiliğe seçildiği halde süresi bitmeden yerine başkası seçilmiş olmakla azledilmiş sayılacağından, TTK 350. gereğince ortak olmak kaydıyla azilden dolayı denetçinin tazminat istemeye hakkı vardır (Yargıtay 11.HD 2.6.1977/E77-2879, K.2887).

6.27 Yönetim ve denetim kurulu üyeliklerine seçilmeye kimse istekli değilse ne yapılmalıdır?

Uygun bir dille; bu seçimlerin mutlaka yapılması gerektiği, aksi halde kooperatifin işlemlerinin aksayacağı hatta mahkemece kooperatifin feshine gidileceği (KK m.81/1,4,6 ve TTK m.435) anlatılmalı, seçim gerçekleştirilmelidir.

Denetçiler ortak olmayanlardan da seçilebileceğinden (KK m.65/2), bunlara ücret ödemeye hazır olmak gerekir. Ancak, yönetim kurulu üyelerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır. Dolayısıyla mutlaka ortaklar arasında seçilmeleri gerekecektir (KK m.55/2).

6.28 Genel kurulca yönetim ve denetim kurulu üyelerine ücret verilmesi mümkün müdür?

Genel kurulca yönetim kurulu ve denetim kurulu üyelerine ücret verilmesi mümkündür (KK m.56, ayrıca bakınız koop. anasöz.) Ücretin yeterince yüksek tutulması hem bu üyeliklere gönüllü ve bu işi yapabilir aday bulunmasını kolaylaştırır hem de yönetim kurulu ve denetleme kurulu üyelerinin isteyerek çalışmasını sağlar. Yasal olmayan yollara başvurularını da engelleyebilir.

Ancak ücret dolayısıyla görev kabul edecekleri zor durumda bırakmamak için, genel kurulda ücret saptaması önce kararlaştırılmalı, seçim daha sonra yapılmalıdır. Gerçekte anonim şirketlerdeki gündem madde sırası da böyledir. (TTK.3.369/3 ve 4)

KK.md.56/ son fıkrasında "Yönetim kurulu üyelerine genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında hiçbir ad altında başkaca ödeme yapılamaz. Bu hükme göre, ana sözleşmede tersine hüküm yoksa bunların hepsi ya da biri ya da birkaçı verilebilir. Bunların dışında "hiçbir ad altında başkaca ödeme yapılamaz." İfadesi yer almaktadır.

▼ Bilanço ve İbra

7.1 İbra nedir?

İbra, kısaca aklama demektir. Dernek veya kooperatif gibi ortaklıkların genel kurullarında yöneticilerin ve denetçilerin ana sözleşme hükümleri ve genel kurul kararlarına uygun faaliyet yapıp yapmadığı, görevlerini yaparken kusur işleyip işlemedikleri hakkında genel kurulun görüşü alınır. Genel kurul, oylama sonucunda yönetim ve denetleme kurullarını aklar (ibra eder) veya aklamaz.

7.2 Genel kurulca ibra ne anlama gelir? Hangi hallerde ibra edilmiş sayılmaz?

Genel kurulca ibra (aklama), yönetim kurulu ve denetim kurulu üyeleri ile temsil ve imza ile yetkili kooperatif müdürlerinin aklanması demektir. İbra edilen görevliler, o dönemdeki harcama ve diğer işlemlerden dolayı bir daha sorumlu tutulamazlar. Haklarında dava açılmaz. Hiçbir alacak ileri sürülemez.

TTK m. 380: Bilançonun tasdikine dair genel kurul kararı, aksine sarahat olmadığı takdirde, idare meclisi azalarıyla müdürler ve murakıpların ibrasını tazammun eder. Bununla beraber bilançoda bazı hususlar belirtilmemekte veyahut bilanço şirketin gerçek durumunun görüşülmesine mani yanlış bir takım hususları ihtiva etmekte ise, idare meclisi azalarıyla müdürler ve murakıplar, bilançonun tasdikiyle ibra edilmiş olmazlar. İbra; yöneticilere verilmiş bir zararın bedelinin istenmemesi anlamında da olabilir. (Genel kurul; kooperatif çıkarları gözetilerek yapılmış giderleri, kooperatifin başarısı için cesaretle yapıлып zarara yol açılmış ödemeleri vb. istemeyebilir. Gerçekte, kooperatif çıkarı gözetilerek yapılmış bu tür giderlerin tazmini de çok güç olacaktır. İbra edip etmemek, genel kurulun devir ve terk edemeyeceği yetkilerindedir. (KK m.42/4) "Kanuna, ana sözleşme hükümlerine, iyi niyet esaslarına aykırı" genel kurul ibra kararları aleyhine, "bozma davası" açabilir. (KK m.53)

7.3 Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin kaç türlü sorumluluğu vardır?

Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin iki tür sorumluluğu vardır:

a) Hukuki sorumluluk: Kavram olarak, kooperatif adına eylem işlemlerde bulunanların, bu işlem ve eylemlerinin sonuçlarının kendilerine yüklenebilmesi ve bu nedenle verdikleri zararları tazmin yükümlülüğü altına girmeleri manasına gelmektedir. Genel kurul, yukarıda belirtildiği gibi bu konuda sorumluluğu kaldırır (ibra) ya da kaldırmaz (ibra etmez). Kaldırmaz ise, dava açılmasına karar verir ya da vermez (KK m.62,66,67,42/4)

b) Cezai sorumluluk: Yönetim kurulunun suç işlemesi durumunda ortaya çıkar. (KK m.62/3, Ek.md.2) Genel kurul, bu sorumluluğu kendiliğinden kaldırmaz. "Kamu davası"nı (toplumu) ilgilendirdiğinden kooperatifle ilgili olan ve olmayanlarda savcılığa suç duyurusunda bulunabilir. Kararı adli makamlar verir. İbra edilmeyen yönetim ve denetim kurulu üyeleri aleyhine dava açılabilir. Davanın açılabilmesi için, genel kurulda ayrıca "dava açma kararı" açıkça alınmış olmalıdır. "Genel anlamda bir karar, yasadaki öngörülen dava koşulu için yeterli değildir".

7.4 İbra kararı, o yıla ait işlemlerden dolayı hiçbir tazminat talebi kalmadığı sonucunu doğurur mu?

"İbra kararı, o yıla ait işlemlerden dolayı hiçbir tazminat talebi kalmadığı sonucunu doğurur. Genel kurul, bir kısım yöneticinin ibrasına ve bir kısmının ibra edilmemesine karar verilebileceği gibi, haklarından vazgeçerek veya haklarını tahsil etmek suretiyle sorumluları kurtarma iradesini açık veya örtülü biçimde ortaya koyabilir. Genel kurulun hiçbir koşul ileri sürmeden yıllık bilanço onaylamakla ibrayı da arzu ettiği varsayım olarak kabul edilmelidir. İbra edilmeyen yöneticileri dava hakkı mevcuttur" (11.HD.24.6.1976/E.76-2890,K.3333).

7.5 İbrayla ilgili hususlarda karar nisapları nedir?

İbra kararlarında da "oyların yarısından bir fazlasına itibar olunur" (KK m.51). KK ibra kararları için ağırlaştırıcı bir karar yeter sayısı aramamıştır. Ancak, bu konularda önce ana sözleşmeye mutlaka bakılmalıdır. Daha ağır ya da daha değişik bir yeter sayı öngörülmüş olabilir. O yeter sayı ve koşullarına göre karar verilecektir.

7.6 Bilanço nedir? Bilanço neden tanzim edilir?

Bilanço, konuya bakış açısına göre, değişik biçimlerde tanımlanmaktadır. İçeriği göz önünde tutulduğunda bilanço bir işletmenin belli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu

varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren bir tablodur. Vergi Usul Kanunu'na göre envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifli ve karşılıklı olarak değerleri itibarıyla tertiplenmiş hülasıdır (V.U.K md. 192).

Genel olarak müteşebbisi bilanço tanzim etmeye zorlayan iki sebep vardır. Bunlardan birisi kanuni, diğeri ise ekonomik sebeplerdir. Ekonomik sebeplerden başlıcaları şunlardır:

a) Yönetime bilgi vermek. İşletmeyi yönetenler, bilançoda ve ona ekli cetvel tablolarında mevcut rakamların kendilerine vereceği bilgiler sayesinde finansal analiz yaparlar. İşletmenin geçmişteki durumunu tespit edip, şimdiki ve gelecekteki durumu hakkında planlamalar yapabilmek için mali verileri oluştururlar.

b) Kredi verenlere bilgi vermek. Her teşebbüs belirli zamanlarda yabancı sermayeye ihtiyaç duyabilir. Kredi müesseseleri genellikle bankalardır. Bankalar herhangi bir işletmeye kredi vermeden önce kredinin geri dönme garantisini aramak zorundadırlar. Kredi talebi karşısında gizli veya açık yollarla, kredi talep eden müessesenin borç ve alacaklarının mali ve ekonomik potansiyeli hakkında istihbarat yaparlar. Genellikle bankalar bu araştırmalarını işletmenin bilançoları üzerinde yoğunlaştırır. Bu sebepten de müteşebbisin bilanço tanzim ederek kredi müesseselerine vermesi zorunlu olur.

c) Ortaklara bilgi vermek. Ortaklar teşebbüsün sahibidirler. Ancak, büyük ortaklı işletmelerde, genellikle kooperatiflerde ortaklar işletmenin sahibi olmakla birlikte bazı imkansızlıklar nedeni ile yönetime karışmazlar. Ya aralarında ya da dışarıdan seçecekleri kişiler eli ile işletmeyi yönetirler. Yönetim ortaklardan aldığı direktiflere göre işletmeyi yönetecektir. Ancak, belirli devrelerde ortaklara hesap vermek ve ortakların denetimine tabi olmak durumundadır. İşte bu halde yönetimin ortaklara gerekli bilgileri verebilmesi ve ortakların da kendi istekleri istikametinde işletmenin yönetilip yönetilmediğini öğrenebilmesi, işletmede bilanço tanzimini zorunlu kılmaktadır.

d) Kanuni zorunluluk. Teşebbüslerde bilanço tanzim etmek çeşitli vergi ve idari kanunlarla zorunlu tutulmuştur.

7.7 Yönetim kurulu ve denetim kurulu raporları, bilanço ve gelir-gider cetveli toplantıda mutlaka okunmalı mıdır?

Yönetim kurulu ve denetim kurulu raporları, bilanço ve gelir-gider cetveli toplantıda mutlaka okunmalıdır. Bazı genel kurullarda, bunlar daha önceden ortaklara dağıtıldığı için

okunmamaktadır. Toplantıya katılanların oybirliği varsa bu uygulamaya gidilebilir. Ama bir ortağın bile kabul etmemesi durumunda, bu rapor ve cetvellerin mutlaka okunması gerekir.

7.8 Ertelenen genel kurul tarihi nasıl saptanmalı?

Ertelenen genel kurul tarihi, aynı toplantıda genel kurul tarafından saptanır (KK m.46/3). Bu tarih, ana sözleşmeye göre en az, çağrı yapılacak kadar uygun bir süreden sonra olmalıdır. Süre bilançonun incelemesine olanak sağlayacak kadar da yeterli olmalıdır. Çağrı işlemleri yeniden yapılacaktır. İlk toplantıda alınmış kararların iptali istenmemişse, kararlar kesinleşmiş sayılır.

- a) İkinci toplantı için yeni bir gündem saptanır. Gündemde bilançonun onanması hususunun görüşmeye açılacağı belirtilmekle beraber, ayrıca görüşülmesinde yarar umulan hususlar da gündeme eklenebilir.
- b) Azınlığın istemi üzerine geriye bırakılan toplantının ikinci kez geriye bırakılabilmesi için gerekçe gösterilmesi zorunludur. Bilançonun itiraza uğrayan noktaları hakkında gereken açıklamanın yapıldığı sonucuna varıldığı için yapılan açıklamaların, bilançoların itiraza uğrayan noktaları herkesçe kabul edilebilir şekilde açıklığa kavuşturmuş ve bütün duraksamaları gidermiş olması lazım gelir. Yoksa genel kurul çoğunluğunun "Açıklamalar bizce yeterlidir, biz takdir hakkımızı kullanıyoruz ve müzakerelere devam ediyoruz diyerek" geri bırakma istemini reddedemez. Müzakereye devamla bilanço onarsa kanuna ve objektif iyi niyet kurallarına aykırı hareket etmiş olur ve TTK'nun 381.maddesindeki yaptırımlarla karşı karşıya kalır. "Yani o genel kurul kararı iptal edilir (Yargıtay 11.HD.8.11.1976/E.3952/K.4738).
- c) Bilançonun onaylanması gelecek toplantıya bırakılmış, gündemin diğer maddeleri de o toplantıya ertelenmişse; bu arada genel kurul isterse henüz ibra edilmemiş yönetim kurulu üyelerini yeniden seçebilir (Yargıtay 11.HD.28.51982 E.1974/K.2597 ve 10.7.1986 E.3798/K.4357). TTK'da olduğu gibi, Kooperatifler Kanunu'nda da "henüz ibra edilmemiş" eski yönetim kurulu üyelerinin tekrar yönetim kuruluna seçilmelerine yasal bir engel mevcut değildir (Bakınız, yönetim kurulu üyeliği seçilme koşulları (KK m.55/2,56,57.)). Ancak, "vazifeleri biten idare meclisi azaları, umumi heyetçe ibra edilmedikçe murakıplığa seçilemezler (KK m.98 yollamasıyla TTK m.347/son fıkra). "Yargıtay'ın kökleşmiş nitelik kazanan içtihatlarıyla da kabul edildiği gibi, bilanço onanmasına ilişkin müzakerelerin ertelenmesi halinde, bilanço ile ilgisi bulunan ya da bağlantısı nedeniyle bilanço oylamasının etkiler nitelikteki tüm mad-

delerinin müzakerelerinin de ertelenmesi zorunludur. Bilanço oyla bağlantılı nitelik taşıyan diğer gündem maddelerinin görüşülüp karara bağlanması, bu kararların iptalini sonucunu doğurur” (Yargıtay 11.HD.14.10.1982E.3556/K.3887).

- d) “Hesap Tetkik Komisyonu’nun seçilmesi, bilanço incelemesinin ve ibranın geriye bırakılması genel kurulun yeni bir toplantıya çağırılması” dolayısıyla, kooperatifin zarara uğradığını ileri sürerek tazminat istenmesi uygun değildir. Çünkü genel kurulun ertelenmesi isteği yasaldir (KK m.46/2). Yasanın tanıdığı hakkın kötüye kullanıldığı da ileri sürülemeyecektir (Yargıtay 11.HD.30.9.1985E.4342/K.4912).

7.9 Aksine kayıt bulunmadığı sürece, bilançonun onaylanması, aynı zamanda ibrayı kapsar mı?

Bilançonun tasdiki ve ibra işlemleri ayrı muameleler olmakla beraber, kanunumuzda bilançonun tasdikine dair genel kurul kararının, aksine sarahat (açıklık) olmadığı takdirde, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin ibrasını da tazammun edeceği (kapsayacağı) hükme bağlanmıştır (K.K. md.98/T.T.K. md.380).

Ancak, her nasılsa tasdik edilmiş bilanço, kooperatifin hakiki durumunun görülmesine mani olacak yanlışlıkları ihtiva ediyorsa veya bilançoda bazı hususlar belirtilmiyorsa bilanço tasdik edilmiş dahi olsa, ilgililer ibra edilmiş olmazlar.

Ayrıca ortada T.C.K’ya göre cezai sorumluluğu gerektirecek bir husus varsa genel kurul ibra edilmiş olsa bile yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler sorumluluktan kurtulmuş olmazlar.

7.10 Bilançonun onaylanması ile ibra gündemde ayrı maddeler halinde yer alıyorsa ne yapılmalı?

Bilançonun onaylanması ile ibra gündemde ayrı maddeler halinde yer alıyorsa:

- Bilanço onaylansa (kabul edilse) bile, yönetim kurulu ve denetim kurulu genel kurulca ibra edilmeyebilir.
- Yönetim kurulu ve denetim kurulu açıkça ibra edilmişse, bilançonun onaylanması da ibra kararını ortadan kaldırmaz.

7.11 Yönetim kurulu ve denetim kurulu üyelerinin ibra edilmemesi, bunların azledildiği anlamına gelir mi?

Yönetim kurulu ve denetim kurulu üyelerinin ibra edilmemesi, bunların azledildiği anlamına gelmez. Azil kararı da ayrıca verilmelidir.

7.12 Şartlı ibra kararı alınabilir mi?

Şartlı ibra kararı alınmamalıdır. “Hesap Tetkik Komisyonu raporunun olumlu çıkması halinde ibra olunmuştur.” ya da “. . . olumsuz çıkması halinde ibra edilmemiştir” gibi kararlar verilmemelidir. Böyle durumlarda ibra kararı ertelenmeli, Hesap Komisyonu Raporu geldikten sonra ibra kararı oylanmalıdır.

7.13 İlan olunan gündemde yer verilmesine karşın; toplantı sırasında “yönetim kurulu faaliyet raporu” “bilanço”, “gelir-gider farkı cetveli” ya da “denetim kurulu raporu”ndan herhangi biri okunup görüşülüyorsa, ibraya geçilmemesi, toplantının ertelenmesini gerektirir mi?

İlan olunan gündemde yer verilmesine karşın; toplantı sırasında “yönetim kurulu faaliyet raporu” “bilanço”, “gelir-gider farkı cetveli” ya da “denetim kurulu raporu”ndan herhangi biri okunup görüşülüyorsa, ibraya geçilmemesi, toplantının ertelenmesi gerekir. Ancak, diğer maddelerinin görüşülmesine geçilebilir. “Bilanço incelenmesinin ertelenmesi halinde, bilanço ile bağlantısı olan yönetim ve denetim kurullarının ibrası görüşmelerinin de ertelenmesinin gerekeceği, diğer gündem maddelerinin görüşülmesinin ise mümkün olduğu düşünülmektedir. “Kanun ve ana sözleşmede belirlenen nisapların temin olunması suretiyle toplanan genel kurula, denetçilerin 1163 sayılı Kanun’un 67. maddesi gereğince düzenlemeye mecbur oldukları raporun sunulmaması halinde, genel kurulca bilanço hakkında karar verilemeyeceği gibi (TTK.354.madde) bilançoyla bağlantısı nedeniyle yönetim ve denetim kurullarının ibrası hakkında da karar verilemeyeceği, ancak gündemin diğer maddelerinin görüşülmesine bir engel bulunmadığı düşünülmektedir.”

7.14 Kooperatifler Kanunu’nun 46. maddesi gereğince Hesap Tetkik Komisyonu seçilmesi halinde, bilanço incelemesi ve ibranın da geriye bırakılması gerekir mi? Gündemin diğer maddelerinin görüşülmesine bir engel bulunmakta mıdır?

Kooperatifler Kanunu’nun 46.maddesi gereğince Hesap Tetkik Komisyonu seçilmesi halinde, bilanço incelemesi ve ibranın da geriye bırakılması gerekecektir. Gündemin diğer maddelerinin görüşülmesine bir engel bulunmamaktadır.

Hesap Tetkik Komisyonu’nun hesapları kooperatif merkezi dışında incelemek istemesi halinde, yöneticilerin defter ve belgeleri verme zorunluluğu bulunmadığı, ancak yöneticilerin incelemenin kooperatifte yapılabilmesi için lüzumlu şartları hazırlamakla görevli olduğu düşünülmektedir.

7.15 Kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir suretle katılmış olanlar, yönetim kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılabilirler mi? Bu hüküm denetçiler hakkında uygulanır mı?

KK m.50/1: "Kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir suretle katılmış olanlar, yönetim kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılamazlar. Bu hüküm denetçiler hakkında uygulanmaz. "Yönetim Kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılmayacak kişiler şunlardır.

Yönetim kurulu üyeleri;

- Aynı zamanda ortak olan kooperatifin müdürü
- Aynı zamanda ortak olan kooperatif çalışanlar,
- Aynı zamanda ortak olan kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir surette katılanlar (müteahhit, mümessil, satıcılar, alıcılar vb.)

7.16 Ortaklardan hiçbiri, kendisi veya karısı/kocasısı yahut usul ve fûruu ile kooperatif arasında şahsi bir işe veya davaya dair olan görüşmelerde oy hakkını kullanabilir mi?

KK m.50/2: "Ortaklardan hiçbiri, kendisi veya karısı/kocasısı yahut usul ve fûruu ile kooperatif arasında şahsi bir işe veya davaya dair olan görüşmelerde oy hakkını kullanamaz. "Genel kuruldaki bu oylamalara katılmayacak olanlar şunlardır:

- Kendisi ile ilgili görüşme yapılan ortaklar
- Eşi ile ilgili görüşme yapılan ortaklar
- Usulü (ana, baba, dede, nineleri gibi bütün"atalar") ile ilgili görüşme yapılan ortaklar
- Fûruu (Çocukları, torunları, torun çocukları gibi bütün "altsoyu") ile ilgili görüşme yapılan ortaklar.

▼ Tasfiye

8.1 Kooperatifin tasfiye hali ne demektir?

Kooperatifin diğer bir kooperatifle birleşmesi hali hariç olmak üzere dağılan kooperatif tasfiye haline girer. Tasfiye haline giren kooperatif ortaklarla olan ilişkilerinde dahi tasfiye sonuna kadar tüzel kişiliğini korur ve unvanını (tasfiye halinde) ibaresini eklemek suretiyle kullanmakta devam eder.

8.2 Kooperatifin dağılmasına (feshine) karar verilebilmesi için karar nisabı ne olmalıdır?

Kooperatifin dağılmasına (feshine), karar vermede genel kurulda filen kullanılan oyların 2/3 çoğunluğu gereklidir (KK.m 51/2). Bu kooperatiflerin dağılmasına karar verecek yeter sayısıdır. Bu konuda toplantı yeter sayısı ise yasada gösterilmemiş ve ana sözleşmeye bırakılmıştır (KK.m 45). Genel kurulda dağılma kararı verilirse kooperatif tasfiye haline girer (TTK.m 439).

Ana sözleşme ile özel bir nisap belirlenmemişse, tasfiye halinde kooperatiflerin genel kurul toplantılarında nisap aranmaz. Kararlar oy çokluğu ile verilir (KK.m 81/4). Kooperatif tasfiye haline girince organların vazife ve yetkileri, tasfiyenin yapılması için zaruri olan fakat mahiyetleri icabı tasfiye memurlarınca yapılamayan muamelelere inhisar eder (TTK.m 440/1). Dolayısıyla kooperatif genel kurulu, yönetim ve denetim kurulu görevlerini kısıtlı da olsa gene de yürütürler. Bu nedenle tasfiye işlemleri sürerken de tasfiye yönetim kurulu ve denetim kurulu seçimleri yapılması gerekir.

8.3 Kooperatifin dağılmasına (feshine) ve tasfiyeye genel kurul karar vermişse KK m. 81’deki öteki koşulların gerçekleşmesiyle, kooperatif dağılmış sayılır mı?

Kooperatifin dağılmasına (feshine) ve tasfiyeye genel kurul karar vermişse KK m. 81’deki öteki koşulların gerçekleşmesiyle, kooperatif dağılmış sayılır.

Kooperatifin yönetim ve denetim kurulu mevcut olmazsa yahut genel kurul toplanamazsa, dağılıma kararını mahkeme verir. Bu konuda KK'da açık bir hüküm yok görünmektedir. Ancak KK.m.81/4. bent hükmünün, bu yoklukları kapsadığı söylenebilecektir. Bu durumda da, m.81/4 ve m. 98 aracılığı ile TTK m. 435. uygulanabilir. Buna göre de “kanunen, lüzumlu organların biri mevcut olmaz yahut umumi heyet toplanamazsa” ortaklardan birinin Bakanlığa başvurmasıyla, Bakanlık gerekli incelemeyi yapar. “Mahkemeden alacağı karar üzerine” kooperatif dağılır (KK. M.81/4).

Kooperatifin tescilinden sonraki pay sahiplerinin (ortakların) sayısı 7'den aşağı düşerse bu durumda da dağılıma kararını mahkeme verir. Bunun için de, KK. M.81/4 ve TTK. M.435 gereğince ortaklardan ya da kooperatif alacaklılarından birinin Bakanlığa başvurması, yapılacak inceleme sonucuna göre Bakanlığın mahkemeye dağılıma için istekte bulunması gerekir.

Bakanlığın incelemeleri sırasında, ortak sayısı yeniden 7'ye çıkabilir. Sorun kalmaz. Karar genel kurula kalır. Bakanlık dağılıma için mahkemeye başvurmuşsa; mahkeme de ortak sayısının 7'ye çıkarılması için münasip bir müddet tayin eder ve buna rağmen durum düzeltilmezse, kooperatifin dağılmasına karar verir (TTK. M.435).

8.4 Ortak sayısı 7'den aşağı düşmüş kooperatiflerde, genel kurul toplantısı yapılabilir, kararlar alınabilir mi ?

Kooperatiflerde kurucu ortak sayısı en az 7 olduğuna göre (KK m 2/1), ilke olarak genel kurulun toplanamaması gerekir. Bu durumda, ortak sayısı en kısa zamanda 7'ye çıkarılmalıdır. Bu sağlanamazsa; zaten ortaklardan ya da kooperatif alacaklılarından birinin ya da Bakanlığın talebi üzerine mahkemeye kooperatifin dağılmasına karar verilecektir (KK m.81/4.TTK m.435).

Kooperatif çalışmalarını sürdürmek istiyorsa, ortak sayısını kesinlikle en az 7'ye çıkartmalıdır. Yoksa her an feshi istenebilir (KK m.2/1, 81/4. TTK m. 435). Dolayısıyla genel kurulun, ortak sayısını en az 7'ye çıkartarak toplanması daha uygun olur.

8.5 Kooperatiflerin dağılıma sebepleri nelerdir?

TKK Ana sözleşmesi 110'uncu maddeye göre;

- a) Ana sözleşmede belirtilen süre genel kurul kararı ile uzatılmadığı takdirde (bunun için genel kuruldan fiilen kullanılan oyların 2/3 çoğunluğu gereklidir)
- b) Genel kurul kararı ile

- c) İflasın açılması ile
- d) Diğer bir kooperatifle birleşmesi veya devralınması suretiyle (bunun için genel kurulda fiilen kullanılan oyların 2/3 çoğunluğu gereklidir),
- e) Kanunlarda ön görülen diğer hallerde (ortak adedinin yasal kurucu ortak adedinden aşağı düşmesi ile kooperatif organlarının kurulamaması, kooperatifin çalışma konusu dışında veya amme kanunlarına karşı çalışma göstermesi, kooperatifin kanuni tanımı dışına çıkması ve kâr peşinde koşan bir ticari şirket hüviyetine girmesi, acze düşmesi gibi hallerde) Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın mahkemeden alacağı karar üzerine,
- f) Üç yıl üst üste olağan genel kurulunu yapmaması halinde,
- g) Amacına ulaşma imkanının bulunmadığının GTH Bakanlığınca tespiti halinde mahkemeden alacağı kararlarla dağılır.

8.6 Mahkeme veya genel kurulca tasfiye memurları seçilmediği takdirde tasfiye işlerini kim yapar?

Kooperatifler Kanununun 81. maddesi gereği, mahkeme veya genel kurulca tasfiye memurları seçilmediği takdirde tasfiye işlerini yönetim kurulu yapar. Tasfiye kurulu üyeleri-ne, atamayı yapan merci tarafından tespit edilecek miktarda ücret ödenir.

8.7 Kooperatifin dağılması halini ticaret siciline bildirme zorunluluğu var mıdır?

Türk Ticaret Kanununun 438. ve Kooperatifler Kanununun 82. maddesi gereği, iflasın dışında kooperatifin dağılması, yönetim kurulu veya denetçilerce ticaret siciline tescil ve en çok birer hafta ile üç defa ilan ettirilir. İlan kooperatif alacaklılarının belgeleri ile beraber bir yıl içinde başvurmaları gereği yazılır. Bu sürenin başlangıcı üçüncü ilan tarihidir.

8.8 Tasfiye mamelekinin paylaşılması konusunu açıklar mısınız?

Tasfiye haline giren kooperatifin bütün borçları ödendikten ve ortak pay bedelleri geri verildikten sonra kalan mallar genel kurul kararıyla ortağı bulunduğu üst birliğe devredilir veya ortaklar arasında bölüştürülür. Paylaştırma, dağılma anında kayıtlı ortaklar veya hukuki halefleri arasında eşit olarak yapılır (2010 tarihli Basım Tar. Kal. Koop. Örnek Ana sözleşmesi 113. madde).

8.9 Tasfiye memurları azledilebilir mi?

Genel kurul kararı ile atanmış olan tasfiye memurları yahut bu görevi yapan yönetim kurulu üyesi, genel kurul tarafından her zaman azledilebilir ve yerlerine yenileri atanabilir.

Ortaklardan birinin isteği ile de mahkeme, haklı sebepler dolayısıyla tasfiye işlemini durdurabilir. Tasfiyeyi yürütmeye memur kimseleri azil ve yerlerine yenilerini atayabilir.

8.10 Tasfiye memurlarının aktifleri satma yetkisi var mıdır?

Genel kurul aksine karar vermedikçe tasfiye memurları kooperatifin aktiflerini pazarlık suretiyle de satabilirler. Yalnız aktifler toptan satılacaksa genel kurulun iznini almaları gerekir. Bu karar genel kurulun 2/3 çoğunluğu ile alınır (TTK.m.443 ve Koop K. m.98).

8.11 Tasfiye memurları görevlerine başlar başlamaz ne yapmalıdır?

Tasfiye memurları görevlerine başlar başlamaz kooperatifin tasfiyesinin başlangıcındaki durumunu inceleyerek buna göre envanter defterleri ile bilançosunu düzenler ve genel kurulun onayına sunarlar. Tasfiye halinde genel kurul toplantılarında nisap aranmaz. Kararlar oy çokluğu ile verilir.

Tasfiye memurları, kooperatif yönetim kurulu ve denetçileri davet ederek kooperatifin mali durumunu gösteren bir envanter ile bir bilançoyu birlikte düzenler. Bu düzenleme işinde sözü edilen organ, üyelerinden çalışmaya katılmayanları beklemek zorunda değildir.

Tasfiye memurları, lüzum görürlerse kooperatif mallarına değer biçmek için eksperlere başvurabilirler. Düzenlenen envanter ile bilanço, tasfiye memurlarının huzurunda yönetim kurulu tarafından imzalanır. Envanter ve bilançonun imzalanmasından sonra tasfiye memurları dağılma halinde bulunan kooperatifin envanterde yazılı bütün malları ile evrak ve defterlerine el koyar (2010 tarihli Basım Tar. Kal. Koop. Örnek Ana sözleşmesi 117. madde).

8.12 Tasfiye halinde kooperatifte alacaklıları davet ve koruma nasıl olmalıdır?

Alacaklı oldukları kooperatif defterleri veya diğer belgelerden anlaşılan ve ikametgahları bilinen şahıslara duyurma işlemi mahalli örf ve adetlere göre, diğer alacaklılar ise Ticaret Sicili Gazetesinde ilan suretiyle kooperatifin dağılmasından haberdar edilerek alacaklarını beyana çağrılırlar.

Alacaklı oldukları belli olanlar beyanda bulunmazlarsa alacaklarının tutarı notere verilir. Kooperatifin henüz vadesi dolmayan borçları ve ihtilafı bulunan borçlarının karşılığı olan para da notere verilir.

8.13 Tasfiyenin sonunda evrak ve defterler nerede ve kaç yıl saklanmalıdır?

Tasfiyenin sonunda evrak ve defterler on yıl saklanmak üzere notere verilir.

8.14 Kooperatifin unvanının ticaret sicilinden çıkarılması gerekir mi?

Tasfiyenin sona ermesi üzerine kooperatife ait unvanın ticaret sicilinden çıkarılması tasfiye memurları tarafından sicil memurluğundan talep olunur. Bu talep üzerine sicilden çıkarılma durumu tescil ve ilan ettirilir.

8.15 Tasfiye kurulunun sorumluluğu nedir?

Tasfiye kurulu üyeleri, tasfiye işlerinin bir an önce bitirilmesi için, çalışmakla yükümlüdür. Tasfiye kurulu üyeleri yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu taşır.

Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Örnek Ana sözleşmesinin (2010 Basım) 121. maddesi gereği Tasfiye kurulu üyelerinin ana sözleşmenin 71. maddesinin c fıkrasındaki niteliklere haiz olması şarttır. Ayrıca Tasfiye Kurulu Üyeleri hakkında 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 62. maddesi hükmü uygulanır.

8.16 Tasfiye halindeki kooperatif, tasfiye süresince olağan genel kurul toplantılarını yapmak zorunda mıdır?

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 45. maddesi gereğince tasfiye halindeki kooperatiflerin olağan genel kurul toplantılarını yapmaları zorunludur.

▼ Ana Sözleşme Değişiklikleri

9.1 Kooperatif ana sözleşmelerinin hangi maddeleri değiştirilebilir?

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na aykırı olmamak üzere kooperatif ana sözleşmelerinin bütün maddelerinde değişiklik yapılabilir. Fakat, değişiklik yapılmadan önce ilgili Bakanlıktan değişiklik için izin alınması şarttır.

9.2 Ana sözleşme değişikliği amacıyla İl Tarım Müdürlüğüne nasıl bir dilekçeyle başvurulmalıdır?

"Ana sözleşme değişikliği talep dilekçesi" örneği aşağıda görülmektedir.

.....VALİLİĞİNE (Tarım İl Müdürlüğü)	
Kooperatifimiz anasözleşmesininmaddesini/maddelerini değiştirmek istiyoruz. Değişikliğe ilişkin belgeler ilişikte sunulmuştur. Gereğinin müsaadelerine arz ederiz.	
...../...../.....	
(İmza) Adı Soyadı S.S..... Köyü Tarımsal Kalkınma Koop. Başkan Yardımcısı	(İmza) Adı Soyadı S.S..... Köyü Tarımsal Kalkınma Koop. Başkanı Mühür
Adres:.....	
Ekler: Ek 1: Noter onaylı gerekçeli yönetim kurulu kararı Ek 2: Değiştirilecek maddelerin eski ve yeni metinleri Ek 3: Yönetim kurulu imza sirküleri Ek 4:	

9.3 Ana sözleşme değişikliği izni almak için İl Tarım Müdürlüklerine hangi belgeleri sunmak gerekir?

Ana sözleşme değişikliklerinde aşağıda belirtilen belgeler kooperatif yetkililerince hazırlanarak İl Müdürlüklerine teslim edilir. Kooperatif türüne göre başka belgeler de istenebilir.

- a) Ana sözleşme değişikliğinin istendiğine dair dilekçe
- b) Değiştirilmek istenen madde metninin eski ve yeni şeklinin karşılıklı olarak yazılmış ve yönetim kurulunca imzalanmış belgesinden 5 nüsha
- c) Ana sözleşme değişikliğine neden ihtiyaç duyulduğuna dair gerekçeli yönetim kurulu kararının noter onaylı örneği (2 nüsha)
- d) Çalışma bölgesi genişletilecekse çalışma bölgesine dahil edilecek yerleşim birimi muhtarlarının kooperatif yönetim kuruluna başvurduklarına dair dilekçe
- e) Mevcut yönetim kuruluna ait imza sirküleri
- f) Ortaklık payları artırılabilecekse önceden alınması taahhüt edilen pay miktarının ödendiğini gösterir kooperatif yönetim kurulu yazısı veya tasdikli bilanço,

9.4 Ana sözleşme değişikliği izni alındıktan sonra kooperatif yetkilileri hangi işlemleri yapar?

İstenilen değişiklik onayını alan kooperatif yetkililerince ana sözleşme değişikliği için;

- a) Ana sözleşme esaslarına göre yapılacak ilk genel kurul toplantısında, değişiklik metinlerinin görüşülerek gerekli kararların alınması,
- b) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 3'üncü maddesi gereğince tescil ve ilana tabi hususlarda değişiklik yapılmış ise ana sözleşmede değişiklik yapılan bu maddelerin tescil ve ilan ettirilmesi, ilan yapıldığına dair gerekli belgelerin İl Müdürlüklerine teslim edilmesi gerekmektedir.

9.5 Ana sözleşme değişikliği için yönetim kurulu kararı nasıl olmalıdır?

Bu konuda kooperatif karar defterinden bir örnek aşağıya çıkarılmıştır.

<p>Kooperatifimiz yönetim kurulunun/...../..... tarihinde yapmış olduğu toplantıda; tescil, ilan, imza sirküsü vb. masraflarının azaltılması ve deneyim kazanan yönetim kurulu görev sürelerinin 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na uygun olarak genel kurulca tespit edilebilmesi için Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na anasözleşmenin maddesinde belirtilen hükmün "Yönetim kurulu üyeleri ve yedekleri genel kurul toplantısında ortaklar arasından 3 asil 3 yedek olmak üzere en az bir, en fazla dört yıl için seçilirler, genel kurulca böyle bir tespitin yapılmaması halinde bir yıl seçilmiş sayılır" şeklinde değişiklik talebinde bulunularak izin alınmasına oybirliği ile karar verilmiştir.</p>		
..... Yönetim Kurulu Bşk. Yönetim Kurulu Bşk.Yrd. Muhasip Üye

9.6 Ana sözleşme değişiklik metinlerine bir örnek verir misiniz? (Eski ve yeni metin)

S.S..... Kooperatifi Ana sözleşmesinin 69. maddesi değişikliği		
Eski Şekli Madde - 69	Yeni Şekli Madde - 69	
<p>Madde 69- Yönetim kurulu, kanun ve ana sözleşme hükümleri içinde kooperatifin çalışmasını yöneten ve onu temsil eden yürütme organıdır. Yönetim kurulu kooperatif hükmü şahsiyetinin kanuni temsilcisi olup, kooperatif idaresinde işletme sahibi gibi bir yer tutar.</p> <p>Yönetim kurulu üyeleri ve yedekleri genel kurul toplantısında ortaklar arasından 5 asil 5 yedek olmak üzere en az bir yıl için seçilirler. Görev süresi sona eren üyelerin seçilme hakkı vardır. Tüzel kişiler de yönetim kurulu üyeliğine seçilebilirler. Yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler, temsilcilerinin isimlerini kooperatife bildirir.</p>	<p>Madde 69- Yönetim kurulu, kanun ve ana sözleşme hükümleri içinde kooperatifin çalışmasını yöneten ve onu temsil eden yürütme organıdır. Yönetim kurulu kooperatif hükmü şahsiyetinin kanuni temsilcisi olup, kooperatif idaresinde işletme sahibi gibi bir yer tutar.</p> <p>Yönetim kurulu üyeleri ve yedekleri genel kurul toplantısında ortaklar arasından 3 asil 3 yedek olmak üzere en az bir, en fazla dört yıl için seçilirler. Genel kurulca böyle bir süre tespiti yapılmaması halinde bir yıl seçilmiş sayılır. Görev süresi sona eren üyelerin seçilme hakkı vardır. Tüzel kişiler de yönetim kurulu üyeliğine seçilebilirler. Yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler, temsilcilerinin isimlerini kooperatife bildirir.</p>	
..... Yönetim Kurulu Bşk. Yönetim Kurulu Bşk.Yrd. Muhasip Üye

9.7 Ana sözleşmenin 5. maddesindeki çalışma bölgesinin genişletilmesiyle ilgili örnek verebilir misiniz?

Bu konuda; karar defteri, eski ve yeni metinler, çalışma bölgesine katılacak yerleşim birimi muhtarının talep dilekçesi örnekleri aşağıya çıkarılmıştır.

1-Karar defteri örneği:

Kooperatifimizin/...../..... tarihinde yapmış olduğu toplantıda; çalışma bölgemizde yeterli sayıda ortak olmaması, kooperatifimize ait işletmeye yeterli miktarda mal temin edilememesi, komşu köyün hayvansal ürünlerinin değerlendirilmesi için köyünün çalışma bölgemize dahil edilmesi için Tarım ve Köyüleri Bakanlığına ana sözleşmemizin 5. maddesinde değişiklik talebinde bulunularak izin alınmasına oy birliği ile karar verilmiştir.

Yönetim Kurulu Başkanı

Başkan Vekili

Muhasip Üye

2- Eski ve Yeni Metin:

S.S. kooperatifi Ana sözleşmesinin 5. maddesi değişikliği teklifi:

ESKİ ŞEKLİ	YENİ ŞEKLİ
Madde-5: Kooperatifin çalışma bölgesi a köyüdür.	Madde-5: Kooperatifin çalışma bölgesi a,b,c köyleridir.
Yönetim Kurulu Başkanı	Başkan Vekili Muhasip Üye

3- Talep Dilekçesi:

SS. KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞINA	
Köyümüzdeki hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve birlikte çalışmak için kooperatifinizin çalışma bölgesine katılmak istiyoruz.	
Gereğini arz ederim./...../..... Köyü Muhtarı İmza-Mühür

9.8 Ana sözleşme değişiklikleri hangi hallerde ve ne zaman geçer olur?

Ana sözleşme değişikliklerinin geçerli olması için aşağıda belirtilen aşamaların tamamlanmış olması şarttır:

- a) Usulüne uygun yönetim kurulu kararının alınması
- b) Eski ve yeni metinlerin hazırlanması
- c) Bakanlığın değişiklik izni vermesi
- d) Yapılacak ilk genel kurulda görüşülerek onaylanması
- e) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 3 üncü maddesi gereğince tescil ve ilana tabi hususlarda değişiklik yapılmış ise ana sözleşmede değişiklik yapılan bu maddelerin tescil ve ilan ettirilmesi

9.9 Değiştirilecek maddelerin genel kurulda ayrı ayrı görüşülerek karara bağlanması şart mı?

Değiştirilen maddelerin genel kurulda da ayrı ayrı görüşülüp karara bağlanması uygun olur. Bunlardan kabul edilenlerin madde numaraları tutanağa aynen yazılmalıdır. KK. m.3/son fıkra : "Ana sözleşme değişiklikleri de kuruluştaki usullere bağlıdır. "Ana sözleşmenin değiştirilmesi bahis konusu ise, yapılacak ilanda değiştirilecek maddelerin numaralarının yazılması ile yetinilir." (KK.46/1)

9.10 Ana sözleşme değişiklikleri gündemde nasıl belirtilmelidir?

KK.m.46/1: "Toplantı çağrısına ve ilana gündem yazılır. Ana sözleşmenin değiştirilmesi bahis konusu ise, yapılacak ilanda değiştirilecek maddelerin numaralarının yazılması ile yetinilir.

▼ Kooperatiflerde Üst Örgütlenme

10.1 Kooperatif neden üst örgütlere ihtiyaç duyar?

Aynı çalışma konusuna sahip birim kooperatiflerin ekonomik menfaatlerinin korunması, etkin ve güçlü bir pazar ağının oluşturulması, kooperatifçiliğin geliştirilmesi ve çiftçi organizasyonları arasında işbirliğinin sağlanması amacı ile kendi aralarında bölge bazında bir araya gelerek kooperatif birliklerini kurabilmektedirler. Aynı bölgede aynı çalışma konusunda birden fazla birlik kurulamaz.

Aynı tür/aynı çalışma konusuna sahip kooperatif birlikleri de kendi aralarında ulusal düzeyde birleşerek Merkez Birliği kurabilmektedir. Aynı çalışma konusunda birden fazla merkez birliği kurulamaz.

Özetle, faaliyet gösterdikleri alanda ekonomik bakımdan daha çok güçlenmek, büyük işletmelerle rekabet edebilmek ve pazarda söz sahibi olabilmek için kooperatifler bölge birliklerini, bölge birlikleri de merkez birliklerini kurmalıdır.

Türkiye’de kurulmuş olan tüm kooperatif merkez birliklerinin üst örgütü ise Türkiye Milli Kooperatifler Birliği’dir.

10.2 Bir bölge veya merkez birliği kurmak için ne gereklidir?

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 3476 Sayılı Kanun’la değişik 72. ve 76 maddelerine göre, bir bölge birliğinin kurulması için aynı çalışma konularında faaliyet gösteren en az 7 tarımsal amaçlı kooperatifin ortak başvurusu şarttır.

Bir merkez birliği kurulabilmesi için de en az 7 adet kooperatif birliğinin bir araya gelmesi gerekir.

Bölge birliği veya merkez birliği kurulabilmesi için kurucu kooperatiflerin ve birliklerin genel kurullarından karar almış olmaları zorunludur.

10.3 Herhangi bir çalışma konusunda bölge veya merkez birliği kurulabilir mi?

GTH Bakanlığı, 1163 sayılı KK'ndan aldığı yetkiye dayanarak kurulabilecek bölge ve merkez birliği sayısını şu şekilde düzenlenmiştir.

- a) Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri kendi aralarında bir araya gelerek 5 farklı bölge ve merkez birliği kurabilirler.
 - Tarım
 - Ormancılık
 - Çay
 - Hayvancılık
 - El sanatları
- b) Sulama Kooperatifleri Birlikleri ve Merkez Birliği
- c) Su Ürünleri Kooperatifleri Birlikleri ve Merkez Birliği

10.4 Her ilde bölge birliği kurulabilir mi?

İlgili Bakanlık her ili bir bölge olarak değerlendirebileceği gibi birden fazla ili kapsayacak şekilde bölgeler de oluşturabilir. Bölgeler belirlenmiş ise, bu bölgelerde aynı çalışma konularına sahip birden fazla kooperatif birliği kurulamaz (1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu Md. 72). Dolayısıyla, her ilde değil, ilgili Bakanlığın belirlediği her bölgede aynı amaçla faaliyet gösteren en az 7 kooperatifin ortak başvurusuyla bölge birliğini kurmak mümkündür.

10.5 Bölge ve merkez birlikleri kooperatiflere hangi hizmetleri sunarlar?

Kooperatif bölge ve merkez birliklerinden beklenen hizmetler aşağıda sıralanmıştır. Bu hizmetleri sunabilmesi için üst örgütlerin yeterince güçlü olması şarttır:

- a) Temsil
- b) Eşgüdüm
- c) Denetim
- d) Eğitim
- e) Destek
- f) Dayanışma (ulusal ve uluslar arası)
- g) Kamu desteklerinden yararlanma

10.6 Birim kooperatifleri denetlemek bölge birliğinin görevi midir?

Birim kooperatiflere denetleme hizmeti sunmak merkez birliğinin görevidir. Fakat, merkez birliği kuruluşu tamamlanmamış veya bu hizmeti sunacak güce erişememiş ise, birim kooperatifleri denetleme görevi bölge birliklerine geçer.

Üst örgütler tarafından yapılan denetim sonuçları ilgili bakanlığa bildirilir (Md.75).

10.7 Kooperatifler bölge birliklerinde nasıl temsil ediliyor?

Bölge birliğine üye olan her kooperatifin genel kurulu, bölge birliğinin ana sözleşmesinde belirtilen sayıda üst birlik delegesi seçer ve bir sonraki seçimli genel kurula kadar görevlendirir. Örneğin, Hayvancılık Kooperatifleri Birliklerinin 2010 yılında düzenlenen ana sözleşmelerine göre, delegeler (temsilciler) 1-4 yıl için seçilebiliyor ve seçilecek delege sayısı aşağıda belirtilen şekilde belirleniyor:

ORTAK SAYISI	DELEGE SAYISI
51'den az	2
51 - 100	3
101 - 200	4
200'den çok	5

10.8 Bir kooperatif bölge birliğinin kurulma aşamaları nelerdir?

1163 sayılı Kanun ve ana sözleşme, genelge ve yürürlükteki diğer mevzuatlar gereği kooperatif birliklerinin kuruluş işlemleri aşağıda belirtilen şekilde yürütülür.

- Genel kurulunda karar alan ve birlik kurmak üzere bir araya gelen aynı çalışma konularına sahip en az 7 kooperatifin yetkili temsilcilerinin imzasını taşıyan kuruluş dilekçesi İl Tarım Müdürlüğüne sunulması ile etüt çalışmalarına başlanır.
- Kurulacak birlik birden fazla ili kapsıyorsa, başvuru yapılan ilin İl Tarım Müdürlüğü, durumu bölgedeki diğer illere yazılı olarak bildirir. Bundan sonraki işlemler, Bakanlık tarafından o bölgenin bölge merkezi olarak tanımlanmış ilin İl Tarım Müdürlüğü'nce yürütülür.
- Müteşebbis kooperatiflerin İl Tarım Müdürlüklerinde bulunan dosyalarından kuruluş tarihlerine, tescil ve ilanlarına ve genel kurul toplantılarına ilişkin bilgilere bakılır. Eğer bu kooperatifler 25 Ekim 1988 tarihinden önce kurulmuş ise, 3476 Sayılı Kanun'a göre intibak edip etmediği, intibakını yapmış ise tescil ve ilan işlemlerinin tamamlanıp tamamlanmadığı araştırılır ve intibak tarihleri yazılır. 25.10.1988 tarihinden sonra kurulmuş kooperatifler için sadece tescil ve ilan ile genel kurul toplantıları dikkate alınır.

- d) Bölge merkezi konumundaki ilin İl Tarım Müdürlüğüne, müteşebbis kooperatiflerin birlik kurma konusunda en son genel kurullarından karar alıp almadıkları, karar almışlarsa bu kararın hangi temsilciler tarafından kullanılacağı, kuruluş dilekçesinde imzası bulunan temsilcilerin genel kurul toplantısından alınan yetkilerinin bulunup bulunmadığı, genel kurul belgelerinden kurucu kooperatiflerin fiilen faaliyet gösterdikleri konuların kurulmak istenen birliğin amacına uygun olup olmadığı incelenerek raporda belirtilir.
- e) Kooperatifler için hazırlanan inceleme raporlarından da istifade edilerek kurucu kooperatiflerin, idari-mali ve hukuki yapıları, ortak sayıları, sermayeleri, uyguladıkları proje konusu, yıllık üretimleri, kooperatif olarak ortaklarına sağladığı hizmetler, ortak-kooperatif ilişkisinin durumu vb. konularını kapsayan detaylı bir rapor hazırlanır.
- f) Bu bilgilerle birlikte, Kuruluş Etüt Talimatı'na uygun olarak hazırlanan kuruluş etüt raporu İl Tarım Müdürlüğü'nün yazısı ekinde Bakanlığın ilgili birimine, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'ne (TRGM) gönderilir. TRGM'ne sunulacak yazı ekinde, kurucu kooperatiflerin idari-mali ve hukuki yapılarını içeren rapor, kuruluş etüt raporu ile birlikte kurucu heyetin birlik kurma talebine ilişkin dilekçesi, birlik kurma konusunda kararın alındığı en son genel kurula ilişkin gündem maddeleri, toplantı tutanağı ve bilançonun onaylı birer örneği ve bölge merkezine bağlı illerdeki bağlı İl Tarım Müdürlükleri arasında bu konuda yapılan yazışmaların birer örneği ile rapora ilişkin diğer ek belgelerin gönderilmesi gerekmektedir.
- g) TRGM başvuruyu ve ekli bilgileri inceler ve olumlu birliğin kurulmasına olumlu veya olumsuz karar verir. Kararın olumlu olması halinde kuruluş etüt ön izni verilir.
- h) 1163 sayılı Kanun'un 3. ve 72. maddelerine göre, TRGM tarafından birliğe kuruluş onayı/izni verilmesinden sonra ana sözleşmelerin tanzimi ve diğer kuruluş işlemleri kooperatif kuruluşlarında olduğu gibi gibidir.

10.9 Hangi il hangi birlik bölgesinde bulunuyor ve bölgelerin merkez illeri hangisidir?

Kurulabilecek her bir bölge birliğinin bölgesi ve bu bölgelerin merkez illeri İl Tarım Müdürlüklerinde bulunmaktadır. Bu bilgileri oradan temin etmek gerekir.

▼ Mali Hükümler

11.1 Kooperatiflerin kurumlar vergisinden muaf olabilmeleri için gerekli şartlar nelerdir?

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (VUK)'nun 4.ü maddesinin (k) bendinde, ana sözleşmelerinde aşağıdaki bilgiler bulunan kooperatiflerin kurumlar vergisinden muaf oldukları hükme bağlanmıştır:

- Sermaye üzerinden kazanç dağıtmamak
- Yönetim kurulu başkan ve üyelerine kazanç üzerinden hisse vermemek
- Yedek akçelerini ortaklara dağıtmamak
- Münhasıran ortaklarıyla iş görmek

Diğer taraftan, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 93. maddesinin 4. fıkrasında kooperatifler, kooperatif birlikleri ve kooperatif merkez birliklerinden faaliyete geçen üst kuruluşlara girmedikleri taktirde, kurumlar vergisi muafılığından yararlanamayacakları hükme bağlanmıştır. Ancak, kooperatifler kanunundan sonra değişen kurumlar vergisi kanununda eski kanundaki üst birliğe üye olma şartı yer almadığından, Maliye Bakanlığı'nın Kurumlar Vergisi ile ilgili tebliğlerinde Kooperatifler Kanunu'ndaki hüküm dikkate alınmamıştır.

Kooperatiflerin, kurumlar vergisi muafiyetinden faydalanabilmeleri için;

- Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 4/k maddesindeki muafiyet şartlarının kooperatif ana sözleşmelerinde yazılı bulunması,
- Ana sözleşmede muafiyet şartları yazılı olmakla beraber, fiiliyatta da bu kayıt ve şartlar dahilinde faaliyet göstermeleri, gerekmektedir.

11.2 Kooperatiflerde kurumlar vergisi (risturn) istisnası nasıl uygulanır?

Kooperatif ortaklarının yönetim gideri karşılığı olarak ödedikleri paralardan harcanmayarak iade edilen kısımlar ile ortakların üreterek kooperatife sattıkları veya kooperatiften üretim faaliyetinde kullanmak üzere satın aldıkları malların değerine göre hesapladıkları risturnların ortaklara dağıtımı, kâr dağıtımı sayılmaz. Risturnun nakden veya aynı değerde mal ile ödenmesi istisnanın uygulanmasına engel değildir.

Ortaklardan başka kimselerle yapılan işlemlerden doğan kazançlar ile ortaklarla ortaklık statüsü dışında yapılan işlemlerden doğan kazançlar hakkında risturnlara ilişkin istisna hükmü uygulanmaz. Bunların genel kazançtan ayrılmasında, ortaklarla yapılan iş hacminin genel iş hacmine olan oranı esas alınır (Kurumlar Vergisi Kanunu 5. madde).

11.3 Kurumlar vergisi matrahını açıklar mısınız?

Kurumlar vergisi matrahına dair düzenleme 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 6. maddesinde yer almaktadır. Buna göre kurumlar vergisi, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safî (net) kurum kazancı üzerinden hesaplanır.

Kooperatiflerde de bir hesap döneminde elde edilen safî kazanç üzerinden hesaplanır. Safî kurum kazancının tespitinde gelir vergisi kanununun ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır. Zira faaliyette bulunan kurumların bu faaliyetlerinden doğan kazançların tespitinde Gelir Vergisi Kanunu'nun 59. maddesinin hükmü de dikkate alınır. Gelir Vergisi Kanunu'nun ortaklara kâr haddi ve asgari gayri safî hasıla esas hakkındaki hükümleri kurumlar vergisi mükellefi olan kooperatifler için de uygulanır (md. 6). Bir yıl içerisinde elde edilen net kurum kazancı kurumlar vergisi matrahını oluşturur.

Bir diğer anlatımla kurum kazancı, gelir vergisinde olduğu gibi ticari, zirai ve mesleki kazançlardan, ücretlerden, gayrimenkul ve menkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlardan oluşur (KVK. md.1).

11.4 Kurumlar vergisi matrahından indirilebilen giderler nelerdir?

5520 sayılı Kurumlar Vergisinde yer alan düzenlemeye göre indirilebilen giderler şunlardır:

- a) Kuruluş ve örgütlenme giderleri
- b) Genel kurul toplantı giderleri ile kooperatiflerin birleşme, fesih ve tasfiye giderleri
- c) Hisse ve tahvil senetlerinin ihraç giderleri

- d) Bilançolarda her yılın zararları ayrı ayrı gösterilmek şartıyla 5 yılı aşmayan zararlar
- e) Ar-Ge harcamaları
- f) Bağış ve yardımlar,

11.5 Kurumlar vergisi matrahından indirilemeyen giderler nelerdir?

5520 sayılı Kurumlar Vergisinde yer alan düzenlemeye göre indirilemeyen giderler:

1. Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler
2. Yedek akçeler
3. Her türlü vergi ve para cezaları ile gecikme zam ve faizleri
4. Gecikme faizleri
5. Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler
6. Örtülü kazançlar
7. Maddi ve manevi zararlar
8. Kanunen kabul edilmeyen gider niteliğinde olan diğer giderler

11.6 Kurumlar vergisi beyannamesi nasıl ve ne zaman verilir?

5520 Sayılı Kanunu 14 maddesi (3) fıkrasına göre Kurumlar vergisi beyannamesi hesap döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın birinci gününden yirmibeşinci günü akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilir. Kurumlar vergisi istisnasından faydalanan kooperatifler boş bir beyannameyi, kurumlar vergisi ödeyecek kooperatifler ise bir hesap dönemine ait yukarıda belirtilen, şekil ve surette hesaplanan kurum kazancını ihtiva eden beyannameyi bağlı oldukları vergi dairesine vermek zorundadırlar. Kurumlar vergisi muafiyetinden faydalanan kooperatifler ise muafiyetleri sırasında mükellefiyet tesis ettirmez ve beyanname vermezler.

Ayrıca 2005 yılında başlatılan vergi beyannameleri ve bildirimlerinin internet ortamında gönderilmesi uygulaması kapsamında beyannamelerini elektronik ortamda verme zorunluluğu getirilen kooperatifler ve bunların dışında olup tam otomasyonlu vergi dairelerine bağlı bulunan kooperatifler de beyannamelerini elektronik ortamda gönderme imkanına sahiptirler.

11.7 Kurumlar vergisi oranı ne kadardır ve ne zamanı ödenir?

Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre kurumlar vergisi kurum kazancının % 20'si oranındadır. Kurumlar vergisi, beyanname verilen ayın içinde ödenir.

11.8 İktisadi kıymetlerin yeniden değerlendirilmesini açıkları mısınız?

Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298 inci maddesine göre kooperatiflerin bilançosuna dahil amortismanla tabi iktisadi kıymetleri her hesap dönemi sonu itibariyle aşğıdaki şartlarla yeniden değerlendirilebilir.

Bilançonun aktifinde yer alan iktisadi kıymetler ve bu kıymetler için geğmiş yıllarda ayrılmış olan amortismanlar yeniden değerlemenin yapılacağı yıla ait oran ile çarpılmak suretiyle yeniden değerlenirler.Yeniden değerleme neticesinde doğacak değer artışı bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında gösterilir. Kurumlar vergisi mükellefleri (kooperatifler) pasifte özel bir fon hesabında gösterilen değer artışının tamamını sermayelerine ilave edebilirler. Bu suretle sermayeye eklenen değer artışları, ortaklar tarafından işletmeye ilave edilmiş kıymetler olarak kabul edilir. Bu işlemler kâr dağıtımını sayılmaz.Değer artış fonu, sermayeye ilave dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde bu işlemin yapılacağı dönemin kazancı sayılarak vergiye tabi tutulur. Değer artış oranı Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca her yıl Aralık ayında resmi gazetede ilân edilir. Her yılın yeniden değerleme oranı ancak o yıla ait değerlemede nazara alınabilir. Yeniden değerlemenin herhangi bir yıl yapılmamasından veya değerleme oranının düşük uygulanmasından dolayı daha sonraki yıllar geğmiş dönemlere ilişkin yeniden değerleme yapılamaz. Hesap dönemi içinde aktife giren amortismanla tabi iktisadi kıymetler için aktife girdiği dönem yeniden değerleme yapılamaz.

11.9 Kooperatiflerin gelir vergisi ile ilişkisi nedir?

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tabi tutulmuştur.Bu bakımdan tüzel kişiliği olan kooperatiflerin elde ettikleri gelirlerin gelir vergisi ile ilişkisi bulunmamaktadır. Kooperatiflerin kazançlarının, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (I/B) maddesi uyarınca Kurumlar vergisine tabi olduğu yukarıdaki bölümlerde açıklanmıştır.

5520 Sayılı Kanun kapsamında kooperatiflerin vergi matrahlarının düzenlendiği 6 maddesinde 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununun ticari ve zirai kazançlara ilişkin hükümlerine atf yapılmaktadır.

Kooperatiflere ait gayrimenkulların kiralanması karşılığında bunlara yapılan kira ödemelerinden vergi kesintisi yapılması gerekir. Ancak kooperatife kira ödemesinde bulunan kişilerin tevkifat yapma mecburiyetinin bulunmaması halinde ise kooperatiflerin tevkifata tabi tutulmamış bu gelirlerini kurumlar vergisi beyannamesi ile beyan etmeleri gereklidir.

11.10 Kooperatiflerde zirai mahsuller vergisi tevkifatı hakkında bilgi verir misiniz?

Kooperatifler 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'ncü maddesi gereğince aynı kanunla tanınan belirli muafiyetler dışında kalan:

- 1) Çiftçilerden veya ortaklardan satın aldıkları;
 - a. Hayvanlar ve bunların mahsulleri ile kara ve su avcılığı mahsulleri bedelinin ödenmesinde % 2 (Ticaret Borsaları'nda tescil ettirilerek satın alınanlarda %1)
 - b. Diğer zirai mahsullerin bedelinin ödenmesinde de % 4 (Ticaret Borsalarında tescil ettirilenlerde %2)
 - c. Orman ürünlerinin istihsal bedellerinin ödenmesinde %2 oranında gelir vergisi kaynakta tevkifat yapmaları gerekmektedir. Kooperatifler bir ay içinde kesilen hayvansal ve zirai vergilerini ertesi ayın 23'üncü günü akşamına kadar muhtasar beyanname ile bağlı bulunduğu vergi dairesine bildirmek ve beyanname verilen ayın 26. günü akşamına kadar ödeme yapmak mecburiyetindedirler. Belirtilen muhtasar beyannamenin geç verilmesi, hiç verilmemesi veya tahakkuk eden söz konusu verginin zamanında ödenmemesi sebebiyle doğacak vergi zam ve cezalarını, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun62'nci maddesi gereğince kusuru olan kooperatif yönetim kurulu üyeleri ödemekle sorumludur.
- 2) Ayrıca kooperatiflerce istihdam edilen kişilerden, yine 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü md. l' inci fıkrası, 103 ve 104'üncü maddelerinde yazılı gelir dilimlerinde belirtilen nispetlerde gelir vergisi kesilerek muhtasar beyanname ile bağlı olduğu vergi dairesine yatırılması gerekmektedir. Çalışanların gelir vergisine tabi gelir dilimleri ve vergi oranları: Gelir dilim ve nispetinde gelir vergisi kesilip ilgili vergi dairesine ertesi ayın 23'ncü günü akşamına kadar muhtasar beyanname ile bağlı bulunduğu vergi dairesine bildirmek ve beyanname verilen ayın 26. günü akşamına kadar ödeme yapmak mecburiyetindedirler.
- 3) Çiftçilere yapılan doğrudan gelir desteği ve alternatif ürün ödemeleri için gelir vergisi kesintisi yapılmaz.

11.11 Kooperatiflerin Vergi Usul Kanunu ile ilişkileri nelerdir?

Kooperatifler, tutacakları muhasebe defter, belge kayıt ve nizamı bakımından 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun esas ve şartlarına tabidir. Kooperatifler 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun182'nci maddesi ile T. Ticaret Kanunu'nun 66'ncimaddesi gereğince, aşağıda

belirtilen bilanço esasına göre birinci sınıf muhasebe defter ve belgeleri tutma mecburiyetindedirler.

11.12 Kooperatiflerce tutulması gereken defterler:

Yevmiye defteri, defter-i kebir. kasa defteri (yasal zorunluluğu yoktur), envanter defteri, ayrıca 1163 sayılı kanuna göre; yönetim kurulu karar defteri, ortaklık defteri. Söz konusu defterlerin, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nda belirtilen şekil ve şartlar ile muhasebe tekniğine ve mevzuata uygun olarak işlenmesi gerekmektedir. Yapılan ekonomik faaliyetler neticesinde tahsil edilen ve ödenen paraların muhasebe defterlerine işlenmesi için alınıp verilmesi gereken kanuni belgeler:

Fatura, perakende satış fişi, makineli kasaların kayıt ruloları ve (z) raporları, giriş ve yolcu taşıma biletleri, gider pusulası, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzu, ücret bordrosu v.s. gibi belgelerin alınıp verilmesi gerekmektedir.

11.13 Kooperatiflerde katma değer vergisini açıklar mısınız?

- 1) 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1'inci maddesine göre;
 - a. Türkiye'de yapılan ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde görülen teslim ve hizmetler,
 - b. Her türlü mal ve hizmet ithalatı.
 - c. Diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetler ile söz konusu maddede belirtilen diğer ekonomik faaliyetlerin görülmesi katma değer vergisine tabidir.
- 2) Katma değer vergisi oranı (KDVK. md. 28). Katma değer vergisi oranlarında muhtelif mal ve hizmetler ile bazı malların perakende safhası için farklı vergi oranları tespit etmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.
- 3) Katma değer vergisi vergilendirme dönemi (KDVK. md. 39). Katma değer vergisinde vergilendirme dönemi, faaliyet gösterilen takvim yılının üçer aylık dönemleridir. Ancak Maliye Bakanlığı, mükelleflerin yıllık gayri safi hasılatlarına göre üç aylık vergilendirme dönemi yerine birer aylık vergilendirme dönemi tespit etmeye yetkilidir. KDVK'nun 8'inci maddesinde belirtilen vergi mükellefinin tanımında mal ve hizmet satan işler yapan kooperatiflerin vergilendirme dönemi bir aydır.
- 4) KDV beyannamesi (KDVK. md. 41-46) Katma değer vergisi mükellefi olan mal ve hizmet satan ekonomik faaliyette bulunan kooperatifler, kestikleri katma değer vergilerini katma değer vergisi beyannamesi ile vergilendirme dönemi olan

ayı takip eden ayın 24'üncü günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine vermek ve beyanname verdiği ayın 26'sı akşamına kadar ödemekle yükümlüdür. Zamanında verilmeyen KDV beyannameleri ile zamanında ödenmeyen KD Vergilerinden ötürü doğan KDV zam ve cezalarının ödenmesinde 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 62'nci maddesi gereğince kooperatif yönetim kurulu üyeleri şahsen sorumlu olup kendilerinden tazmin edilmesi gerekmektedir.

11.14 Kooperatiflerin harçlar kanunu ile ilgisi nedir?

Harç, devletin yaptığı birtakım hizmetler için bu hizmetten yararlandıktan aldığı belli bir katılım payını ifade etmektedir. 492 Sayılı Harçlar Kanununun 1. maddesinde devlet tarafından alınacak harçlar:

- Yargı Harçları,
- Noter Harçları,
- Vergi Yargısı Harçları,
- Tapu ve Kadastro Harçları,
- Konsolosluk Harçları,
- Pasaport, ikamet tezkeresi vize ve Dış İşleri Bakanlığı tasdik harçları,
- Gemi ve Liman Harçları,
- İmtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları,
- Trafik harçları, olarak belirlenmiştir. Yine aynı Kanunun 13. maddesinde Harçtan müstesna işlemler düzenlenmiştir. Diğer taraftan 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 93'üncü maddesinde ise kooperatiflerin;
- Her nevi defterlerin ve ana sözleşmelerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfalarının mühürlenmesi,
- Ortakların temlik edecekleri gayrimenkuller,
- Yönetim kurulu, ana sözleşmeye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden kaçınacak olursa, ortağın çıkma dileğini noter aracılığı ile kooperatife bildirimini

Konularında söz konusu harçlardan ve damga vergisinden muaf oldukları hükme bağlanmış durumdadır. Dolayısı ile kooperatifler tüzel bir kişilik olarak 1163 Sayılı Kanunun 93. maddesinde belirtilen muafıklar ve 492 Sayılı Harçlar Kanununun 13. maddesinde belirtilen harçtan müstesna işlemler haricinde yaptıkları faaliyetler çerçevesinde devletten

492 Sayılı Harçlar Kanununda bahsedilen hizmetler kapsamında yararlanılan hizmetler için harç ödemek durumundadırlar.

Kooperatifler Kanunu'na göre; kooperatifler aşağıda belirtilen işlemler nedeniyle her nevi Harçtan muafırlar.

- Her nevi defterlerin ve ana sözleşmelerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfaların mühürlenmesi. Kooperatiflerin bu muafliktan yararlanabilmeleri için üst kuruluşa üye olma şartı yoktur.
- Ortakların temlik edecekleri gayrimenkuller her türlü vergi ve harçtan muaftır.
- Kooperatif ortaklarının, Kanunun 13. maddesine göre ortaklıktan çıkmak için noter aracılığı ile verecekleri bildiri damga vergisine, diğer harç ve resimlere tabi değildir.

11.15 Kooperatiflerin ana sözleşmelerinde yer alan bazı hükümlerin muafiyete etkisi nelerdir?

a) "Sosyal, Kültürel ve ekonomik Tesislerin Kurulup İşletilmesi" Hükümü.

Bazı kooperatiflerin ana sözleşmelerinin amaç maddesinde, "ortakların sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli tesisleri kurar, bu tesisleri işletir veya kiraya verir" hükmü yer almaktadır. Ana sözleşmelerinde söz konusu hükme yer veren kooperatiflerin, fiilen maddede belirtilen tesisleri kurup bizzat işletmeleri, veya kiraya vermeleri halinde ortak dışı faaliyette bulunmuş olacaklarından, ana sözleşmelerinde muafiyet şartlarının tamamı yazılı olsa dahi, bu işlemlerin yapıldığı tarihten itibaren mükellefiyetlerinin tesisi gerekmektedir. Ancak, ana sözleşmelerinde ortak dışı işlem yapılacağına dair hükümlere yer veren kooperatiflerin kurumlar vergisine tabi olacakları açıktır.

b) "Sermaye Üzerinden Kazanç Dağıtılmaması" Hükümü

Bazı kooperatiflerin ana sözleşmelerinde, "sermaye üzerinden kazanç dağıtmamak" şartı açıkça yer almamakla birlikte; "Gelir gider farkı genel kurulca onaylanan yıllık bilançoya göre tespit edilir, yönetim ve denetim kurulu üyelerine gelir gider farkından pay verilmez ve kooperatif yalnız ortaklarıyla işlem yapar. Ortaklarla yapılan işlemlerden doğmuş bulunan geri kalan farkın bir kısmı yedek akçe olarak ayrılır. Yedek akçeler ortaklara dağıtılmaz. Gelir gider farkı menfi olduğu takdirde, ortaya çıkan açık, yedek akçelerden, bunun yetmemesi halinde ortak sermaye paylarından ve 70. maddeye göre oluşturulan özel fondan karşılanır" hükmünün yer aldığı görülmektedir. İncelenmesinden anlaşılacağı üzere, bu hükümde, muafiyet şartlarından;

“yönetim ve denetim kurulu üyelerine kazanç üzerinden hisse vermemek”¹; ihtiyat akçelerini ortaklara dağıtmamak” ve “münhasıran ortaklarıyla iş görmek” şartları açıkça yazılı bulunmaktadır. Yine, aynı maddede, ortaklarıyla yapılan işlemlerden doğmuş bulunan, kalan farkın bir kısmının yedek akçeye ayrılacağı ve ortaklara dağıtılmayacağı açıkça belirtildiğinden; bu durumda kooperatifin “sermaye üzerinden kazanç dağıtması” fiilen mümkün değildir. Dolayısıyla “sermaye üzerinden kazanç dağıtmamak” şartının zımnen var olduğunun kabulü gerekir. Buna göre, ana sözleşmelerde söz konusu hükmün yer alması halinde, muafiyet şartlarının tamamının yazılı olduğu kabul edilecek ve bu ana sözleşmeye göre kurulan kooperatifler, fiiliyatta da bu şartlara uymaları halinde, kurumlar vergisinden muaf tutulacaklardır.

c) Üst Birliğe Üye Olma Şartı

1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu’ nun 93. maddesinin 4. fıkrasına göre; kooperatifler; kooperatif birlikleri ve kooperatif merkez birliklerinden, faaliyete geçen üst kuruluşlara girmedikleri taktirde kurumlar vergisi muafiyetinden faydalanmaları mümkün değildir. Ancak, bu şart, kooperatifin faaliyet gösterdiği bölgede ve alanda kurulmuş bulunan bir üst birliğin bulunması halinde aranacaktır. Kooperatifin faaliyet gösterdiği bölgede ve alanda kurulmuş bir üst birlik yoksa söz konusu şart aranmayacaktır. Burada ortaya çıkabilecek sorun, “kooperatifin faaliyet gösterdiği bölgeden” ne anlaşılması gerektiğidir. Bakanlığın belirlediği bölgede kurulmuş birliklerin anlaşılması gerekmektedir. Kooperatiflerin kurumlar vergisinden muaf olabilmeleri için, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu’ nun 93/4. maddesiyle getirilen üst birliğe üye olma koşulu ile (üst birlikler kuvvetlendirilerek) genel olarak kooperatifçiliğin geliştirilmesinin amaçlandığı açıktır. Ancak, kooperatifler, ortaklarının ortak dayanışma içerisinde, ekonomik durumlarını korumak ve geliştirmek amacıyla kurulmaktadır. Bilindiği üzere, kooperatif ortaklarını, genel olarak ekonomik durumları kuvvetli olmayan kişiler teşkil etmektedir. Dolayısıyla kooperatiflerin en önemli sorunu mali yetersizliktir. Durum bu iken, üst kuruluşu girmenin getirdiği mali külfet, doğal olarak kooperatifleri üst birliğe girmemeye sevk etmektedir. Kooperatiflerin üst birliğe girme konusundaki isteksizliklerinin diğer nedeninin de, üst birliklerin somut ve yeterli hizmet vermemeleri olduğu ifade edilmektedir. Nedeni ne olursa olsun, kooperatiflerin üst birliğe üye olmamaları halinde kurumlar vergisinden muaf olmaları mümkün değildir.

Bu ise, kooperatiflerin kurumlar vergisi ve geçici vergi mükellefi olmalarını ve vergi kanunlarının kendilerine yüklediği görevleri yerine getirmeleri sonucunu doğurmaktadır. Sonuç olarak, üst birliğe üye olmayan kooperatifler, boş da olsa, süresin-

de kurumlar vergisi ve geçici vergi beyannamelerini vermek zorundadırlar. Ayrıca Kooperatifler Kanunu'nun 93. maddesinde düzenlenen vergi, resim ve harç muafliklarından (defter ve ana sözleşme tasdiki dışında) yararlanamayacaklardır.

11.16 Kooperatiflerin yıl içinde kurumlar vergisi muafiyet şartlarını kaybetmesi veya kazanması nasıl olur?

Kooperatiflerin yıl içinde muafiyet şartlarını kazanmaları veya kaybetmeleri halinde hangi tarihten itibaren kurumlar vergisinden muaf olacakları veya hangi tarihten itibaren kurumlar vergisine tabi olacakları konusunda, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda bir düzenleme yapılmamıştır. Örneğin, bir kooperatifin yıl içinde ana sözleşmesini KVK'nın 4/k. maddesine uygun hale getirerek veya bir üst kuruluşa girerek kurumlar vergisi muaflik şartlarını kazanması halinde bu kooperatif hangi tarihten itibaren kurumlar vergisinden muaf olacaktır? Vergi İdaresi bir olay nedeniyle bu konudaki görüşünü aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

"Kooperatif ana sözleşmelerinde yıl içinde yapılacak değişikliklerle Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 4. maddesinin k bendindeki muafiyet şartlarına yer verilmesi ve kooperatifin faaliyet gösterdiği bölgede ve alanda kurulmuş bulunan üst birlik varsa bu birliğe üye olunması halinde; muafiyet şartlarını taşıyan ana sözleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde yayınlandığı tarihten itibaren kooperatifin kurumlar vergisinden muaf tutulması gerekir. Öte yandan, yıl içinde, muafiyet şartlarının kaybedilmesi halinde, bu tarihten itibaren kooperatifin kurumlar vergisi mükellefi olacağı tabiidir."

11.17 Kooperatifler Kanunu'nda düzenlenen vergi, resim ve harç muafliğini açıklar mısınız?

1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 93. maddesinde, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği'nin muaf olduğu vergi, resim ve harçlar aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

1. Kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği;
 - a) Birbirlerinden ve ortaklarından aldıkları faiz ve komisyonlar ile ortaklarına kefalet etmeleri dolayısıyla bunlardan aldıkları paralar, banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden,
 - b) Her nevi defterlerin ve ana sözleşmelerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfalarının mühürlenmesi her nevi harçtan ve Damga Vergisinden,
 - c) Kiraya verilmediği veya irat getirmeyen bir cihete tahsis edilmediği müddetçe sahip oldukları gayrimenkul mallar üzerinden alınacak her türlü vergilerden,
 - d) Ortakların temlik edecekleri gayrimenkuller her türlü vergi ve harcından, muaf-tır.

- e) KK 13'üncü maddesi gereğince verilecek bildiri Damga Vergisine, diğer harç ve resimlere tabi değildir.
2. Gayrimenkullerin irtifak haklarının ve gayrimenkul mükellefiyetinin kooperatiflere, kooperatif birliklerine, kooperatif merkez birliklerine, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine sermaye konulması halinde bunlar Emlak Alım Vergisi Kanununun 9'uncu maddesindeki indirimli nispetten faydalanırlar.
 3. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı Kanunla değişik 7'nci maddesinin 16'ncı bendindeki esaslar dahilinde Kurumlar Vergisi muaflığından faydalanırlar.
 4. Kooperatifler, kooperatif birlikleri ve kooperatifler merkez birlikleri faaliyete geçen üst kuruluşlara girmedikleri takdirde, bu maddenin 1 nolu fıkrasının (b) bendi ile 2 nolu fıkrasından gayri fıkralarında yazılı muaflıklardan istifade edemezler.

11.18 Genel olarak kooperatiflerde KDV istisnasını açıklar mısınız?

Verginin konusunu teşkil eden işlemlerin sayılmasında sonra kanunun ikinci kısmında istisnalar başlığıyla vergiden müstesna işlemler sayılmıştır. Katma Değer Vergisi Kanununun Sosyal ve Askeri amaçlı istisnalarla diğer istisnalar başlıklı altıncı bölümün 17. maddesinde Kültür ve Eğitim amacı taşıyan istisnalar sayılırken, tarımsal amaçlı kooperatiflerin;

- a) İlim, fen ve güzel sanatları, tarımı yaymak, islah ve teşvik etmek amacıyla yaptıkları teslim ve hizmetleri,
- b) Tiyatro, konser salonu kütüphane sergi okuma ve konferans salonları ile spor tesisleri işletmek veya yönetmek suretiyle ifa ettikleri kültür ve eğitim faaliyetlerine ilişkin teslim ve hizmetleri,
- c) Sosyal amaç taşıyan kanunların gösterdikleri gerek üzerine bedelsiz olarak yapılan mal ve hizmet ifaları ile bu kurum ve kuruluşlara bedelsiz olarak yapılan her türlü mal teslimi hizmet ifaları,

katma değer vergisinden müstesna tutulmuştur

Yine KDV Kanununun 17. maddenin diğer istisnalar başlığıyla bahsedilen 4. fıkranın h bendinde belirtildiği üzere Zirai sulama amaçlı su teslimleri kamu kuruluşları tarımsal kalınma kooperatifleri ve çiftçi birliklerince yapılan arazi islahına ait hizmetler. Katma Değer Vergisinden müstesnadır.

Kanunun yedinci bölümünün 18. maddesinde istisnadan vazgeçme ile ilgili hükümler düzenlenmiştir. Buna göre;

18. maddenin 3297 sayılı kanununun 7. maddesiyle değişen 1. fıkrasına göre; Vergiden istisna edilen işlemleri yapanlar diledikleri takdirde ilgili vergi dairesine yazılı olarak müracaatta bulunarak bu işlemleri dolayısıyla vergiye tabi tutulmalarını talep edebilirler. Bu talebin mükellefin istisnaya dahil olan işlemlerinin tamamını kapsamaması şarttır. 18.maddenin 2. fıkrasında“Ancak 17. maddenin birinci ve ikinci fıkrasıyla üçüncü fıkranın (a) ve dördüncü fıkranın (e) bentlerinde yazılı istisnalar hakkında birinci fıkrâ hükmü uygulanmaz” diyerek tarımsal amaçlı kooperatiflerin; ilim, fen ve güzel sanatları, tarımı yaymak, ıslah ve teşvik etmek amacıyla yaptıkları teslim ve hizmetleri, tiyatro, konser salonu, kütüphane, sergi, okuma ve konferans salonlar ile spor tesisleri işletmek veya yönetmek suretiyle ifa ettikleri kültür ve eğitim faaliyetlerine ilişkin teslim ve hizmetleri ile ilgili katma değer vergisi istisnasında vazgeçemez.

Kanununun 19. maddesinde istisnaların sınırı başlığıyla bir düzenlemeye gidilmiş ve diğer kanunlardaki vergi muaflık ve istisna hükümleri bu vergi bakımından geçersizdir hükmü getirilmiştir. Bundan hareketle Katma Değer vergisine ilişkin istisna ve muafiyetler ancak bu kanuna hüküm eklemek veya bu kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenlenebilmektedir.

11.19 Kooperatiflerin arsa alımlarında KDV istisnasını açıklar mısınız?

Kooperatiflerin arsa alımlarında KDV Kanunu'nun genel hükümleri geçerlidir. Buna göre, özel mülk konusu bir arsanın doğrudan kooperatiflere teslimi, katma değer vergisinin konusuna girmektedir (KDVK Md. 1). Kooperatiflerin ticari bir işletmeye dahil olan veya özel mülk konusu olmakla beraber müzayede mahallinde satılan bir arsayı satın almaları işlemi de katma değer vergisine tabi olacaktır (KDVK Md. 1/d).

11.20 Kooperatiflerin banka ve sigorta muameleleri vergi istisnası nedir?

6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun (Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi) 29. maddesinin (m) bendinde, “Türkiye Halk Bankası'nın, Esnaf ve Sanatkarlar Kefalet Kooperatifleri'nin kefaleti altında esnaf ve sanatkarlara verdiği krediler dolayısıyla alınan paralar ve bu kooperatiflerin ortaklarından masraf karşılığı adıyla aldığı paralar” ve (r) bendinde “kooperatifler aracılığı ile Başbakanlık Toplu Konut İdaresi ve bankalar tarafından açılan konut kredileri dolayısıyla lehe alınan paralar “Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'nden istisna edilmiştir. Diğer taraftan katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-e maddesinde “banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işlemler” KDV'den istisna tutulmuş olduğundan, banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işlemler (teslimler), KDV

Kanunu kapsamına girmezler. Yani kısaca bir işlem, banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giriyorsa, KDV kapsamına girmez, KDV kapsamına giriyorsa Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi kapsamına girmez. Dolayısıyla, yukarıdaki işlemler, banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına girdiğinden ve bu vergiden istisna edildiğinden bu işlemlerin, KDV kapsamına girmesi söz konusu olamaz.

11.21 Sosyal Sigortalar mevzuatı karşısında kooperatiflerin genel olarak durumu hakkında bilgi verir misiniz?

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun, çalışanların sosyal güvenliklerinin sağlanmasını amaçlaması yönünden kooperatiflerin işlemlerinde doğrudan bir ilişkisi bulunmamakta, ancak Kooperatif Tüzel Kişiliğinin aynı zamanda işçi çalıştıran birer işveren olmaları sebebiyle, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa uygun davranmak ve bu Kanun'un belli kaidelerine uymak zorunda bulunmaktadırlar.

11.22 Sosyal Sigortalar Kanunu'nun amacı nedir?

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun amacı, sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılama yöntemlerini belirlemek; sosyal sigortalardan ve genel sağlık sigortasının işleyişi ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

11.23 Sigortalı sayılanlar, işveren ve işveren vekilinin tarifini yapar mısınız?

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4. maddesinde kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından;

- a) Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar,
- b) Köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan ise;
 - Ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usûlde gelir vergisi mükellefi olanlar,
 - Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar,
 - Anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları,
 - Tarımsal faaliyette bulunanlar,

c) Kamu idarelerinde;

- Bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olmayanlardan, kadro ve pozisyonlarda sürekli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar,
- Bu maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine tabi olmayanlardan, sözleşmeli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar ile 657 sayılı Devlet Memurları Anonununun 86'ncı maddesi uyarınca açıktan vekil atanmış, sigortalı sayılmışlardır.

Aynı Kanun'un 12. maddesine göre sigortalı sayılan kişileri çalıştıran gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar işverendir. Bu kapsamda sigortalı kişileri çalıştıran Kooperatifler de işverendir. Yine 12. maddede işveren adına ve hesabına, işin veya görülen hizmetin bütününe yönetim görevini yapan kimse, işveren vekili olarak sayılmıştır. Dolayısıyla Kooperatifin işveren adına ve hesabına işin yönetimi görevini yapan kimseler "işveren vekili"dir.

Bir hizmet akdine dayanarak kooperatifler tarafından çalıştırılanlar Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre sigortalı sayılırlar. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun uygulamasında, 4.madde de belirtilen sigortalıları çalıştıran kooperatifler "işverendir" Kooperatifin nam ve hesabına işin yönetimi görevini yapan kimseler "işveren vekili"dir.

11.24 Sigortalılığın başlangıcı ve mecburi oluşu konusunda bilgi verir misiniz?

Çalıştırılanlar işe alınmalarıyla kendiliğinden "sigortalı" olurlar. Sigortalılar ile bunların işverenleri hakkında sigorta hak ve yükümleri sigortalının işe alındığı tarihten başlar. Bu suretle sigortalı olmak, hak ve yükümlüden kaçınılmaz ve vazgeçilmezdir.

5510 Sayılı Kanun'un 7'inci maddesinde Sigorta hak ve yükümlülükleri 4'üncü maddenin birinci fıkrasının;

- 1) (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için çalışmaya, meslekî eğitime veya zorunlu staja başladıkları tarihten,
- 2) (b) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan, gelir vergisi mükellefi olanlar ile şahıs şirketlerinden kolektif, adi komandit şirketlerin komandite ve komanditer ortakları ve donatma iştiraki ortaklarının vergi mükellefiyetlerinin başladıkları tarihten; sermaye şirketlerinden limited şirket ortakları ile sermayesi paylara bölünmüş

komandit şirketlerin komandite ortaklarının, şirketin ticaret sicil memurluklarının tescil edildikleri tarihten; anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortaklarının yönetim kuruluna seçildikleri tarihten; gelir vergisinden muaf olanların ise esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı oldukları tarihten; tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar için tarımsal faaliyetlerinin kanunla kurulu ilgili meslek kuruluşlarınca veya kendilerince, bir yıl içinde bildirilmesi halinde kaydedildiği tarihten, bu süre içinde bildirilmemesi halinde ise bildirim Kuruma yapıldığı tarihten; köy ve mahalle muhtarları için seçildikleri tarihten; 4 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirtilenler için ise lisans belgesine istinaden fiilen çalışmaya başladıkları tarihten, 3) (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için, göreve başladıkları veya bu Kanunun 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasının (d) ve (e) bentleri kapsamındaki okullarda öğrenime başladıkları tarihten itibaren başlar.

11.25 Kooperatif yönetim kurulu üyeleri sigortalı olabilir mi?

Kooperatif yönetim kurulu üyeleri sigortalı olamazlar. Çünkü işveren vekili konumundadırlar ve Kooperatif tüzel kişiliği ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludurlar.

▼ Ekler

(A) 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun Ek 2. Maddesinde Sayılan Suçlar ve Cezaları

1. Aşağıda yazılı suçları işleyen kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve memurları üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

a. Çıkışı Kesinleşmeyen Ortak Yerine Yeni Ortak Kaydedilmesi Ve Çıkış Kesinleşmeden Önce Hak Ve Yükümlülüklerin Engellenmesi: KK 16'ncı maddenin beşinci fıkrasında belirtilen "Haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınamaz. Bu kişilerin ortaklık hak ve yükümlülükleri, çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam eder." hükmüne aykırı hareket etme,

b. Yönetim Kurulu Üyelerine Genel Kurulda Kararlaştırıldan Fazla Ödeme Yapılması: KK 56'ncı maddenin altıncı fıkrasında belirtilen "Yönetim kurulu üyelerine genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında hiç bir ad altında başkaca ödeme yapılamaz." hükmüne aykırı hareket etme,

c. Kooperatif Adına Gayrimenkul Alımlarında Kanuni Şekle Aykırılık: KK 59'uncu maddenin dördüncü fıkrasında belirtilen "Kooperatiflerce alınması kararlaştırılan gayrimenkullerin alımının, tapu devri veya tapuya şerh verdirilecek bir satış vaadi sözleşmesi ile yapılması şarttır." hükmüne aykırı hareket etme,

d. Kooperatif Yönetim Kurulu Üyeleri Ve Memurlarının Kooperatifle Ticari Faaliyette Bulunması: 59 uncu maddenin altıncı fıkrasında belirtilen "Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz." hükmüne aykırı hareket etme,

- e. Kooperatife Ortak Kaydı İçin Yanıltıcı Beyanlar, Reklam Ve İlanlar:** KK 59'uncu maddenin yedinci fıkrasında belirtilen "Kooperatif ve üst kuruluşlarca tanıtma ve ortak kaydetmek amacıyla yapılacak ilan, reklam ve açıklamalar, eksik ve gerçeğe aykırı olamayacağı gibi, yanıltıcı bilgi ve unsurlar taşıyamaz." hükmüne aykırı hareket etme,
- f. Genel Kurulun Devredemeyeceği Yetkilerin Kullanılması:** KK 59'uncu maddenin sekizinci fıkrasında belirtilen "Yönetim kurulu üyeleri ve temsile yetkili şahıslar, genel kurulun devredemeyeceği yetkilerini kullanamaz." hükmüne aykırı hareket etme,
- g. Kooperatifte Müfettiş ve Kontrolörler Tarafından Yapılan Denetime Engel Olma:** KK 90'ıncı maddenin beşinci fıkrasında belirtilen "Kooperatiflerde ve üst kuruluşlarında görevli bulunanlar bu kuruluşlara ait mal, para ve para hükmündeki kağıtları ve gizli de olsa bunlarla ilgili defter ve belgeleri istenildiğinde müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine, denetimle görevlendirilen personele ve kredi kuruluşlarının denetim görevlilerine göstermek, saymasına ve incelemesine yardımda bulunmak, istenilen bilgileri gerçeğe uygun ve eksiksiz olarak vermek ve doğru beyanda bulunmakla yükümlüdürler." hükmüne aykırı hareket etme,
2. Aşağıda yazılı suçları işleyen kooperatif ve üst kuruluşlarının **yönetim kurulu üyeleri altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası** ile cezalandırılırlar.
- a. Genel kurulun yönetim kurulu üyeleri tarafından olağan toplantıya çağrılmaması,**
- b. Kooperatif unvanında Kamu Kurum Ve Kuruluşlarının İsimlerinin Kullanılması:** 2. maddenin dördüncü fıkrasında belirtilen "Kooperatifler ve üst kuruluşlarının unvanlarında, kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerine yer verilemez." hükmüne aykırı hareket etme,
- c. Yönetim Kurulunun, Ortakların ve Ortaklığa Müracaat Edenlerin Ana sözleşmeye Göre Durumlarını Araştırmaması:** KK 8'inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen "Yönetim Kurulu; ortaklar ile ortak olmak için müracaat edenlerin ana sözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak zorundadır." hükmüne aykırı hareket etme,

d. Ana sözleşmede Gösterilmeyen Sebep ile Ortaklıktan Çıkarma: KK 16'ncı maddenin birinci fıkrasında belirtilen "Kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler ana sözleşmede açıkça gösterilir. Ortaklar ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar." hükmüne aykırı hareket etme,

e. Kooperatif Denetçilerine (Denetim Kurulu Üyelerine) Bilgi Ve Belge Verme: KK 66'ncı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen "Yöneticiler, bu maksatla denetçilere defterleri ve belgeleri verirler. Denetçilerin istekleri üzerine müfredat defteri ve bu defterin hangi esaslara göre düzenlendiği ve istenilen her konu hakkında bilgi verilir." hükmüne aykırı hareket etme,

f. Bakanlık Talimatlarına Uymama: KK 90'ncı maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen "Birinci fıkradaki teşekküller, denetim sonuçlarına göre ilgili bakanlıkça verilecek talimata uymak zorundadırlar. Yapılan denetimler sonucunda; kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin ve bunların iştiraklerinin yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilerinin, hukuka açıkça aykırı eylem ve işlemlerinin tespit edilmesi durumunda, ilgili Bakanlık, kamu yararı ve hizmet gerekleri dikkate alınarak gecikmesinde sakınca görülen hallerde ileride telifi güç veya imkansız zararlara yol açılmasının engellenmesi amacıyla bu kişilerin görevlerine tedbiren son verilebilir. Bu durumda ilgili Bakanlık, bir yıl içerisinde olağanüstü genel kurul toplantısının yapılması için gerekli tedbirleri alır." hükmüne aykırı hareket etme,

3. Aşağıda yazılı suçları işleyen kooperatif ve üst kuruluşlarının **denetim kurulu üyeleri bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası** ile cezalandırılırlar.

a. Denetim Kurulu Üyelerinin, Yönetim Kurulu Üyelerini Seçilebilme Yeterliliği Yönünden Araştırmaması: KK 56'ncı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen "Yönetim Kurulu Üyelik şartları denetçiler tarafından araştırılır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir." hükmüne aykırı hareket etme,

b. Denetim Kurulunun Boşalan Yönetim Kurulu Üyeliklerine Yedek Üye Çağırması: KK 56'ncı maddenin dördüncü fıkrasında belirtilen "Bu veya ana sözleşmede gösterilecek diğer bir sebeple yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse, boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu üyeleri tarafından gecikilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağrılır." hükmüne aykırı hareket etme,

c. Denetim Kurulu Üyelerinin İnceleme Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi:

KK 66'ncı maddenin "Denetçiler, işletme hesabıyla bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını, defterlerin düzenli bir surette tutulup tutulmadığını ve işletmenin neticeleriyle mameleki hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığını incelemekle yükümlüdürler. Ortakları şahsan sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olan kooperatiflerde denetçiler, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını da incelemek zorundadırlar. Yöneticiler, bu maksatla denetçilere defterleri ve belgeleri verirler. Denetçilerin istekleri üzerine müfredat defteri ve bu defterin hangi esaslara göre düzenlendiği ve istenilen her konu hakkında bilgi verilir. Ortaklar gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidirler." hükmüne aykırı hareket etme,

d. Denetim Kurulu Üyelerinin Rapor Düzenleme Ve Genel Kurula Sunma Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi:

KK 67'nci maddenin "Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmaya mecburdurlar. Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun veya ana sözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı buldukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler. Denetçiler yönetim ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulunda oy kullanamazlar." hükmüne aykırı hareket etme.

Ayrıca, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu Ek 2. Maddesinin son fıkrasına göre Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı "kooperatifler ve üst kuruluşlarının yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile memurları hakkında görevlerine ilişkin olarak işledikleri suçlardan dolayı açılan kamu davalarına katılma talebinde bulunabilir".

(B) 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Kooperatif Yönetim Kurulu Üyeleri ve Memurları İçin Suça Konu Olabilecek Bazı Fiiller ve Öngörülen Cezaları

1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 62. maddesinde; "Kooperatif Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır." hükmü yer almaktadır. Buna göre, Kooperatif Yönetim Kurulu üyeleri ve memurları için söz konusu olabilecek 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda sayılan bazı suçlar ve cezaları şunlardır:

1-Zimmet:

"(1) Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir." (TCK. 247'inci madde)

2-İrtikap:

"(1) Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna eden kamu görevlisi, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İkinci fıkrada tanımlanan suçun kişinin hatasından yararlanarak işlenmiş olması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur." (TCK. 250'inci madde)

3-Denetim - Görevinin İhmali:

"(1) Zimmet veya irtikap suçunun işlenmesine kasten göz yuman denetimle yükümlü kamu görevlisi, işlenen suçun müşterek faili olarak sorumlu tutulur.

(2) Denetim görevini ihmal ederek, zimmet veya irtikap suçunun işlenmesine imkân sağlayan kamu görevlisi, üç aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." (TCK. 251'inci madde)

4-Rüşvet:

“(1) Rüşvet alan kamu görevlisi, dört yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Rüşvet veren kişi de kamu görevlisi gibi cezalandırılır. Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması hâlinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Rüşvet alan veya bu konuda anlaşmaya varan kişinin, yargı görevi yapan, hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir olması hâlinde, birinci fıkraya göre verilecek ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

(3) Rüşvet bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlamasıdır. Birinci fıkraya hükmü, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının yada kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler, kooperatifler yada halka açık anonim şirketlerle hukukî ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukukî ilişkinin devamı sürecinde, bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere görevinin gereklerine aykırı olarak yarar sağlanması hâlinde de uygulanır.”(TCK. 252’inci madde)

5-Görevi Kötüye Kullanma:

“(1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hâller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan yada kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hâller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan yada kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İrtikâp suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, birinci fıkraya hükmüne göre cezalandırılır.”(TCK. 257’inci madde)

6-Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması:

“(1) Görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayınlayan veya ne suretle olursa olsun başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştıran kamu görevlisine, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kamu görevlisi sıfatı sona erdikten sonra, birinci fıkrada yazılı filleri işleyen kimseye de aynı ceza verilir.”(TCK. 258’inci madde)

(C) 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Kooperatif Yönetim ve Denetim Kurulu Üyeleri İle Memurları İçin Suça Konu Olabilecek Diğer Fiiller ve Cezaları

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda doğrudan sayılmasından dolayı kooperatif yetkililerine suç konusu fiilleri nedeniyle doğrudan öngörülen cezalar ve bilinmesi icap eden diğer bazı suçlar ve cezaları şunlardır:

1-Kooperatifler Hakkında Yanlış Bilgi:

“Bir şirket veya kooperatifin kurucu, ortak, idareci, müdür veya temsilcileri veya yönetim veya denetim kurulu üyeleri veya tasfiye memuru sıfatını taşıyanlar, kamuya yaptıkları beyanlarda veya genel kurula sundukları raporlarda veya önerilerde ilgililerin zarara uğramasına neden olabilecek nitelikte gerçeğe aykırı önemli bilgiler verecek veya verdirecek olurlarsa altı aydan üç yıla kadar hapis veya bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.” (TCK. 164. madde)

2-İhaleye Fesat Karıştırmak:

“(1) Kamu kurum veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihaleler ile yapım ihalelerine fesat karıştıran kişi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Aşağıdaki hâllerde ihaleye fesat karıştırılmış sayılır:

- i. Hileli davranışlarla; 1. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek, 2. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olmayan kişilerin ihaleye katılmasını sağlamak, 3. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olduğu hâlde, sahip olmadığından bahisle değerlendirme dışı bırakmak, 4. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olmadığı hâlde, sahip olduğundan bahisle değerlendirmeye almak.
- ii. Tekliflerle ilgili olup da ihale mevzuatına veya şartnamelere göre gizli tutulması gereken bilgilere başkalarının ulaşmasını sağlamak.
- iii. Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle ya da hukuka aykırı diğer davranışlarla, ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye, ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek.

- iv. İhaleye katılmak isteyen veya katılan kişilerin ihale şartlarını ve özellikle fiyatı etkilemek için aralarında açık veya gizli anlaşma yapmaları.
- (3) İhaleye fesat karıştırma sonucunda ilgili kamu kurumu veya kuruluşu açısından bir zarar meydana gelmiş ise, ceza yarı oranında artırılır. Zararın meydana gelmiş olduğu sabit olmakla birlikte miktarının belirlenememiş olması, bu fıkra hükmünün uygulanmasını engellemez.
- (4) İhaleye fesat karıştırma dolayısıyla menfaat temin eden görevli kişiler, ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne göre cezalandırılırlar.
- (5) Yukarıdaki fıkralar hükümleri, kamu kurum veya kuruluşları aracılığı ile yapılan artırma veya eksiltmeler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler veya kooperatifler adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına yada kiralamalara fesat karıştırılması hâlinde de uygulanır.” (TCK.235. madde)

3-Edimin İfasına Fesat Karıştırma:

- (1) Kamu kurum veya kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, bunların iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler ya da kooperatiflere karşı taahhüt altına girilen edimin ifasına fesat karıştıran kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Aşağıdaki fiillerin hileli olarak yapılması hâlinde, edimin ifasına fesat karıştırılmış sayılır:
- İhale kararında veya sözleşmede evsafı belirtilen maldan başka bir malın teslim veya kabul edilmesi.
 - İhale kararında veya sözleşmede belirtilen miktardan eksik malın teslim veya kabul edilmesi.
 - Edimin ihale kararında veya sözleşmede belirtilen sürede ifa edilmemesine rağmen, süresinde ifa edilmiş gibi kabul edilmesi.
 - Yapım ihalelerinde eserin veya kullanılan malzemenin şartname veya sözleşmesinde belirlenen şartlara, miktar veya niteliklere uygun olmamasına rağmen kabul edilmesi.
 - Hizmet niteliğindeki edimin, ihale kararında veya sözleşmede belirtilen şartlara göre verilmemesine veya eksik verilmesine rağmen verilmiş gibi kabul edilmesi.

(3) Edimin ifasına fesat karıştırma dolayısıyla menfaat temin eden görevli kişiler, ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne göre cezalandırılırlar.(TCK 236. madde)

4-Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı veya Müşteri Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması:

“(1) Sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikâyet üzerine, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu bilgi veya belgelerin, hukuka aykırı yolla elde eden kişiler tarafından yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi hâlinde de bu fıkraya göre cezaya hükmolunur.

(2) Birinci fıkra hükümleri, fennî keşif ve buluşları veya sınaî uygulamaya ilişkin bilgiler hakkında da uygulanır.

(3) Bu sırlar, Türkiye’de oturmayan bir yabancıya veya onun memurlarına açıklandığı takdirde, faile verilecek ceza üçte biri oranında artırılır. Bu hâlde şikâyet koşulu aranmaz.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak bir kimseyi bu madde kapsamına giren bilgi veya belgeleri açıklamaya mecbur kılan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.” (TCK 239. madde)

5-Resmî Belgede Sahtecilik:

“(1) Bir resmî belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmî belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.” (TCK 204. madde)

6-Resmî Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek:

“Gerçek bir resmî belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.” (TCK 205. madde)

7-Resmî Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan:

“Bir resmî belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.” (TCK 206. madde)

8-Özel Belgede Sahtecilik:

“(1) Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bir sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (TCK 207. madde)

9-Özel Belgeyi Bozmak, Yok Etmek Veya Gizlemek:

“Gerçek bir özel belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” (TCK. 208. madde)

10-Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması:

“(1) Belirli bir tarzda doldurulup kullanılmak üzere kendisine teslim olunan imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kâğıdı, verilme nedeninden farklı bir şekilde dolduran kişi, şikâyet üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İmzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kâğıdı hukuka aykırı olarak ele geçirip veya elde bulundurup da hukukî sonuç doğuracak şekilde dolduran kişi, belgede sahtecilik hükümlerine göre cezalandırılır.” (TCK 209. madde)

11-Resmî Belge Hükmünde Belgeler:

“(1) Özel belgede sahtecilik suçunun konusunun, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(2) Gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması hâlinde, resmî belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükümlenir. (TCK. 210. madde)

11-Nitelikli Dolandırıcılık:

Ayrıca, Türk Ceza Kanununun 158. maddesine göre dolandırıcılık suçunun kooperatif faaliyeti kapsamında kooperatif yöneticileri tarafından işlenmesi halinde, işlenen suç nitelikli dolandırıcılık olarak tanımlanır, iki yıldan yedi yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(D) 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gereği Kooperatif Yetkilileri Adına Ortaya Çıkan Sorumluluklar, Suç Teşkil Eden Fiiller ve Cezaları

6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu gereği doğrudan veya 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 98. maddesinin Türk Ticaret Kanununa atfıyla (ilgili diğer Kanun maddeleri ile birlikte) konu ile ilgili suç ve cezalar şunlardır:

1-Sicil Memurunun Tescil Talebini Yerine Getirmeme:

“Tescili mecburi olup da kanuni şekilde ve müddeti içinde tescili istenmemiş olan veya 34’üncü maddenin 3’üncü fıkrasındaki şartlara uymayan bir hususu haber alan sicil memuru, ilgilileri, tayin edeceği münasip bir müddet içinde kanuni mecburiyeti yerine getirmeye yahut o hususun tescilini gerekli kılan sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye davet eder. Memurca bildirilen müddet içinde tescil talebinde bulunmayan ve imtina sebeplerini de bildirmeyen kimse, sicil memurunun teklifi üzerine, sicilin bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli Asliye Hukuk Mahkemesi kararıyla iki milyon liradan kırk milyon liraya kadar para cezasına mahkum edilir.”(TTK 35. madde)

2-Ticaret Siciline Tescil Ve İlanda Gerçeğe Aykırı Beyanda Bulunma:

“Tescil ve kayıt için suiniyetle hakikate aykırı beyanda bulunanlar ceza mahkemesi tarafından iki milyon liradan kırk milyon liraya kadar adli para cezasına veya bir aydan altı aya kadar hapis cezasına yahut bu cezaların ikisine birden mahkum edilirler ve ayrıca bir yıldan beş yıla kadar ticaret ve sanayi odalarına aza olabilmek ve borsada muamele yapabilmek haklarından mahrumiyetlerine veya borsalardan muvakkat olarak çıkarılmalarına karar verilir. Gerçeğe aykırı tescilden dolayı zarar görenlerin tazminat hakları mahfuzdur. Kayıtların 34 üncü maddenin üçüncü fıkrasındaki esaslara uymadığını öğrendikleri halde düzeltilmesini istemeyenler ile tescil olunan bir hususun değişmesi veya sona ermesi veyahut kaldırılması dolayısıyla kaydın değiştirilmesini veya silinmesini istemeye veya yeniden tescili icap eden bir hususu tescil ettirmeye mecbur olup da bunu yapmayanlar bu kusurları yüzünden üçüncü şahısların uğradıkları zararları tazmin ile mükellefler.”(TTK 40. madde)

3-Ticaret Ünvanının Kullanılmasında Kanuna Aykırılık:

“Bütün mahkemeler ve memurlar, ticaret ve sanayi odaları ve noterler vazifelerini yaparken bir ticaret unvanının tescil edilmediğini veya kanunun hükümlerine aykırı olarak tescil yahut istimal edildiğini öğrenirlerse keyfiyeti salahiyetli ticaret sicil memuruna ve Savcılığa bildirmeye mecburdurlar. 41 (kullanma mecburiyeti ve işletmede ilanı) ile 48 (unvanın belirlenme usulü ve Türk, Türkiye, Cumhuriyet ve Milli kelimelerinin kullanılması için

Bakanlar Kurulu Kararının bulunması) ve 50 nci (şubelerde unvanın şube vasfıyla kullanılması) madde hükümlerine aykırı hareket edenler ve 51 inci maddeye muhalif olarak ticaret unvanını devredenlerle devralan ve kullanan kişiler, 40 ıncı maddenin birinci fıkrasında yer alan iki milyon liradan kırk milyon liraya kadar adli para cezasına veya bir aydan altı aya kadar hapis cezasına yahut bu cezaların ikisine birden mahkum edilirler ve ayrıca bir yıldan beş yıla kadar ticaret ve sanayi odalarına aza olabilmek ve borsada muamele yapabilmek haklarından mahrumiyetlerine veya borsalardan muvakkat olarak çıkarılmalarına karar verilir.” (TTK 53. madde)

4-Yasal Defterleri Hiç Kullanmama Veya Kanuna Uygun Şekilde Kullanmama ve Taksiratlı İflas:

“Ticari defterlerin kısmen veya tamamen mevcut olmamasından yahut kanuna uygun surette tutulmamasından veyahut saklanması mecburi olan defter ve kağıtların gereği gibi saklanmamasından doğan mesuliyet doğrudan doğruya işletme sahibine ve hükmi şahıslarda idare organının azalarına veya idare işlerine yetkili olan kişilere ve hükmi şahsiyeti olmayan ticari işletme ve teşekküllerde onları idareye yetkili olan kişilere aittir. Bunlar, kusuru memur ve müstahdemlerine yükleterek bu mesuliyetten kurtulamazlar.” (TTK 67. madde)

TTK 66’ncı maddenin birinci fıkrasının 1 ila 3’üncü bentlerinde sayılan (yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri ve karar defteri) defterleri tutma mükellefiyetini hiç veya kanuna uygun şekilde yerine getirmeyip de ikinci fıkraya göre mesul olanlar üç milyon liradan otuz milyon liraya kadar adli para cezasıyla cezalandırılır. Defterlerin kanuna uygun şekilde tutulmaması halinde, bunları tutmakla vazifelendirilmiş olan kişiler dahi aynı cezaya mahkum edilirler. Diğer kanunlarda bulunan cezai hükümler mahfuzdur.” (saklıdır)

Tasdik Ettirme ve Beyanname Verme Mükellefiyeti:

“Şirket kuruluş aşamasında TTK. 66’ncı maddenin birinci fıkrasında yazılı defterler kullanılmaya başlanmadan önce tacir tarafından ticari işletmenin bulunduğu yerin ticaret sicili memurluğuna veya notere ibraz edilir. Bu defterler, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun defterlerin tasdikine ilişkin hükümlerinde yer alan bilgileri içerecek şekilde tasdik ve imza olunur. Sicil memuru veya noter, defterlerin kaç sayfadan ibaret bulunduğunu ilk ve son sayfaya yazarak resmi mühür ve imzasıyla tasdik eder. Noterlerce tasdik edilen defterlerin mahiyet ve adetleri ve bunların kime ait olduğu en geç yedi gün içinde ilgili ticaret sicili memurluğuna bildirilir. Şirketlerin müteakip yıl defterleri ile kullanılması zorunlu diğer defterler 213 sayılı Vergi Usul Kanununun defterlerin tasdikine ilişkin hükümlerine göre tasdik olunur. (TTK 69 madde)

Her tacir, tutmaya mecbur olduğu diğer defterlerle tutmak istediği defterlerin her birinin nevi ve mahiyetleriyle sayfa sayılarını gösteren iki nüsha beyannameyi bu defterleri kullanmaya başlamadan önce sicil memuruna vermeye mecburdur. Memur, bunlardan birisini tasdik ederek tacire geri verir. Bu mükellefiyeti hiç veya kanuna uygun şekilde yerine getirmeyen tacirin bu gibi defterleri lehine delil olamaz.

Taksiratlđ İflas:

“2004 Sayılı İcra İflas Kanunu 310/5'nci madde: Ticaret Kanununun 66'ncı maddesinin birinci fıkrasının 1 ila 3'üncü bentlerinde sayılan defterleri hiç veya kanunun emrettiği şekilde tutmamış ise müflis(batkın/iflas etmiş kimse) taksiratlđ müflis sayılır ve Türk Ceza Kanunu 162. maddesine göre iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

5-Ortakların Ticari Defterleri İncelemesi Halinde Sır Saklama Mükellefiyetleri:

“Pay sahipleri, şüpheli gördükleri noktalara murakıpların dikkat nazarlarını çekmeye ve lüzumlu izahatı istemeye salahiyetlidirler. Şirketin ticari defterleriyle muhaberatının tetkiki yalnız umumi heyetin açık bir müsaadesi veya idare meclisinin kararıyla mümkündür. İncelenmesine müsaade edilen defter ve vesikalardan öğrenilecek sırlar hariç olmak üzere, hiçbir ortak şirketin iş sırlarını öğrenmeye salahiyetli değildir. Her ortak, her ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu, şirkete ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını zayi etmiş olsa dahi, daima gizli tutmaya mecburdur. Bu mecburiyeti yerine getirmeyen ortak, meydana gelecek zararlardan şirkete karşı mesul olduğu gibi şirketin şikayeti üzerine, her hangi bir zarar umulmasa dahi, bir yıla kadar hapis veya beş yüz liradan on bin liraya kadar adli para cezasıyla veya her ikisiyle birlikte cezalandırılır. Pay sahiplerinin malumat alma hakkı esas mukavele ile veya şirket organlarından birinin kararıyla bertaraf veya tahdit edilemez.” (TTK 363. madde)

6-Kuruluştan Doğan Mesuliyet:

Türk Ticaret Kanunu ilgili maddeleri gereği kooperatifin kuruluşunda ortaya çıkan sorumluluklardan dolayı;

a. Vesikaların Doğru Olmaması: “Kanunda yazılı beyanname ile vesika ve sair evrakın hakikat hilafı tanzim edilmiş olmasından doğan zararlardan kurucularla bu vesika ve varakaların tanzimine iştirak edenler müteselsilen mesuldürler ve haklarında Türk Ceza Kanunu tatbik olunur.” (TTK 305. madde)

b. Esas Sermaye Hakkında Yanlış Beyan: “Esas sermaye tamamıyla taahhüt olunmamış veya karşılığı kanun hükümleri gereğince ödenmemiş iken taahhüt edilmiş veya yerine getirilmiş gibi gösteren kurucularla, bu fiilde kendilerine iştirak edenler, bu payları kendi hesaplarına almaya ve karşılığını müteselsilen ödemeye mecburdurlar.” (TTK 306. madde)

c. Ayn Nevinden Sermayeye Değer Biçilmesinde Hile: “Konan ayn nevinden bir sermaye veya devir alınması kararlaştırılan bir işletmeye veya bazı aynlara değer biçilmesinde hile kullanan kurucularla, bu fiilde kendilerine iştirak edenler, şirketin bu yüzden uğradığı zararı müteselsilen tazmin ile mükelleftirler ve haklarında Türk Ceza Kanununun 343 üncü maddesi tatbik olunur.” (TTK 307. madde)

d. İlk İdare Meclisi Ve Murakabe Heyeti Azalarının İhmali: “İlk idare meclisi azalarıyla murakıplar, şirketin kurulmasında yolsuzluk vaki olup olmadığını incelemekle mükelleftirler. Bu hususta ihmalleri anlaşılır ve bu yüzden hasil olan zarar karşılığı tazminat kuruculardan alınamamış bulunursa inceleme işini ihmal eden idare meclisi azaları ve murakıplar, müteselsilen mesul olurlar ve haklarında Türk Ceza Kanununun 230 uncu maddesi tatbik olunur.” (TTK 308. madde)

7-Haksız Rekabetten Sorumluluk:

“Haksız rekabet, aldatıcı hareket veya hüsünüyet kaidelerine aykırı sair suretlerle iktisadi rekabetin her türlü suistimalidir.” (TTK 56. madde)

“Hüsünüyet kaidelerine aykırı hareketler hususiyle şunlardır:

- a. Başkalarını veya onların emtiasını, iş mahsullerini, faaliyetlerini yahut ticari işlerini yanlış, yanıltıcı veya lüzumsuz yere incitici beyanlarla kötülemek;
- b. Başkasının ahlakı veya mali iktidarı hakkında hakikate aykırı malumat vermek;
- c. Paye, şahadetname veya mükafat almadığı halde bunlara sahipmişçesine hareket ederek müstesna kabiliyete malik bulunduğu zannını uyandırmaya çalışmak veya buna müsait olan yanlış unvan yahut mesleki adlar kullanmak;
- d. Başkasının emtiası, iş mahsulleri, faaliyeti veya ticaret işletmesiyle iltibaslar meydana getirmeye çalışmak veya buna müsait bulunan tedbirlere başvurmak, hususiyle başkasının haklı olarak kullandığı ad, unvan, marka, işaret gibi tanıtma vasıtalarıyla iltibasa meydan verebilecek surette, ad, unvan, marka, işaret gibi tanıtma vasıtaları

kullanmak veyahut iltibasa meydan veren malları, durumu bilerek veya bilmeyerek, satışa arz etmek veya şahsi ihtiyaçtan başka her ne sebeple olursa olsun elinde bulundurmak;

- e. Üçüncü şahısların müstahdemlerine, vekillerine veya diğer yardımcılarına, onları vazifelerini ihlale sevk etmek suretiyle kendisine veya başkasına menfaatler sağlamak maksadıyla veya bu kabil menfaatleri sağlamaya elverişli olacak surette, müstahak olmadıkları menfaatler temin veya vaat etmek;
- f. Hüsünüyet kaidelerine aykırı bir şekilde elde ettiği veya öğrendiği imalat veya ticaret sırlarından haksız yere faydalanmak veya onları başkalarına yaymak;
- g. Hüsünüyet sahibi kimseleri iğfal edebilecek surette hakikate aykırı hüsnühal ve iktidar şahadetnameleri vermek" filleri; (TTK 57.madde)

"Bunlar; 58 inci madde gereğince hukuk davasını açma hakkını haiz bulunanlardan birinin şikayeti üzerine ceza mahkemesince bir aydan bir yıla kadar hapis veya beş yüz liradan on bin liraya kadar adli para cezasıyla veya her ikisiyle birlikte cezalandırılırlar."(TTK 64.madde)

"Hükmi şahısların işleri görülürken bir haksız rekabet filii işlenirse 64 üncü madde hükmü, hükmi şahıs namına hareket etmiş veya etmesi gerekmiş olan organın azaları veya ortaklar hakkında tatbik olunur. Şu kadar ki; para cezası ve masraflardan hükmi şahıs bu hakiki şahıslarla birlikte müteselsilen mesul olur."(TTK 65.madde)

(E) İl Tarım Müdürlüğü'nden genel kurula Bakanlık Temsilcisi görevlendirme talebini içeren dilekçe örneği

SINIRLI SORUMLU KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ

SAYI :/...../.....
KONU : Temsilci Talebi

İL TARIM MÜDÜRLÜĞÜNE

Kooperatifimizin / Birliğimizin 2011 yılı olağan/olağanüstü genel kurul toplantısı
...../...../..... tarihinde saat 10:00'da aşağıda gösterilen adreste yapılacaktır.
Söz konusu toplantı için Bakanlık Temsilcisi görevlendirilmesini arz ederim.

Yönetim Kurulu Bşk.

Not: Toplantının ertelenmesi halinde yeniden temsilci talebinde bulunulacaktır.

Genel Kurul Toplantısının

Yapılacağı Adres : Akça Köyü İlköğretim Okulu
Kooperatifin Unvanı :
Bakanlık Dosya No :
Ticaret Sicil No :
Telefon No :
Yazışma Adresi :

EKLER

- 1- Temsilci ücretinin ödendiğini gösterir makbuz nüshası
- 2- Gündem

(F) İl Tarım Müdürlüğü'nden personeline Bakanlık Temsilcisi görevlendirme yazısı

..... VALİLİĞİ
TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI :
KONU : Temsilci Tayin Edildiğiniz

Sayın

Adı ve adresi aşağıda gösterilen kooperatifin, genel kurul toplantısında, Kooperatifler Kanunu'nun değişik 87 nci maddesi hükümlerine göre Bakanlığımız temsilcisi olarak bulunmanız uygun görülmüştür.

10.12.1973 tarih ve 14738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan kooperatif ve üst kuruluşları genel kurullarında bulundurulacak Bakanlık temsilcisinin nitelik ve görevleri hakkındaki tüzüğün ilgili maddelerinde belirtildiği şekilde hareket etmeniz, ayrıca toplantı tutanaklarının, genel kurul toplantısının yapıldığı anda düzenleme zarureti bulunduğundan tutanakların düzenlenmesi ve imzalanması işlemi bitinceye kadar toplantıdan ayrılmamanız, genel kurul tutanaklarını kooperatif ana sözleşmesine göre düzenlenmiş ortaklar listesi ve tarafınızdan düzenlenecek temsilci raporu ile birlikte toplantıyı takip eden mesai günü Müdürlüğümüze vermeniz gerekmektedir. Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

İmza

Genel kurulu yapılacak kooperatifin

- 1- Adı : S.S. TKK
- 2- Toplantı günü :/...../.....
- 3- Toplantı adresi : Köyü İlköğretim Okulu

**(G) İl Tarım Müdürlüğü'nden talepte bulunan kooperatife Bakanlık
Temsilcisi görevlendirme yazısı ve genel kurul belgeleri istemi**

..... VALİLİĞİ
TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : /...../.....
KONU: Temsilci Tayini ve genel kurul belgeleri istemi

S.S.KÖYÜ KOOPERATİFİ YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞINA

İlgi: /...../..... tarihli dilekçeniz.

Kooperatifinizin yapacağı genel kurul toplantısında aşağıda adları ve soyadları ile unvanları yazılı personelin 3476 sayılı Kanun'la değişik 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 87 nci maddesi uyarınca, Bakanlığımızı temsilen görevlendirilmeleri uygun görülmüştü. Toplantı tutanaklarının genel kurul toplantısının yapıldığı anda düzenlenmesi zarureti bulunduğu, Bakanlığımız temsilcisinin de tutanakların tanzimi ile imzalaması işlemi bitinceye kadar toplantıdan ayrılmamaları, genel kurul tutanaklarının tevdi gerekmetedir.

Bilgilerinizi ve toplantıyı izleyen tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde aşağıda belirtilen belgelerin bir yazı ekinde İl Müdürlüğümüze verilmesini rica ederim.

İmza

Not: Temsilci ücreti 1163 sayılı kanun uyarınca ilgili saymanlığa yatırıldığından, temsilcilere ayrıca her ne ad altında olursa olsun ödeme yapılmayacaktır.

İL MÜDÜRLÜĞÜMÜZE VERİLMESİ GEREKEN BELGELER

- 1-Gündem
- 2-İlan ve mahalli muhtarlıkça onaylanan tutanak
- 3-Hazır bulunanlar cetveli (hazırın listesi)
- 4-Genel kurul tutanağı
- 5-Yönetim kurulu raporu
- 6-Denetleme kurulu raporu
- 7-Bilanço
- 8-Gelir-gider cetveli
- 9-Tahmini bütçe
- 10-Üst kuruluş paylarının ödeme makbuzları

GENEL KURULU YAPILAN KOOPERATİFİN

Bakanlık Temsilcileri :
Toplantı Günü :
Toplantı Saati :
Toplantı Yeri :

(H) Kooperatifin genel kurul ilan örneği

SINIRLI SORUMLU AKÇA KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ İLAN	
Kooperatifimizinyılına ait olağan/olağanıüstü genel kurul toplantısı aşağıdaki gündem maddelerini görüşmek üzere/...../..... tarihinde saat 10:00'da Köyü İlköğretim Okulu'nda yapılacaktır.	
Şayet çoğunluk sağlanamaz ise ikinci toplantı/...../..... tarihinde aynı saatte, aynı yerde ve aynı gündemle yapılacaktır.	
Bütün ortakların hazır bulunmaları rica olunur.	
İmza Adı ve Soyadı Başkan	İmza Adı ve Soyadı Başkan Yardımcısı
Gündem:	
1. Açılış ve saygı duruşu	
2. Başkanlık divanının oluşturulması	
3. Yönetim kurulu, denetleme kurulu raporlarının okunması ve görüşülmesi	
4. / / tarihli bilanço, gelir- gider tablolarının okunması ve görüşülmesi	
5. Yönetim ve denetim kurulunun ibrası	
6. Yılı bütçe ile çalışma programının görüşülmesi ve karara bağlanması	
7. Yönetim ve denetim kurulu ücret, aidat, aylık veya huzur hakkının tespiti	
8. Seçimler ve süresi	
a. Yönetim kurulu	
b. Denetleme kurulu	
c. Üst birlik temsilcisi	
9. Dilek ve temenniler	
10. Kapanış	

(I) Kooperatifin genel kurul ilan tutanağı örneği

TUTANAK		
Sınırlı Sorumlu Akça Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin yılına ait olağan/olağanıüstü genel kurul toplantısına ait ilan ve gündem kooperatif binasında ve köyümüz muhtarlık ilan panosunda/...../..... tarihinde askıya çıkarılmış olup/...../..... tarihinde askıdan indirilmiştir.		
..... Köyü Muhtar Aza Aza

(i) Kooperatifin genel kurulda hazır bulunanların listesi örneği

S.S. KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ HAZIR BULUNANLAR LİSTESİ									
Sıra No	Ortak No	Adı ve Soyadı	Baba Adı	Doğum Tarihi	Ortaklığa Kabul Tarihi	Taahhüt Sermayesi	Ödenmiş Sermayesi	İkametgah Adresi	İmza
1	1			01.06.99		100.00	KÖYÜ	
2	2			01.06.99		100.00	KÖYÜ	
3	3			01.06.99		100.00	KÖYÜ	
4	4			01.06.99		100.00	KÖYÜ	
5	5			01.06.99		100.00	KÖYÜ	
6	6			01.06.99		100.00	KÖYÜ	
7	7			01.06.99		100.00	KÖYÜ	
8	8			01.06.99		100.00	KÖYÜ	
9	9			01.06.99		100.00	KÖYÜ	
10	10			01.06.99		100.00	KÖYÜ	
İmza Adı ve Soyadı Başkan			İmza Adı ve Soyadı Başkan			İmza Adı Soyadı Başkan			

(J) Kooperatifin genel kurulu için hazırlanan Yönetim Kurulu Raporu örneği

S.S.KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
YÖNETİM KURULU ÇALIŞMA RAPORU

Kooperatifimizin aşağıda belirtilen dönemdeki faaliyetlerine ilişkin Yönetim Kurulu Raporunu bilgilerinize sunarız.

Rapor düzenleme tarihi :/...../.....
İncelenen dönem : 1 Ocak – 31 Aralık
Genel kurul tarihi :/...../.....

1.Genel Bilgiler

Kooperatifin adı : S.S.Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
Kuruluş tarihi :/...../.....
Tescil Tarihi :/...../..... Sicil No :
Adresi :
Telefon : Faks :
Web adresi : E- posta :

2.Yönetim ve Denetim Kurulları ile Personel Bilgileri

1.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Adı	Görev Dönemi	Yıllık Ödeme Toplamı
.....
.....

1.2. Denetim Kurulu Üyelerinin Adı	Görev Dönemi	Yıllık Ödeme Toplamı
.....
.....

1.3. Personelin Adı	Görev Dönemi	Unvanı	Yıllık Ödeme Top.	SSK Primi
.....
.....

1.4. Muhasebecinin Adı	Görev Dönemi	Yapılan yıllık ödeme
.....

3.Mali Durum ve Muhasebe İşlemleri

1.5. Bilanço ve gelir-gider kalemleri hakkında genel bilgi

1.6. Dönem içerisinde gerçekleşen toplam gelir gider rakamları şöyledir:

Toplam gelir
Toplam gider
Kalan para

1.7. Kooperatifin giderlerinin dökümü aşağıda gösterilmiştir.

Vergi ve harç giderleri

Sigorta giderleri

Genel giderler

Diğer giderler

1.8. Kullanılan Banka Kredilerinin:

Banka Adı	Tutarı	Faiz Oranı	Vadesi	Ödenen	Kalan
.....
.....

1.9. Kooperatifin Borçları (TL) :

Vergi Dairesine

Sigorta (SSK)

Piyasaya

Personele

Diğer borçlar

Toplam

1.10. Demirbaş ve diğer araçlar:

Cinsi	Bedeli	Adeti
.....
.....

1.11. Tutulan Defterler

	Noter Onayı (Açılış)			Noter Onayı (Kapanış)		
	Tarih	Sayı	Noter Adı	Tarih	Sayı	Noter Adı
Yevmiye Defteri						
Envanter ve Bilanço Defteri						
Defteri - Kebir Def.						
Yönetim Kurulu Karar Def.						
Genel Kurul Karar Defteri						
Ortaklar Pay Defteri						
Evrak Kayıt Defteri						

4.Ortaklık İşlemleri

1.12. Dönem içinde ortak sayısında değişimler

- Kaydedilen ortak sayısı
- Çıkan ortak sayısı
- Çıkarılan ortak sayısı
- Ortaklığı düşen ortak sayısı
- Hisselerini devreden ortak sayısı
- Mevcut ortak sayısı

1.13. Kooperatifle işbirliği durumu

- Tam işbirliği yapan ortak sayısı
- Kısmen işbirliği yapan ortak sayısı
- İşbirliği yapmayan ortak sayısı

5. Hukuksal Faaliyetler

1.14. Davacı	Kooperatif ile ilgili devam eden ve sonuçlanan hukuk davaları Davanın Konusu	Mahkemesi	Dosya No
.....

1.15. Davacı / Şikayet	Kooperatif hakkında Cumhuriyet Başsavcılıklarına yapılan suç duyuruları Konusu	Hazırlık Numarası
.....
.....
.....

6. Faaliyet Dönemine İlişkin Beklentiler ve Gerçekleşmeler

1.16. Faaliyet dönemiyle ilgili genel değerlendirme ve geleceğe yönelik beklentiler

1.17. Önceki dönem bütçe kalemlerindeki gerçekleşmeler:

Gelirler	Öngörülen	Gerçekleşen %
.....
.....
.....

Giderler	Öngörülen	Gerçekleşen %
.....
.....
.....

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere, kooperatifimiz incelenen dönemde öngörülenin üzerinde bir başarıya ulaşmış, hedefler aşılmıştır.

Saygılarımızla

...../...../20.....

Yönetim Kurulu Başkanı

Yönetim Kurulu Bşk.Yrd.

Muhasip Üye

(K) Kooperatifin genel kurulu için hazırlanan Denetleme Raporu örneği

S.S. ... KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ GENEL KURUL BAŞKANLIĞINA

Yaptığımız incelemelere dayanarak hazırladığımız Denetim Kurulu Raporunu bilgilerinize sunarız.

Rapor düzenleme tarihi :/...../.....

İncelenen dönem : 1 Ocak – 31 Aralık

Genel kurul tarihi :/...../.....

7. Yönetim Kurulu ve Personel İşlemleri

- a. Yönetim Kurulu üyelerinin, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ve Kooperatif ana sözleşmesinde öngörülen üyelik şartlarını taşıdığı,
- b. Raporun ilgili olduğu dönemde, yönetim kurulu toplantı nisabını kaybetmediği,
- c. Yönetim kurulu üyeleri hakkında, kooperatifi zarara uğraticı eylemleri dolayısıyla açılmış hukuki sorumluluk davası veya göreve devam konusunu etkileyecek nitelikte Kooperatifler Kanununda belirtilen suçlarla ilgili açılmış kamu davası bulunmadığı.
- d. Yönetim kurulu üyelerine, aylık ücret, huzur hakkı, rısturn, yolluk veya başka bir ad altında bir ödeme yapılmadığı,
- e. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ve kooperatif ana sözleşmesine aykırı olarak, genel kurulun devir ve terk edemeyeceği yetkilerin yönetim kurulu üyelerince kullanılmadığı,
- f. Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurlarının, kooperatifle, kooperatif konusuna giren bir ticari muamelede bulunmadıkları,
- g. Yönetim kurulu üyelerinin, kooperatife ait defter ve belgeleri incelenmek üzere denetim kuruluna verdikleri, bu konuda herhangi bir sıkıntı yaşanmadığı,
- h. Genel kurul toplantısına sunulan yönetim kurulu yıllık çalışma raporunun, kooperatifin gerçek durumunu yansıtır şekilde eksiksiz ve hatasız hazırlanmadığı,
- i. Kooperatifimizde müdür ve kooperatif memurları bulunmadığından ödenen ücret yoktur, dolayısıyla SGK'ya bir prim yatırılmamış olduğu görülmüştür.

8. Ortaklık İşlemleri:

- a. Genel kurul toplantısına ilişkin ortaklar listesinin, kooperatif ana sözleşmesinde belirtilen bilgileri içerir şekilde düzenlendiği,
- b. Kooperatife ortak kaydedilen veya ortaklığı sona erenlerle ilgili olarak yönetim kurulu kararlarının mevcut olduğu,
- c. Genel kurul toplantısına ilişkin düzenlenen ortaklar listesinin, kooperatifin ortaklar defterindeki kayıtlarla uygun bulunduğu; bu bağlamda, genel kurul toplantısına katılma hakkı bulunmayanların ortaklar listesinde yer almadığı, genel kurul tarihinin üç ay öncesinden ortak olmayanların listede yer almadığı,
- d. Kooperatifimizde bu dönem ihraç edilmiş üye bulunmadığı,
- e. Kooperatif ortakları tarafından, yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli hakkında, denetim kuruluna intikal ettirilmiş bir şikayet olmadığı,
- f. Yönetim Kurulu tarafından, ortaklar arasında hak ve vebelerde eşitlik ilkesine uygun hareket edildiği yapılan incelemelerle anlaşılmıştır.

9. Defter ve Belgeler

- a. Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca tutulması zorunlu olan, yevmiye defteri, defteri kebir, envanter ve bilanço defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul karar defterinin kullanıldığı,
- b. Yevmiye defteri kayıtlarının kanunda öngörülen sürede yapıldığı, kayıt nizamına uyulduğu,
- c. Envanter ve bilanço defterine, kooperatifin dönem sonu bilançosu ile dönem başı açılış bilançosunun işlendiği,
- d. Yevmiye ve envanter defterlerinin, kanunda öngörülen süre içerisinde noter kapanış tasdikinin yapıldığı,
- e. Defterler ile saklanması zorunlu olan belgelerin, Türk Ticaret Kanununda öngörülen süreyle saklandığı,
- f. Muhasebe kayıtlarında yer alan tahsilât ve ödemelerin tümünün kanunen geçerli belgeye dayandığı anlaşılmıştır.

10. Bilanço, gelir gider farkı hesabı ve mali durum bölümü:

- a. Bilanço ve gelir gider tablosunun, kooperatifin muhasebe defterlerine uygun olarak hazırlandığı, yanlış, eksik bilgi bulunmadığı, bilanço kalemlerinin ayrıntılı bilgi içerdiği,
- b. Bilanço ve gelir gider tablosunun muhasebe standartları ve ilkelerine göre düzenlenip hazırlandığı,
- c. Bir önceki genel kurulda görüşülerek kabul edilen bütçe ile gerçekleşen bilanço kalemlerinin uyumlu olduğu,
- d. Bilançoda "Hazır Değerler", "Menkul Kıymetler" bölümünde yer alan tutarların sayım sonucu fiilen bulunduğu,
- e. Kooperatifin alacaklarının üyelerin aidatlarını ödememelerinden kaynaklandığı, alacakların takibi ve tahsili konusunda genel kurulca açık v kesin karar alınmadığından yönetim kurulunca gerekli çalışmanın yapılmadığı,
- f. Kooperatif kayıtlarında görünen avans bulunmadığı anlaşılmıştır.
- g. Kooperatifin borçlarının dökümü şu şekildedir:
- h. Borçlar gerçek bir mal / hizmet alımına dayanmakta olup, borçların vadesinde ödenmesi konusunda yönetim kurulunca gerekli tedbirlerin üyelerin aidatlarını ödememiş olmaları sebebiyle alınmadığı anlaşılmaktadır.
- i. Ortaklardan yapılan her türlü tahsilâtın kayıtlara eksiksiz intikal ettirildiği ancak genel kurulu kararı olmadığından gecikme faizi tahakkuk ve tahsilâtının yapılmadığı anlaşılmıştır.
- j. Vergi ve diğer yasal yükümlülükler zamanında yerine getirildiği, kooperatif faaliyetlerinin yürütülmesi sırasında herhangi bir faiz, gecikme cezası ödenmediği,
- k. Genel yönetim giderlerinin usulüne uygun, kooperatifin iş hacmiyle uyumlu olduğu,
- l. Kooperatifin bu dönemdeki işlemleri neticesinde olumlu gelir gider farkı oluşmamış olduğundan Kooperatifler Kanunu ve ana sözleşme hükümlerine uygun olarak dağıtım yapılmadığı,
- m. Kooperatifin mali durumu konusunda genel kurulun kesin kararlar alarak, Yönetim Kurulunun çalışmasını kolaylaştırması gerekmektedir. Özellikle ödenmemiş aidatların ödeme şekli ve şartları ile bundan sonra ödenecek aidatların gecikmesi halinde uygulanacak gecikme zammının belirlenmesi şarttır.

11. Sonuç:

Kooperatif işlemlerinin ve evraklarının Türk Ticaret Kanunu, Kooperatifler Kanunu ve ana sözleşme hükümlerine uygun olduğu/olmadığı görüldüğünden yönetim kurulunun ibra edilmesi/edilmemesi kanaatinde olduğumuzu beyan eder, saygılarımızı sunarız.

Denetçiler

(L) Kooperatifin genel kurulu için hazırlanan bilanço örneği

S.S. KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ

Ayrıntılı Bilanço Çizelgeleri

AKTİF (VARLIKLAR)						
Açıklama	Önceki Dönem			Cari Dönem		
1- Dönen Varlıklar					31,676	
A- Hazır Değerler				31,676		
1. Kasa						31,676
Dönen Varlıklar Toplamı						
11- Duran Varlıklar					152,413	
E- Maddi Olmayan Duran varlıklar				152,413		
3. Kuruluş ve Örgütlenme Gideri						
Duran Varlıklar Toplamı						152,413
Aktif (Varlıklar) Toplamı						184,089
Genel Toplam						184,089

PASİF (KAYNAKLAR)						
Açıklama	Önceki Dönem			Cari Dönem		
1. Kısa vadeli yabancı kaynak					245.000	
C.. Diğer borçlar						
1-Ortaklara Borçlar				245.000		
F.Ödenecek Vergi ve Diğer Yüküm.					790	
1- Ödenecek Vergi ve Fonlar				790		
Kısa vadeli yabancı kaynak toplamı						245.790
2. Uzun vadeli yabancı kaynak						
C- Diğer Borçlar					2.300	
1-Ortaklara Borçlar				2.300		
Uzun vadeli yabancı kaynak toplamı						2.300
3. Özkaynaklar						
A. Ödenmiş Sermaye					700	
1- Sermaye				700		
F.Dönem Net Karı (Zararı)					-64.701	
Özkaynaklar toplamı						-64.701
Pasif (kaynaklar) toplamı						184.089
Genel Toplam						184.089
İmza Adı ve Soyadı Başkan/...../..... İmza Adı ve Soyadı Başkan				İmza Adı Soyadı Başkan	

**(M) Kooperatifin genel kurulu için hazırlanan gelir - gider tablosu
örneği**

**S.S. KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
GELİR GİDER TABLOSU**

GELİR TABLOSU						
Açıklama	Önceki Dönem			Cari Dönem		
E-Faaliyet giderleri (-)					- 64.700	
3-Genel Yönetim Giderleri (-)				- 64.700		
Faaliyet karı veya zararı						- 64.700
Olağan kar veya zarar						- 64.700
Dönem karı vey zararı						- 64.700
Dönem net karı veya zararı						- 64.700
...../...../.....						
İmza Adı ve Soyadı Başkan	İmza Adı ve Soyadı Başkan			İmza Adı Soyadı Başkan		

(N) Kooperatifin genel kurulu için hazırlanan yılı tahmini bütçesi örneği

**S.S. AKÇA KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
2011 YILI TAHMİNİ BÜTÇESİ**

GELİRLER	TL
Orman İstihsal Geliri	300.000,00
Süt Satış Geliri	200.000,00
Yem Satış Geliri	100.500,00
TOPLAM	600.500,00

GİDERLER	TL
Orman İşçilik Gideri	20.000,00
Süt Alım Gideri	10.500,00
Yem Alım Gideri	10.000,00
Noter Giderleri	2.500,00
Genel Kurul Giderleri	1.500,00
Tescil, İlan, Vergi Dairesi	3.000,00
Yönetim Gideri	8.000,00
Personel Gideri	20.000,00
TOPLAM	75.500,00

- Not:**
1. Yönetim kurulu fasıllar arasında aktarma yapmaya, yeni fasıllar açmaya yetkilidir.
 2. Bütçe 1.Ocak tarihinde itibaren yürürlüğe girer.

...../...../.....

İmza
Adı ve Soyadı
Başkan

İmza
Adı ve Soyadı
Başkan Yardımcısı

İmza
Adı ve Soyadı
Muhasep Üye

Divan Başkan

Divan Başkan Vekili

Katip

Katip

Oy Tasnifçisi

Oy Tasnifçisi

(O) Kooperatifin genel kurul tutanak örneği

S.S. KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ GENEL KURUL TUTANAĞI

S.S. Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin yılı olağan toplantısı yapılmak üzere/...../..... tarihinde saat 10:00'da Köyü İlköğretim Okulu'nda Bakanlık Temsilcisi Sayıngözetiminde toplanıldı.

Genel kurul toplantısına başlamadan önce yapılan incelemelerde;

-/...../..... tarihinde kooperatifin kapısına/...../.....tarihinde ortaklarınızın bulunduğuKöyü Muhtarlığı ilan yerine asıldığı,
- Yönetim Kurulu'nca, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun değişik 26. maddesindeki niteliklere ve ortak kayıt defterindeki kayıtlara uygunluğu beyan edilip onaylanarak hazırlanan ve ortakların incelemesine sunulan ortaklar listesinde kayıtlı 60 ortaktan 40 ortağın hazır bulunduğu, böylece toplantı için gerekli çoğunluğun mevcut olduğu anlaşılmıştır.

Gündem Maddeleri:

Madde 1. Genel kurul toplantısı saat 10:00'da Yönetim Kurulu Başkanı tarafından açıldı, yoklama ve saygı duruşu yapıldı.

Madde 2. Genel kurul toplantısı başkanlığına başkan vekilliğine Katip üyeliklereve ,oy tasnifçiliklerine ve oybirliği ile seçildiler.

Madde 3. Kooperatifin yılına ait yönetim kurulu ve denetim kurulu raporları okundu. Ortaklardansöz alarak " dedi, ortaklardan " "diye cevap verdi. Yönetim kurulu başkanısöz alarak soruları cevaplandırdı ve " " dedi. Böylece yönetim ve denetim kurulu raporları okundu, görüşüldü, bilgi alınmış oldu.

Madde 4. Kooperatifin yılı "Bilanço" ve "Gelir-Gider Cetveli" okundu ve görüşmeye açıldı. Ortaklardansöz alarak " " dedi. Ortak " " dedi. Yönetim kurulu başkan yardımcısı soruları cevaplandırarak şu açıklamaları yaptı: " " Yapılan görüşmeler sonucunda yılına ait "Bilanço" ve Gelir Gider Cetveli" çoğunlukla (10 oya karşı 30 oyla) kabul edildi.

Madde 5. Yönetim kurulu ile denetim kurulunun ibrası maddesine geçildi. Yapılan bu görüşmeler sonucunda yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ibra edilmesine oybirliği ile karar verildi.

Madde 6 yılı tahmini bütçe ile çalışma programı okundu. Ortaklardan A.C. " " dedi. Görüşmeler sonunda bütçesi ve çalışma programı oybirliği ile kabul edildi.

Madde 7. Yönetim kurulu ve denetim kurulu üyelerine önceki dönemde yapılan ödemelerin bir dönem daha değiştirilmeden sürdürülmesine karar verilmiştir.

Madde 8. Yönetim, denetim kurulu üyeleri ile üst birlik temsilcilerinin seçimlerine geçilerek, genel kurulca verilen karara göre gizli seçim açık oylama sonucunda aşağıda adları belirtilen kişiler 4 yıl süreyle görev yapmak üzere seçilmişlerdir.

- a. Yönetim kurulu asıl üyeliğine;
1. (40 oy)
2. (39 oy)
3. (36 oy)
- b. Yönetim kurulu yedek üyeliğine;
1. (30 oy)
2. (22 oy)
3. (20 oy)
- c. Denetleme kurulu asıl üyeliğine;
1. (35 oy)
2. (32 oy)
3. (31 oy)
- d. Denetleme kurulu yedek üyeliğine;
1. (30 oy)
2. (252 oy)
3. (24 oy)
- e. Üst birlik asıl temsilciliğine;
1. (40 oy)
2. (36 oy)
- f. Üst birlik yedek temsilciliğine;
1. (35 oy)
2. (30 oy)

Gündemde görüşülecek başka konular kalmadığından, divan başkanınca toplantı saat 13:30'da kapatıldı. Bu genel kurul toplantı tutanağı, tarafımızdan yerinde düzenlendi. Okunarak imzalandı.

...../...../.....

.....
Divan Başkanı

.....
Divan Başkan Vekili

.....
Katip

.....
Katip

.....
Oy Tasnifçisi

.....
Oy Tasnifçisi

.....
Bakanlık Temsilcisi

.....
Bakanlık Temsilcisi

(Ö) Kooperatifin genel kurulu hakkında Bakanlık Temsilcisinin rapor örneği

BAKANLIK TEMSİLCİSİ RAPORU

Adana ili Karataş ilçesi Sınırlı Sorumlu Akça Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'nin 2011 yılı olağan genel kurul toplantısı 3 Mart 2011 tarihinde saat 10:00'da Akça Köyü İlköğretim Okulu'nda yapılmıştır.

Genel kurul toplantısına katılma hakkına haiz 60 ortaktan 40 ortağın hazır bulunanlar listesini imzalamasıyla toplantıya başlanılmıştır. Gündem gereği açılış ve yoklamadan sonra divan heyeti seçimine geçilmiş ve verilen bir önerge ile

- Divan başkanlığına
- Başkan vekilliğine
- Katipliklere ve
- Oy tasniçiliğine de ve oybirliği ile seçilmişlerdir.

Gündemdeki maddeler sırasıyla usulüne uygun olarak görülmüştür. Gündem gereği yönetim kurulu ve denetim kurulu, üst birlik temsilcisi üyeliklerinin seçimine geçilmiş ve yapılan gizli oy açık tasniç sonucunda seçilen ortakların adları ve aldıkları oy miktarı aşağıda belirtilmiştir.

YÖNETİM KURULU					
Asıl			Yedek		
Sıra	Adı ve Soyadı	Oy	Sıra	Adı ve Soyadı	Oy
1.	40	4.	30
2.	39	5.	22
3.	36	6.	20

DENETLEME KURULU					
Asıl			Yedek		
Sıra	Adı ve Soyadı	Oy	Sıra	Adı ve Soyadı	Oy
1.	35	4.	30
2.	32	5.	25
3.	31	6.	24

ÜST BİRLİK TEMSİLCİSİ					
Asıl			Yedek		
Sıra	Adı ve Soyadı	Oy	Sıra	Adı ve Soyadı	Oy
1.	40	3.	35
2.	36	4.	30

Kurullara ve temsilciliğe seçilen ortakların görev süresi 4 yıl olarak belirlenmiştir.

Toplantı kanun ve ana sözleşme hükümlerine uygun olarak yapılmıştır.

...../...../.....

.....
Bakanlık Temsilcisi

.....
Bakanlık Temsilcisi

